ULUSLARARASI MULTİDİSİPLİNER AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

NİSAN 2019
CİLT: 6 SAYI: 1

JOURNAL OF INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY ACADEMIC RESEARCHES

APRİL 2019
VOLUME: 6 ISSUE: 1

www.joimar.com
2019

HAKKIMIZDA

Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi 2014 yılında yayın hayatına girmiştir. Dergi yılda 3 kez olmak üzere Mayıs, Ağustos ve Aralık aylarında elektronik olarak yayımlanır. Derginin yayın kabul ettiği temel alanlar eğitim bilimleri, sosyal bilimler, sağlık bilimleri ve spor bilimleridir. Dergimize yayınlanması için belirtilen bu alanlara uygun olan özgün makale, derleme, kitap bölümü ve olgu sunumları gönderilebilir.

Dergide yayınlanması için kabul edilen akademik çalışmalar dergi web sitesinde elektronik olarak yayınlanır. Dergiye gönderilen akademik çalışmalar editörün onayından geçtikten sonra hakem değerlendirmesi için alana hâkim hakemlere yönlendirilir. Her akademik çalışma en az iki hakem değerlendirmesine tabi tutulur. Editör gerekli gördüğü durumlarda akademik çalışmayı ikiden daha fazla hakemin değerlendirmesine sunabilir. Ancak şartlar ne olursa olsun hem editör hem de derginin diğer yönetim organları hiçbir makaleye dergide yayınlanması için öncelik vermez. Ayrıca her akademik çalışma konu ile ilgili hakemlere yönlendirilirken editör veya dergi yönetim organlarının hakemlerin kararları üzerinde etkide bulunmaları söz konusu olamaz.

Günümüzde akademisyenler başta olmak üzere akademik çalışmalar yapan diğer bilim insanlarının en fazla karşılaştıkları sorunların başında akademik çalışmalarının uzun değerlendirme sürelerine tabi tutulması gelmektedir. Dergimiz bilim insanlarının bu sorunu ortadan kaldırmak ve dergiye gönderilen akademik çalışmalara ilişkin hakem görüşlerinin en kısa sürede neticelenmesi için gerekli hassasiyeti göstermektedir. Bunun yanında dergimiz aşağıda yer alan indeks ve dizinlerde taranmaktadır.

International Scientific Indexing
International Institute of Organized Research
Advanced Science Index
Indian Science Index
Infobase Index
General Impact Factor
Scientific Indexing Services
Türk Eğitim İndeksi
Eurasian Scientific Journal Index
Open Academic Journals Index
Directory of Indexing and Impact Factor
Cite Factor Academic Scientific Journals
Researchbib Academic Resource Index
Bibliothekssystem Universität Hamburg
World Catalogue of Scientific Journals
SJIF Scientific Journal Impact Factor
Scholarsteer Scholary Information
Cosmos Impact Factor
Academic Keys
İdeal Online
Acar Index
Jifactor

ABOUT US

Journal Of International Multidisciplinary Academic Researches entered into the life in 2014.It is published electronically in May, August and December, three times a year. Base fields of the journal are educational sciences, social sciences, health sciences and sport sciences. Unique articles, collections, book sections and case reports can be sent to the journal for publication. Academic studies accepted for the publication on the articles are published on the journal website electronically. Academic studies sent to the journal are directed to the specialist referees after it was certifiec by the editor. Each academic study is subjected to at least two referee assessmentsWhen the editor finds the evaluation of the study necessary, he can send the study to referees more than two. However, under all circumstances, both the editor and the other managing bodies of the articles can not give priority to any article to be published on the journal. Furthermore, while every academic study is directed to the referees interested in the topic, the editor or managing bodies of the journal can't have any effect on the decisions of the referees.

In this day and time, particulary academicians and other scientists doing academic researches say that the most common difficulty they encountered during their researches was that the academic studies had been subjected to long assessment process. Our journal displays the necessary sensitivity in order to clear the problems and provide the academic studies with results as soon as possible. Additionally, our journal is scanned in the folowing indexes and lists.

International Scientific Indexing
International Institute of Organized Research
Advanced Science Index
Indian Science Index
Infobase Index
General Impact Factor
Scientific Indexing Services
Index of Turkish Education
Eurasian Scientific Journal Index
Open Academic Journals Index
Directory of Indexing and Impact Factor
Cite Factor Academic Scientific Journals
Researchbib Academic Resource Index
Bibliothekssystem Universität Hamburg
World Catalogue of Scientific Journals
SJIF Scientific Journal Impact Factor
Scholarsteer Scholary Information
Cosmos Impact Factor
Academic Keys
İdeal Online
Acar Index
Jifactor

ULUSLARARASI MULTİDİSİPLİNER AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ
(E-ISSN: 2149-2166)

YAYIN KURULU

EDİTÖR	**Kurum**
Hakan Hekim	Hekim Limited Şirketi
YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ	
Okt. Mesut HEKİM	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
SEKRETARYA	
Mehmet TOKGÖZ	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Oğuz GÜRKAN	Bozok Üniversitesi
Servet REYHAN	Siirt Üniversitesi
Yılmaz YÜKSEL	Erzurum Teknik Üniversitesi
HAKEM KURULU	
Dr. Ahmet ŞAHİN	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Ahmet TALİMCİLER	Ege Üniversitesi
Dr. Akmaral İBRAYEVA	M. Kozybayev Kuzey Kazakistan Devlet Üniversitesi
Dr. Arzu Gürdoğan	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Asiye Ayben Çelik	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Ayfer AYDINER BOYLU	Hacettepe Üniversitesi
Dr. Ayşe Derya IŞIK	Bartın Üniversitesi
Dr. Barbaros Serdar ERDOĞAN	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Doğan Bıçkı	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Dolunay ŞENOL	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Elif BOZYİĞİT	Pamukkale Üniversitesi
Dr. Emre SERİN	Siirt Üniversitesi
Dr. Erdi Kaya	Akdemiz Üniversitesi
Dr. Esma ESGİN GÜNDER	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Feda Rehimov Hannanoğlu	Akü Devlet Üniversitesi
Dr. Georgi GAGANİDZE	Ivane Javakhishvili Tiflis Devlet Üniversitesi
Dr. Gökhan ÇOBANOĞLU	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Gönenç HONGUR	Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Dr. Gül ÖZKAYA	Akdeniz Üniversitesi
Dr. Gülay GÜNAY	Karabük Üniversitesi
Dr. Gülten HERGÜNER	Sakarya Üniversitesi
Dr. Hale YAMANER OKTAN	Ege Üniversitesi
Dr. Hande ŞAHİN	Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Hanna STAKHEYENA	Boğaziçi Üniversitesi
Dr. Hayri AYDOĞAN	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Dr. Hilal Yıldırır Keser	Uludağ Üniversitesi
Dr. Huriyet Bilge	Celal Bayar Üniversitesi

Dr. Kadri Yılmaz ERDAL	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Mehmet ŞAHİN	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Metin SAYIN	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Mir Hamid Sleaihan	Islamic Azad University, Iran Üniversitesi
Dr. Modammad Ahmad Qudah	University of Jordan Üniversitesi
Dr. Muharem Cufta	Pamukkale Üniversitesi
Dr. Murat ÇALIŞOĞLU	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
Dr. Murat GÖK	Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Dr. Murat KEÇE	Süleyman Demirel Üniversitesi
Dr. Mustafa TALAS	Ömer Halis Demir Üniversitesi
Dr. Nihada Delibegović Džanić	University of Tuzla, Bosniaand Herzegovina Üniversitesi
Dr. Nilgün VURGUN	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Nurten DİNÇ	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Özkan YILDIZ	Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Özkan YILDIZ	Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr. Perihan ŞARA	Uşak Üniversitesi
Dr. Semra AKAR ŞAHİNGÖZ	Gazi Üniversitesi
Dr. Semra TETİK	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Sırrı Cem DİNÇ	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Sibel ERKAL	Hacettepe Üniversitesi
Dr. Suat KOLUKIRIK	Süleyman Demirel Üniversitesi
Dr. Tamara Merkulova VYKTOROVNA	Khrakiv Ulusal Üniversitesi
Dr. Tonguç VARDAR	Uludağ Üniversitesi
Dr. Turan IŞIK	Celal Bayar Üniversitesi
Dr. Türkay Türkoğlu	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Zafer Durdu	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Zeynel TURAN	Yüzüncü Yıl Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

	Sayfalar
Rehber Öğretmenlerin Yaşam Boyu Öğrenmeye Yönelik Görüşlerinin Mesleki Rehberlik Bağlamında Ele Alınması **Yazar:** Fatma ÇETİN	**1-16**
Tırsan Treyler Sanayi Ticaret Ve Nakliyat Anonim Şirketi Çalışan Personelinin Serbest Zamanlarını Değerlendirmesi Üzerine Bir Araştırma **Yazarlar:** Hüseyin Taşçı, Soner Albayrak	**17-26**
Rekreasyonel Spor Merkezlerinin Web Sitelerinin Halkla İlişkiler Faaliyetleri Kapsamında İncelenmesi **Author:** Oktay YİĞİT	**27-40**
1930'ların Türkiye'sinde Milliyetçilik Ve Ülkü Dergisi **Yazar:** Necip KATIRAĞ	**41-49**
Toplumsal Yapı ve Türk Sosyolojisinde Toplumsal Yapı **Yazarlar:** Ünal Bozyer, Ümmü BULUT	**50-60**
İlkokul Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi **Yazar:** Zeynep ÇAKMAK	**61-72**

TABLE OF CONTENTS

	Pages
The Evaluation of School Counselor's Views on Lifelong Learning Within The Context of Vocational Guidance **Author:** Fatma ÇETİN	**1-16**
A Research On The Ways Of Spending Leisure Time Of The Staff Of Tirsan Company **Authors:** Hüseyin Taşçı, Soner Albayrak	**17-26**
Analysis Of The Websites Of Recreational Sports Centers Within The Context Of Public Relations Practices **Author:** Oktay YİĞİT	**27-40**
Nationalism And Ülkü Journal In The 1930s In Turkey **Yazar:** Necip KATIRAĞ	**41-49**
Socıal Structure And Socıal Structure In Turkısh Socıology **Authors:** Ünal Bozyer, Ümmü BULUT	**50-60**
The Primary School Teachers' Attitudes To Teaching Profession And Evaluation of The Relationship Between Communication Skills **Author:** Zeynep ÇAKMAK	**61-72**

Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi / Ocak-Şubat-Mart-Nisan Cilt: 6 Sayı:1
Journal of International Multidisciplinary Academic Researches / January-February-March-April Volume: 6 Issue: 1
2019
www.joimar.com

REHBER ÖĞRETMENLERİN YAŞAM BOYU ÖĞRENMEYE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN MESLEKİ REHBERLİK BAĞLAMINDA ELE ALINMASI

THE EVALUATION OF SCHOOL COUNSELOR'S VIEWS ON LIFELONG LEARNING WITHIN THE CONTEXT OF VOCATIONAL GUIDANCE

Fatma ÇETİN[1]

[1]Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Yaşam Boyu Öğrenme Bilim Dalı
e-mail: fatma.cetin6@ogr.sakarya.edu.tr

ÖZET
Bu araştırmada rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeye yönelik görüşlerini ve bu görüşlerini mesleki rehberlik bağlamında ele alarak öğrencilere nasıl aktardıklarını tespit etmek amaç edinilmiştir. Araştırmada sosyal bilimler alanında en yaygın kullanılan veri toplama yöntemlerinden biri olan "anket" tekniği kullanılmıştır. Anket formlarının bilgisayar ortamına aktarılması formlardan elde edilen veriler SPSS 25.0 programları aracılığı ile analiz edilmiştir. Katılımcıların demografik ve yaşam boyu öğrenme durumlarının belirlenmesi için frekans ve yüzde analizi gibi tanımlayıcı analizler, değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi için ki-kare analizleri yapılmıştır. Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin %71,7'sinin kadın, %28,3'ünün erkek, %38,3'ünün lisans, %61,7'sinin yüksek lisans mezunu, %27,5'inin 1-5 yıl tecrübe, %35,8'inin 6-10 yıl ve %36,7'sinin 11 yıl ve üzeri tecrübededir. Rehber öğretmenlerin %71,7'si yaşam boyu öğrenmeyi meslek rehberlik ile doğrudan ilişkilendirirken, %28,3'ünün dolaylı yoldan ilişkilendirdiği belirlenmiştir. Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile eğitim durumu arasındaki ilişki ki-kare analizi sonucu anlamlı olduğu belirlenmiştir (X^2=6,181, p=0,013; p<0.05). Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile mesleki tecrübeleri arasındaki ilişki ki-kare analizi sonucu anlamlı olmadığı belirlenmiştir (p=0,138; p>0.05). Yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile doğrudan ilişkilendirenlerin büyük çoğunluğunun 11 yıl ve üzeri tecrübeye sahipken dolaylı yoldan eşleştirenlerin büyük çoğunluğunun 6-10 yıl tecrübeye sahip olduğu belirlenmiştir.
Anahtar Kelimeler: Rehber Öğretmenler, Yaşam Boyu Öğrenme, Meslek, Mesleki Rehberlik, Değişim

JEL KODU: I2

ABSTRACT
In this study, it is aimed to determine the school counselor's views on lifelong learning, and to establish, by discussing these views in the context of vocational guidance, how they disseminate their views to their students. The "questionnaire" technique, which is one of the most widely used data collection methods in the field of social sciences, has been employed in this study. The transfer of the questionnaire forms to the electronic environment and the analysis of the data obtained from the forms have been performed through SPSS 25.0 programs. Descriptive analysis such as frequency and percentage analysis were performed to establish the demographic and lifelong learning status of the participants, and also the chi-square analysis was carried out to observe the correlation. It is established that while 71.7% of directly associate the lifelong learning with the vocational guidance, the other 28.3% indirectly associate it. As a result of the chi-square analysis, the correlation between the status of the school counselor's to associate lifelong learning with vocational guidance and their educational status was found to be significant. (X^2=6,181, p=0,013; p<0.05). It is also determined as a result of the chi-square analysis that the correlation between the status of the associate lifelong learning with vocational guidance and their professional experiences was not significant (p=0,138; p>0.05). It is found that while the majority of those who directly associate lifelong learning with vocational guidance have 11 and more years of experience, the majority of those who indirectly associate it have 6-10 years of experience.
Key Words: School counselors, Lifelong Learning, Profession, Vocational Guidance, Variation

JEL CODE: I2

GİRİŞ

Bu araştırmada rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeye yönelik görüşlerinin tespit edilmesi ve bu görüşlerini mesleki rehberlik bağlamında öğrencilere nasıl aktardığını araştırmak amaç edinilmiştir. Araştırma bilgi ve yetkinliğin üst düzey önem kazandığı, artan bir rekabetin göze çarptığı günümüz küreselleşen dünyasında yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin, becerisinin mesleki bilgi, beceri ve performans açısından öneminin, okullarda önemli bir görevi olan rehber öğretmenler tarafından, mesleki rehberlik bağlamında nasıl görüldüğünü değerlendirmesi açısından önemli görülmektedir. Alanyazında yaşam boyu öğrenme için farklı tanımlar yapılmıştır (Gününç ve ark, 2012).

Yaşam boyu öğrenme gelişme ve değişmelere uyum sağlama, bireyin karşılaştığı sorunları pratik açıdan çözebilme, sosyokültürel ve ekonomik alana aktif katılım sağlama, bireysel, sosyal ve istihdam açısından beceri, bilgi ve yeteneklerini geliştirme amacı ile bireyin katıldığı formal ve informal tüm öğrenme faaliyetlerini içinde barındıran bir yaklaşımdır (Tileylioğlu, 2007). Yaşam boyu öğrenme hayatın belli bir zaman diliminde, belirli sınırlar içinde çerçevesi çizilmiş olarak sunulan bir yaklaşım değildir. Tüm sınır ve zamanların ötesinde bilgiye ve öğrenmeye hazır oluş ve öğrenmeye açıklıktır, diğer bir söylem ile bilgi artık insanın yanı başındadır. Berberoğlu (2010) bu süreci, bireylerin kapasite ve yetkinliklerini hayat boyunca geliştirdikleri şeklinde ifade ederken yaşam boyu öğrenmenin değişmeye açık ve istekli olmanın vurgusunu yapar. Odabaş ve Polat (2008)'ın ifade ettikleri gibi yaşam boyu öğrenme, durmadan değişen şartlara uyum sağlayabilmek için daimi ve hayat boyunca devam eden bir süreci tanımlar. Bu bağlamda yaşam boyu öğrenme bireylere esneklik ve uyum kolaylığı sağlar, böylelikle birey etkin olarak çalışma ve toplum hayatında yer edinir.

Yaşam boyu öğrenme, formal eğitim sistemi içinde ve dışında farklı çevrelerde olabilmekte ve bunun bir sonucu olarak okul dışı öğrenmelerinde önemi daha fazla artmaktadır (Bağcı, 2011). Yaşam boyu öğrenmenin insana sunduğu olanakların kullanılması, becerilerin geliştirilmesi, bireylerin nitelikli öğrenme yaşantılarına ve farklı öğrenme etkinliklerine eşit ve açık olarak erişmesini sağlanmak içindir ve bu hususta erişim sağlamada eğitim kilit roldedir (Turan, 2005). Dolayısı ile yaşam boyu öğrenme, örgün eğitim için bir alternatif değil aksine onun tamamlayıcısıdır, bu yönü ile yaşam boyu öğrenmeyi örgün eğitim ile iç içe ve örgün eğitimin bütünleyicisi olarak değerlendirmek mümkündür (Berberoğlu, 2010). Bu bağlamda yaşam boyu öğrenme eğitim faaliyetlerine bütüncül bir yaklaşım sergiler ve öğrenmeye erişimi sosyal ve bireysel olarak paylaşılan bir sorumluluk olarak belirtir (Kurt, 2000; Budak, 2009).

Yaşam boyu öğrenme, Avrupa Komisyonu tarafından: "Bilgi ve beceri yanında kişisel, toplumsal ve ekonomik yaşamda ayakta kalmaya yarayacak, yaşamın her anında sürdürülen öğrenme etkinlikleri" olarak tanımlanmıştır (aktaran, Yavuz Konakman & Yanpar Yelken, 2014). Yaşam boyu öğrenme kavramı, 1970'te Paul Lengrand'ın UNESCO Konferansı'nda sunulan ''Yaşam Boyu Öğrenmeye Giriş'' isimli bildiride gündeme gelmiş ve kavram eğitimde yeniden yapılanmada kilit bir rol olmuştur. Öte yandan, 1972'de, Uluslararası Eğitimi Geliştirme Komisyonu'nun yaşam boyu öğrenmenin gerekliliğine vurgu yapan ''Dünya Eğitiminin Bugünü ve Yarını'' raporunda eğitimin bireyleri geleceğe hazırlamaya yönelik resmi ve gayriresmi yollarla ve yaşam boyu sürecek bir çalışma olması kararına varılmıştır (Polat & Odabaş, 2008). Raporda dile getirilen öneriler: Eğitim okul yaşı ve okul binaları ile sınırlanamaz, okul eğitimini ve okul dışı eğitimi kapsayan tüm eğitsel etkinliğin, eğitim için temel bileşen olarak görülmeli, eğitsel faaliyetler daha esnek olmalı ve eğitim yaşam kadar uzun bir var oluşsal süreklilik olarak tasarlanmalıdır. Öte yandan 1970'te UNESCO'nun yaptığı "Learning to Be" ya da "Faure" raporu olarak anılan belge, yaşam

boyu öğrenme kavramına öncülük eden bir belge olması bakımından önem taşır (Akkuş, 2008).

Yaşam boyu öğrenme öğrenmede fırsatlar yaratarak bireylerin kişisel gelişimlerini sağlarken (Güleç ve ark, 2012), çeşitli donanımlar ile yetkinleşmesi sağlarken, ülkeler için de nitelikli iş gücünü ortaya çıkarmakta toplumsal ve ekonomik kalkınmada rol oynamaktadır (Samancı & Ocakcı, 2017). Avrupa Komisyonu, Memorandumda yaşam boyu öğrenme "toplumsal bütünleşme", "aktif yurttaşlık", "mesleki ve kişisel gelişim, uyum" ve ''iş yaşamı için eğitim ve yetiştirmede zorunlu bir araç'' olarak değerlendirilmektedir (Kıvrak, 2007). Bu bağlamda yaşam boyu öğrenme ülkelerin en önemli varlığı olan insan kaynağının niteliğinin yükseltilmesinde, ekonomiye kazandırılmasında ve istihdam edilebilirlikte önemli bir araç olarak ortaya çıkmaktadır (Aksoy, 2013).

Yaşam boyu öğrenme her ne kadar istihdam edilebilirlik ve ekonomik politikalar açısından nitelikli iş gücü yetiştirme hedefinde (Duman, 2006) olsa da sonuçta birey bu noktada kendi kişisel serüvenini yaşamaktadır. Yaşam boyu öğrenme, bireyler için bir gelişim ve ilerlemenin destekçisi olarak görüldüğü zaman, bireyin mesleğinde de sahip olduğu tüm potansiyeli açığa çıkarması açısından bir rehber olarak nitelendirilebilir. Meslek, insanlık için yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, birtakım eğitim süreçlerinden geçerek kazanılan, sistemli bilgi ve becerilere dayalı, etkinliklerin tamamını ifade eder (Kuzgun, 2006). Bu mesleki etkinliklerin kuralları toplum tarafından konulmuştur ve böylece toplumda bireylerin bu becerilere dayalı faaliyetleri gerçekleştirmek için daima bir arayış, merak, öğrenme ve üretme isteği içinde olması önemlidir. (Akkuş, 2008). Bu merak ve ilginin her zaman canlı kalması yeniliklere uyum sağlamasında doğru kaynaklara ulaşmak ve doğru yöneltme hizmetleri sunulması mesleki rehberlik hizmetleri içinde değerlendirilir. Bu bağlamda, ülkeleri kalkındırma çalışmalarında bireyler için, mesleki gelişimin süreçlerinde (Tan, 2000) üreten ve geleceğe dönük, gelişmeye ve gelişmelere hazır özellikler kazandırmak yaşam boyu öğrenmenin felsefesi içinde çağdaş eğitim anlayışının hedefleri yönünde, bireylerin mesleki seçim ve tercihlerini oluşturmada önemlidir. Dolayısı ile sözü edilen bu amaçlar, eğitim sürecinde mesleki rehberlik hizmetleri yolu ile sağlanabilir (Yeşilyaprak, 2010). Mesleki rehberlik kavramını 1970'li yıllarda 'kariyer rehberliği ve psikolojik danışmanlığı' şeklinde, okullarda verilen bir hizmet olarak ortaya konulmuş ve daha sonraları, daha çok yaşam boyu sunulan bir hizmet şeklinde değerlendirilmiştir (Korkut, 2007). Mesleki rehberlikteki bu anlayış değişikliği ile çeşitli nedenlerden dolayı örgün eğitim dışında kalanlardan, eğitimini tamamladığı halde iş bulamayan ya da işsiz kalan, mesleğini değiştirmek isteyen, mesleğinde daha iyi olmak isteyen açıkçası geniş bir yelpazede ve alanda tüm bireylerin yararlanabileceği bir yaklaşım olarak işlevleri çoğalmıştır. Bu bağlamda, Yeşilyaprak (2010) mesleki rehberlik hizmetleri tüm yaşam boyu devam eder; yalnızca okul dönemi ve sınavlar sonrası terciler ile sınırlı değildir. Öte yandan bireyin mesleği ve meslekten aldığı doyum bireyin yaşamında mühim bir yere sahiptir (Katanalp Biroğlu & Engin Deniz, 2017). Bundan dolayı bireye sunulacak mesleki rehberlik desteği; Avrupa Komisyonu Memorandumda vurguladığı gibi yaşam boyu öğrenmede mesleki ve kişisel gelişim, uyum, iş yaşamı için eğitim ve yetiştirmeye hazırlık için hizmet verecek şekilde düzenlenmesi hem yararlı, hem de zorunludur (Selçuk Göksan ve ark, 2009).

Bu bağlamda, ülkemizde mesleki rehberlikle ilgili kurumların bazıları: ''Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), üniversiteler, özel sektör, ticaret birlikleri, iş ve işveren dernekleri ile bazı sivil toplum örgütleri''dir. MEB dikkate alındığında okullarda rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar ile sınıf rehber, Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde (RAM) çalışan psikolojik danışmanlar mesleki rehberlik ile ilgili görev ve sorumluluk sahibidirler. Okullarda görev yapan rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar artık sadece mesleki bilgi verme ve rehberlik yapmaktan sorumlu değildirler. Bu çerçevede öğrencilerin 'kişisel, sosyal, eğitimsel ve mesleki gereksinimleri' (Korkut, 2007)

doğrultusunda bir anlayış ile yaşam boyu öğrenmeye ve tüm alanlara açıklık anlayışına doğru yön değiştirmeye başlamıştır

Özetle yaşam boyu öğrenme örgün ve yaygın öğrenmeyi, teknik eğitim ve becerileri edinmeyi sağlayan toplu çalışımları, işte edinilen mesleki becerileri ve öteki bilgi, anlayış ve becerilerin edinilmesine yol açan tüm öğrenmeleri bir arada bulundurur (Güleç vd, 2012). Bu bağlamda, mesleki rehberlikte sadece okul kademelerinde sunulan bir hizmet değil, aynı zaman da bireyin hayatı boyunca ihtiyaç duyabileceği (Korkut, 2007; Yeşilyaprak, 2010) bir hizmet alanıdır ve yaşam boyu öğrenme yaklaşımı içinde yer edinir. Bu açıdan mesleki rehberlik hizmetlerine gelişim ve dönüşüm içinde bireyler her zaman ihtiyaç duyabilirler. Bu hususta yaşam boyu öğrenme ve mesleki rehberlik çalışmalarında tüm paydaşlara görev düşmekle beraber, bu araştırma kapsamında sadece rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme ve mesleki rehberliğe yönelik görüşleri ve güncel olarak ne tür çalışmalar yaptıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

MATERYAL ve METOT

Çalışma Grubu

Araştırma İstanbul'da görev yapan 120 rehber öğretmenin basit tesadüfi örnekleme yöntemi ve araştırmaya gönüllü olarak katılımları ile yürütülmüştür. Bu yöntem örnekleme ulaşırken kolaylık ve uygulamaya olanak sunar (Büyüköztürk ve ark, 2016: 81). Araştırma nicel yöntemlerin kullanıldığı, var olan durumu geniş bir şekilde değerlendirme olanağı veren tarama modellerinden ilişkisel tarama niteliğindedir. ''Tarama araştırmalarının amacı genellikle araştırma konusu ile ilgili var olan durumun fotoğrafını çekerek bir betimleme yapmaktır. Bu amaca yönelik olarak tarama araştırmalarında genellikle geniş bir kitleden araştırmacı tarafından belirlenen cevap seçenekleri kullanılarak bilgi toplanır.'' (Büyüköztürk ve ark, 2016: 177).

Veri Toplama Tekniği

Araştırmada sosyal bilimler alanında en yaygın kullanılan veri toplama yöntemlerinden biri olan "anket" tekniği kullanılmıştır. Anket formu rehber öğretmenlerin mesleki rehberlik bağlamında yaşam boyu öğrenmeye yönelik görüşlerinin belirlenmesi için 7 soru sorulmuştur. Soruların kısa, açık ve net olmasına dikkat edilmiştir. Anket formuna ait sorular (Ek-1)'de verilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada sosyal bilimler alanında en yaygın kullanılan veri toplama yöntemlerinden biri olan "anket" tekniği kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından uzman görüşleri alınarak hazırlanan anket formu iki bölümden oluşmaktadır (Ek-1). Formun ilk bölümünde rehber öğretmenlerin demografik bilgilerinden cinsiyet, eğitim durumu ve mesleki tecrübeleri sorulmuş anketin ikinci bölümünde ise rehber öğretmenlerin mesleki rehberlik bağlamında yaşam boyu öğrenme yönelik görüşlerine ait 7 adet soruya yer almaktadır. Anket formları rehber öğretmenlere, araştırmanın amacı ile ilgili kısa bir bilgilendirme notuyla birlikte yüz yüze görüşme sağlanarak iletilmiştir. Anket formlarında verilen yanıtların güvenilirliğini arttırmak üzere, formlarda isim-soyisim veya katılımcıların kimliklerine ilişkin herhangi bir bilginin paylaşılmaması, paylaşılması halinde bu verilerin silineceği bilgisi veri toplama esnasında rehber öğretmenlere aktarılmıştır. Katılımcılar tarafından ankete yapılan geri dönüş kapsamda 123 soru formu titizlikle incelenmiş, bunun neticesinde hatalı ve/veya eksik doldurulduğu tespit edilen 3 soru formu çıkartılmış, kalan 120 soru formu değerlendirmeye dâhil edilmiştir. Anket formlarının bilgisayar ortamına aktarılması formlardan elde edilen veriler SPSS 25.0 programları aracılığı ile analiz edilmiştir. Katılımcıların demografik ve yaşam boyu öğrenme durumlarının belirlenmesi için frekans ve yüzde analizi gibi tanımlayıcı

analizler yapılmış, değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi için ki-kare analizleri yapılmıştır.

Araştırma Hipotezleri

Araştırma kapsamında kurulan hipotezler aşağıda verilmiştir:

H1: Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlikle ilişkilendirme durumu ile eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile tecrübe düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile öğrencilerin yaşam boyu öğrenme konusunda cesaretlendirilme şekilleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile yaşam boyu öğrenmeyi öğrencilere aktarım şekilleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H5: Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile öğrenci ve velilere yaşam boyu öğrenme felsefesini aktarmaya çalıştıkları etkinlikler arasında anlamlı bir ilişki vardır.

BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında elde edilen verilerin sonuçlarına ait bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik yapılarına ait bulgular

Cinsiyet	**n**	**%**
Kadın	86	71,7
Erkek	34	28,3
Eğitim Durumu	**n**	**%**
Lisans	46	38,3
Yüksek Lisans	74	61,7
Tecrübe	**n**	**%**
1-5 Yıl	33	27,5
6-10 Yıl	43	35,8
11 Yıl veya üzeri	44	36,7
Toplam	120	100

Araştırmaya katılan rehber öğretmenlerin %71,7'sinin kadın, %28,3'ünün erkek, %38,3'ünün lisans, %61,7'sinin yüksek lisans mezunu, %27,5'inin 1-5 yıl tecrübe, %35,8'inin 6-10 yıl ve %36,7'sinin 11 yıl ve üzeri tecrübede oldukları belirlenmiştir.

Tablo 2. Rehber öğretmenlerin öğrencileri farklı uluslararası programlara katılma hakkında bilgi verici, tanıtıcı ve teşvik edici çalışmaları olma durumlarına göre dağılımı

Öğrencileri farklı uluslararası programlara katılmaları hakkında bilgi verici, tanıtıcı ve teşvik edici çalışmalarınız var mı?		
Yanıt	**n**	**%**
Evet	85	70,8
Hayır	35	29,2
Toplam	120	100

Rehber öğretmenlerin %70,8'inin öğrencileri farklı uluslararası programlara katılma hakkında bilgi verici, tanıtıcı ve teşvik edici çalışmalar yaptıkları belirlenirken %29,2'sinin ise bu tarz bir çalışma yapmadıkları belirlenmiştir.

Tablo 3. Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmenin önemine sahip bireyler yetişmesi için sundukları katkılara göre dağılımı

Yaşam boyu öğrenmenin önemine sahip bireyler yetişmesi için ne gibi katkılar sunuyorsunuz?		
Yanıt	**n**	**%**
Fen ve teknoloji alanlarındaki gelişmeleri takip ederek onlarla gelişmeleri paylaşıyorum	70	58,3
Avrupa da bu alanlarda yapılan projeleri takip ederek öğrencilerimle paylaşıyorum	50	41,7
Toplam	120	100

Rehber öğretmenlerin %58,3'ünün yaşam boyu öğrenmenin önemine sahip bireyler yetişmesi için fen ve teknoloji alanlarındaki gelişmeleri takip ederek onlarla gelişmeleri paylaştıkları, %41,7'sinin ise Avrupa'da bu alanlarda yapılan projeleri takip ederek öğrencilere paylaşarak katkılar sundukları belirlenmiştir.

Tablo 4. Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme şekillerine göre dağılımı

Yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile nasıl ilişkilendiriyorsunuz?		
Yanıt	**n**	**%**
Doğrudan ilişkili	86	71,7
Dolaylı ilişkili	34	28,3
Toplam	120	100

Rehber öğretmenlerin %71,7'si yaşam boyu öğrenmeyi meslek rehberlik ile doğrudan ilişkilendirirken, %28,3'ünün dolaylı yoldan ilişkilendirdiği belirlenmiştir.

Tablo 5. Rehber öğretmenlerin öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme konusunda cesaretlendirilme şekillerine göre dağılımı

Mesleki rehberlik bağlamında meslek seçim sürecinde artan çeşitli seçenekler arasında öğrencileri yaşam boyu öğrenme konusunda nasıl cesaretlendiriyorsunuz?		
Yanıt	**n**	**%**
Teknolojinin hızlı geliştiğini ve ayak uydurulması gerekliliğinden bahsediyorum	54	45,0
Öğrenmenin yaşı olmadığını belirterek örnekler veriyorum	40	33,3
İleri yaşlarda üniversite okuyan kişilerin hayatlarından bahsediyorum	26	21,7
Toplam	120	100

Rehber öğretmenlerin %45'i öğrencilerin yaşam boyu öğrenme konusunda teknolojinin hızlı geliştiğini ve ayak uydurulması gerekliliğinden bahsederek cesaretlendirdiği, %33,3'ünün öğrenmenin yaşı olmadığını belirterek örnekler verdikleri, %21,7'sinin ise ileri yaşlarda üniversite okuyan kişilerin hayatlarından bahsederek yaşam boyu öğrenme konusunda öğrencileri cesaretlendirdiği belirlenmiştir.

Tablo 6. Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi öğrencilere aktarım şekline göre dağılımı

Yaşam boyu öğrenmeyi öğrencilere nasıl aktarıyorsunuz?		
Yanıt	**n**	**%**
Konferanslar	46	38,3
Seminerler	39	32,5
TEDX konuşmaları izleterek	35	29,2
Toplam	120	100

Rehber öğretmenlerin %38,3'ü yaşam boyu öğrenmeyi öğrencilere konferanslar ile aktardıkları, %32,5'inin seminerle ile aktardığı, %29,2'sinin ise TED-X konuşmalarının izleterek aktardıkları belirlenmiştir.

Tablo 7. Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme düzeyinin önemine ait dağılımı

Mesleki rehberlik bağlamında meslekler açısından değerlendirildiğinde yaşam boyu öğrenmenin önemini ne düzeyde görüyorsunuz?		
Yanıt	**n**	**%**
Çok Önemli	86	71,7
Önemli	34	28,3
Toplam	120	100

Rehber öğretmenlerin %71,7'si yaşam boyu öğrenme düzeyini çok önemli görürken, %28,3'ü önemli görmektedir.

Tablo 8. Rehber öğretmenlerin mesleki rehberlik bir süreç olarak değerlendirildiği zaman öğrenci ve velilere yaşam boyu öğrenme felsefesini aktarma biçimlerine göre dağılımı

Mesleki rehberlik bir süreç olarak değerlendirildiği zaman bu süreçte öğrenci ve velilere yaşam boyu öğrenme felsefesini aktarmak için hangi çalışmaları yapıyorsunuz?		
Yanıt	**n**	**%**
İş başı eğitimlerini gezdirme	45	37,5
Halk eğitim kurumları ile koordinasyon	37	30,8
Üniversitelerin sürekli eğitim merkezlerinden yararlanma	38	31,7
Toplam	120	100

Rehber öğretmenlerin %37,5'i öğrenci ve velilere yaşam boyu öğrenme felsefesini iş başı eğitimlerini gezdirerek aktardığı, %30,8'i halk eğitim kurumları ile koordinasyonu ile aktardığı, %31,7'sinin üniversitelerin sürekli eğitim merkezini tanıtarak yaşam boyu öğrenme felsefesini aktardıklarını belirlenmiştir.

Hipotezlere İlişkin Bulgular

Tablo 9. Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile eğitim durumu arasındaki ilişki

Yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile nasıl ilişkilendiriyorsunuz?		Eğitim Durumu			X^2	sd	p
		Lisans	Yüksek Lisans	Toplam			
Doğrudan ilişkili	n	27	59	86	6,181	1	**0,013***
	%	31,4	68,6	100,0			
Dolaylı ilişkili	n	19	15	34			
	%	55,9	44,1	100,0			
Toplam	n	46	74	120			
	%	38,3	61,7	100,0			

***p<0.05**

H1: Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile eğitim durumu arasındaki ilişki ki-kare analizi sonucu anlamlı olduğu belirlenmiştir (X^2=6,181, p=0,013; p<0.05). Yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile doğrudan ilişkilendirenlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans mezunu olduğu belirlenirken dolaylı yoldan eşleştirenlerin büyük çoğunluğunun lisans mezunu olduğu belirlenmiştir.

Tablo 10. Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile tecrübe düzeyleri arasındaki ilişki

Yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile nasıl ilişkilendiriyorsunuz?		Mesleki Tecrübe				X^2	sd	p
		1-5 Yıl	6-10 Yıl	11 Yıl veya üzeri	Toplam			
Doğrudan ilişkili	n	23	27	36	86	3,964	2	**0,138**
	%	26,7	31,4	41,9	100,0			
Dolaylı ilişkili	n	10	16	8	34			
	%	29,4	47,1	23,5	100,0			
Toplam	n	33	43	44	120			
	%	27,5	35,8	36,7	100,0			

H2: Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile tecrübe düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile mesleki tecrübeleri arasındaki ilişki ki-kare analizi sonucu anlamlı olmadığı belirlenmiştir (p=0,138; p>0.05). Yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile doğrudan ilişkilendirenlerin büyük çoğunluğunun 11 yıl ve üzeri tecrübeye sahipken dolaylı yoldan eşleştirenlerin büyük çoğunluğunun 6-10 yıl tecrübeye sahip olduğu belirlenmiştir.

Tablo 11. Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile öğrencilerin yaşam boyu öğrenme konusunda cesaretlendirilme şekilleri arasındaki ilişki

Yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile nasıl ilişkilendiriyorsunuz?		Öğrencileri yaşam boyu öğrenme konusunda nasıl cesaretlendiriyorsunuz?				X^2	sd	p
		Teknolojinin hızlı geliştiğini ve ayak uydurulması gerekliliğinden bahsediyorum	Öğrenmenin yaşı olmadığını belirterek örnekler veriyorum	İleri yaşlarda üniversite okuyan kişilerin hayatlarından bahsediyorum	Toplam			
Doğrudan ilişkili	n	52	34	0	86	85,399	2	**0,000****
	%	60,5	39,5	0,0	100,0			
Dolaylı ilişkili	n	2	6	26	34			
	%	5,9	17,6	76,5	100,0			
Toplam	n	54	40	26	120			
	%	45,0	33,3	21,7	100,0			

****p<0.01**

H3: Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile öğrencilerin yaşam boyu öğrenme konusunda cesaretlendirilme şekilleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile öğrencileri cesaretlendirme şekli arasındaki ilişki ki-kare analizi sonucu anlamlı olduğu belirlenmiştir (X^2=85,399; p=0,000; p<0.01). Yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile doğrudan ilişkilendirenlerin büyük çoğunluğunun öğrencilerini teknolojik hızlı geliştiği ve ayak uydurması gerekliliğinden bahsederek cesaretlendirdiği, dolaylı yoldan eşleştirenlerin büyük çoğunluğunun ileri yaşlarda üniversite okuyan kişilerin hayatlarından bahsederek cesaretlendirdiği belirlenmiştir.

Tablo 12. Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile yaşam boyu öğrenmeyi öğrencilere aktarım şekilleri arasındaki ilişki

Yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile nasıl ilişkilendiriyorsunuz?		Yaşam boyu öğrenmeyi öğrencilere nasıl aktarıyorsunuz?				X^2	sd	p
		Konferanslar	Seminerler	TEDX konuşmaları izleterek	Toplam			
Doğrudan ilişkili	n	46	30	10	86	50,729	2	**0,000****
	%	53,5	34,9	11,6	100,0			
Dolaylı ilişkili	n	0	9	25	34			
	%	0,0	26,5	73,5	100,0			
Toplam	n	46	39	35	120			
	%	38,3	32,5	29,2	100,0			

****p<0.01**

H4: Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile yaşam boyu öğrenmeyi öğrencilere aktarım şekilleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile yaşam boyu öğrenmenin öğrencilere aktarım şekli arasındaki ilişki ki-kare analizi sonucu anlamlı olduğu belirlenmiştir (X^2=50,729; p=0,000; p<0.01). Yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile doğrudan ilişkilendirenlerin büyük çoğunluğunun konferanslar ile öğrencilere yaşam boyu öğrenmeyi aktardıkları, dolaylı yoldan eşleştirenlerin büyük çoğunluğunun TED-X konuşmalarını izleterek öğrencilere yaşam boyu öğrenmeyi aktardıkları belirlenmiştir.

Tablo 13. Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile öğrencilerin yaşam boyu öğrenme konusunda cesaretlendirilme şekilleri arasındaki ilişki

Yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile nasıl ilişkilendiriyorsunuz?		Mesleki rehberlik bir süreç olarak değerlendirildiği zaman bu süreçte öğrenci ve velilere yaşam boyu öğrenme felsefesini aktarmak için hangi çalışmaları yapıyorsunuz?				X^2	sd	p
		İş başı eğitimlerini gezdirme	Halk eğitim kurumları ile koordinasyon	Üniversitelerin sürekli eğitim merkezlerinden yararlanma	Toplam			
Doğrudan ilişkili	n	17	31	38	86	43,150	2	**0,000****
	%	19,8	36,0	44,2	100,0			
Dolaylı ilişkili	n	28	6	0	34			
	%	82,4	17,6	0,0	100,0			
Toplam	n	45	37	38	120			
	%	37,5	30,8	31,7	100,0			

****p<0.01**

H5: Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile öğrenci ve velilere yaşam boyu öğrenme felsefesini hangi çalışmalar ile aktarılma arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile öğrenci ve rehber öğretmenlere yaşam boyu öğrenme felsefesini aktarım şekli arasındaki ilişki ki-kare analizi sonucu anlamlı olduğu belirlenmiştir (X^2=43,150; p=0,000; p<0.01). Yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile doğrudan ilişkilendirenlerin büyük çoğunluğunun üniversitelerin sürekli eğitim merkezlerinden yararlanma ile öğrenci ve rehber öğretmenlere yaşam boyu öğrenme felsefesini aktardıkları, dolaylı yoldan eşleştirenlerin büyük çoğunluğunun iş başı eğitimlerini gezdirerek öğrenci ve velilere yaşam boyu öğrenme felsefesini aktardıkları belirlenmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Rehber öğretmenlerin %71,7'sinin kadın, %28,3'ünün erkek, %38,3'ünün lisans, %61,7'sinin yüksek lisans mezunu, %27,5'inin 1-5 yıl tecrübe, %35,8'inin 6-10 yıl ve %36,7'sinin 11 yıl ve üzeri tecrübede oldukları bu araştırmada bulgular alanyazın ışığında tartışılmaya çalışılacaktır. Rehber öğretmenlerin %70,8'inin öğrencileri farklı uluslararası programlara katılma hakkında bilgi verici, tanıtıcı ve teşvik edici çalışmalar yaptıkları belirlenirken %29,2'sinin ise bu tarz bir çalışma yapmadıkları belirlenmiştir. Rehber öğretmenlerin %58,3'ünün yaşam boyu öğrenmenin önemine sahip bireyler yetişmesi için fen ve teknoloji alanlarındaki gelişmeleri takip ederek onlarla gelişmeleri paylaştıkları, %41,7'sinin ise Avrupa'da bu alanlarda yapılan projeleri takip ederek öğrencilere paylaşarak katkılar sundukları belirlenmiştir. Bu bulgunun bir nedeni, araştırmanın çalışma grubunu oluşturanların mesleki rehberlikle doğrudan ilgili kişiler olmasıdır. Diğer bir neden rehber öğretmenlerin büyük çoğunluğunun yaşam boyu öğrenmeyi önemli görmesi sadece mesleki rehberlikle değil aynı zamanda mesleki bir gereklilik ve yetkinlikleri ile bilgiyi, bilimi takip etme ve güncel gelişmeleri sorumlu oldukları öğrenci ve topluma aktarma görevleri bulunduğu ile ilgili olabilir. Rehber öğretmenlerin %71,7'si yaşam boyu öğrenmeyi meslek rehberlik ile doğrudan ilişkilendirirken, %28,3'ünün dolaylı yoldan ilişkilendirdiği belirlenmiştir. Rehber öğretmenlerin %45'i öğrencilerin yaşam boyu öğrenme konusunda teknolojinin hızlı geliştiğini ve ayak uydurulması gerekliliğinden bahsederek cesaretlendirdiği, %33,3'ünün öğrenmenin yaşı olmadığını belirterek örnekler verdikleri, %21,7'sinin ise ileri yaşlarda üniversite okuyan kişilerin hayatlarından bahsederek yaşam boyu öğrenme konusunda öğrencileri cesaretlendirdiği belirlenmiştir. Bu bulgu rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmenin felsefesine sahip oldukları ve bu yönde çalışmalar yaptıklarının göstergesi olarak değerlendirilebilir. Rehber öğretmenlerin %38,3'ü yaşam boyu öğrenmeyi öğrencilere konferanslar ile aktardıkları, %32,5'inin seminerle ile aktardığı, %29,2'sinin ise TED-X konuşmalarının izleterek aktardıkları belirlenmiştir. Bu bulgunun bir

nedeni araştırmaya katılanların metropol kentte yaşıyor olmalarıdır. Bu açıdan değerlendirildiğinde her türlü eğitim olanağı, eğitim ile ilgili her türlü çalışmaya (ulusal ve uluslararası konferanslar, seminerler, sergiler, geziler, işbaşı eğitimler gibi mesleki gelişime yönelik her türlü faaliyet) erişilebileceği, doğrudan katılım sağlanabileceği bir merkezde bulunmaları olarak ifade edilebilir. Bu bağlamda rehber öğretmenler 'Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi'nde vurgulanan ulusal ve il düzeyi farkındalık çalışmalarını (HBÖ Strateji Belgesi, 2014-2018), yazılı ve görsel medya yolu ile tanıtma (Yeşilyaprak, 2011) çalışmalarını etkili şekilde yerine getirdikleri ifade edilebilir. Yaşam boyu öğrenmenin, hayatın her döneminde kişisel gelişim için fayda sağladığı (Şahin & Arcagök, 2014), 'psikolojik danışman adaylarının mesleki rehberliğin öğrencilere katkısına ilişkin algıladıkları metaforların incelenmesi' çalışmasında Balcı (2017) psikolojik danışman adaylarının mesleki rehberliği ''ışık, fener, pusula ve yol gösterici'' gibi metaforlar ile ilişkilendirdiklerini ifade etmiştir. Bu bağlamda araştırmanın rehber öğretmenlerin %71,7'si yaşam boyu öğrenme düzeyini çok önemli görürken, %28,3'ü önemli görmektedir bulgusu ile uyuşmaktadır. Öte yandan bu bulgu rehber öğretmenlerin büyük çoğunluğunun lisansüstü eğitim almış olmaları ile ilişkilendirilebilir. Bu bağlamda bilgi ve uzmanlık arttıkça rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirmeleri, çalışmalarında yaşam boyu öğrenmeyi merkeze alıp, güncel ve fen-teknoloji odaklı yaklaşma düzeyleri artmış ve bunu da öğrencilerine bu yönde aktarma eğilimi göstermişlerdir. Bu bağlamda yaşam boyu öğrenmede teknolojiyi kullanımının non-formal veya mesleki gelişimle çok yüksek bir ilişkisi olduğunu, yaşam boyu öğrenmenin kişisel ve sosyal yönden beklenen hedeflere ulaşması için etkin rehberlik çalışmaları gereklidir (Tan & Morris 2006; Diker Coşkun, 2009).

Rehber öğretmenlerin yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile ilişkilendirme durumu ile öğrenci ve rehber öğretmenlere yaşam boyu öğrenme felsefesini aktarım şekli arasındaki ilişki ki-kare analizi sonucu anlamlı olduğu belirlenmiştir (X^2=43,150; p=0,000; p<0.01). Yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile doğrudan ilişkilendirenlerin büyük çoğunluğunun üniversitelerin sürekli eğitim merkezlerinden yararlanma ile öğrenci ve rehber öğretmenlere yaşam boyu öğrenme felsefesini aktardıkları, dolaylı yoldan eşleştirenlerin büyük çoğunluğunun iş başı eğitimlerini gezdirerek öğrenci ve velilere yaşam boyu öğrenme felsefesini aktardıkları belirlenmiştir. Bu bulgu Korkut (2007)'un yaptığı araştırmasında ''psikolojik danışmanların lisans ya da lisansüstü eğitim durumlarına göre lisansüstü eğitim alanların aile görüşmelerine daha fazla önem verdikleri, grupla çalışmaları daha fazla yaptıkları, üst eğitim kurumları hakkından bilgi vermek'' olduğu gibi sonuçlar ile benzerlik göstermektedir.

Sonuç olarak bireylerin sahip olduğu mesleğin (kariyer durumlarının) şekillenmesi uzun soluklu aşamalar sonucunda gerçekleşmektedir. Kişisel ve mesleki gelişimi istihdamın artılması için ihtiyaç duyulan beceriler, doğru bilgiye ulaşması ve doğru tercihler yapması süreci yaşam boyu rehberlik anlayışının gerekliliğini ortaya koymaktadır (HBÖ Strateji Belgesi, 2014-2018). Başka bir ifade ile bireyler artık tek bir meslekte ilerlemiyor, farklı alanlarda potansiyel sergileme çabası içindeler. Günümüz dünyasının sunduğu fırsatlar sayesinde ve büyük gerçek küreselleşmenin bir sonucu olarak bireyler sürekli bir yarışın içinde ve ülkelerde uluslararası rekabetle mücadele etmek durumundadır. Bu gerçeğin ekseninde yaşam boyu öğrenmenin ve mesleki rehberlik hizmetlerinin her zaman olduğundan daha önemli bir yere sahip olması gerektiği ifade edilebilir.

Bu araştırma İstanbul'da görev yapan rehber öğretmenler ile yapılmıştır. Gelecek araştırmalar için Türkiye'nin farlı şehirlerinde yapılması, eğitim olanaklarının daha az olduğu okulda görev yapan rehber öğretmenler ile çalışılması önerilebilir. Böylelikle kısıtlı imkânlara rağmen yaşam boyu öğrenme çalışmalarının desteklenmesi ve mesleki rehberlik hizmetlerinin durumu tespit edilebilir. Başka bir araştırma önerisi de öğrenci görüşleri alınarak yaşam boyu öğrenme ve mesleki rehberlik çalışmalarının niteliğine yönelik çalışmalar yapılabilir. Son

olarak okullarda rehberlik hizmetleri sunulurken yaşam boyu öğrenme yaklaşımı ve felsefesine daha fazla vurgu yapılmalı ve bu hizmetler sunulurken veli ile ilişkiler bağlamında aileler ile işbirliği içinde bulunulmalı ve dolaylı olarak topluma doğru yayılan bir tutum benimsenmelidir.

KAYNAKÇA

Akkuş, N. (2008). *Yaşam boyu öğrenme becerilerinin göstergesi olarak 2006 pısa sonuçlarının Türkiye açısından değerlendirilmesi.* Yüksek Lisans Tezi: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü:. Ankara.

Aksoy, M. (2013). Kavram olarak hayat boyu öğrenme ve hayat boyu öğrenmenin avrupa birliği serüveni. *Biliğ Kış*(64), 23-48.

Arcakök, S., & Şahin, Ç. (2014). Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme yeterlikleri düzeyinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16*, 394-417.

Bağcı, E. (2011). Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde Türkiye'de yaşam boyu eğitim politikaları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 30*(2), 139-173.

Balcı, S. (2017. October). *Psikolojik danışman adaylarının mesleki rehberliğin öğrencilere katkısına ilişkin metaforik algılarının analiz edilmesi*. In ICPESS (International Congress on Politic, Economic and Social Studies).

Berberoğlu, B. (2010). Yaşam boyu öğrenme ile bilgi ve iletişim teknolojileri açısından Türkiye'nin Avrupa Birliği'ndeki konumu. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 5*(2), 113-117.

Budak, Y. (2009). Yaşamboyu öğrenme ve ilköğretim programlarının hedeflemesi gereken insan tipi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29*(3), 693-708.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Ankara: Pegemakademi.

Diker Coşkun, Y. (2009). *Üniversite öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Duman, A. (2006). Bazı eğitim bilimi kavramlarına ilişkin genel bir değerlendirme. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10*, 7-8.

Göksan, T. S., Uzundurukan, S., & Keskin, S. N. (2009). *Yaşam Boyu Öğrenme ve Avrupa Birliği'nin Yaşam Boyu Öğrenme Programları.* İnşaat Mühendisliği Eğitimi Sempozyumu.Antalya

Güleç, İ., Çelik, S., & Demirhan, B. (2012, December). Yaşam boyu öğrenme nedir? Kavram ve kapsamı üzerine bir değerlendirme. *Sakarya University Journal of Education, 2*(3), 34-48.

Gününç, S., Odabaşı, H., & Kuzu, A. (2012). Yaşam boyu öğrenmeyi etkileyen faktörler. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11*(2), 309-325.

Katanalp, H. B., & Deniz, M. E. (2017). Farklı branş rehber öğretmenlerinin akademik iyimserlikleri ile mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *İlköğretim Online, 16*(2), 814-825.

Kıvrak , E. (2007). Avrupa Birliği ve Türkiye'de *yaşam boyu öğrenme politikaları ve istihdam ilişkisinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Konakman Yavuz, G., & Yanpar Yelken, T. (2014). Eğitim fakültesi öğretim elemanlarının yaşam boyu öğrenme yeterliklerine ilişkin algıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education), 29*(2), 267-281.

Korkut, F. (2007). Psikolojik danışmanların mesleki rehberlik ve psikolojik danışmanlık ile ilgili düşünceleri ve uygulamarı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32*(32), 187-197.

Kurt, İ. (2000). *Yetişkin eğitimi.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kuzgun, Y. (2006). *Meslek seçimi ve danışmanlığı.* Ankara: Nobel Yayıncılık.
MEB. (2014). *Türkiye hayat boyu öğrenme strateji belgesi ve eylem planı (2014-2018).* http://hbogm.meb.gov.tr//meb_iys_dosyalar/2014_12/23105226_hbostratejibelgesi_2014_2018.pdf adresinden 03.15.2019 tarihinde alındı.
Polat, C., & Odabaş, H. (2008). *Bilgi toplumunda yaşam boyu öğrenmenin anahtarı: bilgi okuryazarlığı.* Küreselleşme, Demokratikleşme ve Türkiye Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı. Antalya. 05.03.2019 tarihinde http://hdl.handle.net/10760/12661 adresinden alındı
Samancı, O., & Ocakcı, E. (2017). Hayat boyu öğrenme. *Bayburt Eğitim Fakültesi, 12*(24), 711-722.
Tan, C. L. (2006). Undergraduate college students, laptop computers, and lifelong learning. *The Journal of General Education, 54*(4), 316-338.
Tan, H. (2000). Psikolojik danışma ve rehberlik teori ve uygulama. *Öğretmen Kitapları Dizisi* . İstanbul: MEB.
Tileylioğlu, A. (2007). Türkiye'de hayat boyu öğrenme kavramı ve strateji belgesş taslağının sunumu. *Uluslararası Hayat Boyu Öğrenme Konferansı, 18-19 Nisan 2007.* Ankara: MEB Projeler Koordinasyon Başkanlığı.
Turan, S. (2005). Öğrenen toplumlara doğru avrupa birliği eğitim politikalarında yaşam boyu öğrenme. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, 5*(1), 87-98.
Yeşilyaprak, B. (2010). Eğitimde rehberlik hizmetleri. Ankara: Nobel Yayınevi.
Yeşilyaprak, B. (2011). Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı: Kuramdan uygulamaya. Ankara: Pegem Akademi.
Yeşilyaprak, B. (2012). Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığında paradigma değişimi ve Türkiye açısından sonuçlar: Geçmişten geleceğe yönelik bir değerlendirme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12*(1), 97-118.

EXTENDED ABSTRACT

The aim of this study is to determine the opinions of counselors about life-long learning and to investigate how these opinions are conveyed to students in the context of vocational counseling.
The study is considered important in terms of evaluating how it is regarded in terms of vocational counseling, life-long learning tendencies and the importance of skills in terms of professional knowledge, skills and performance by school counselors who have an important role in schools in today's globalized world, where knowledge and competence gain top importance and competition are occasionally faced. Life-long learning takes place in different environments both inside and outside of the formal education system, as a result the importance of learning outside of school has increased (Bağcı, 2011). Utility of opportunities offered by life-long learning to people, development of skills is for ensurance of individuals having equal and open access to qualified learning experiences and different learning activities and education has the key role in providing access for this issue (Turan, 2005). In this context, life-long learning demonstrates a holistic approach to educational activities and defines access to learning responsibility shared as socially and individually (Kurt, 2000; Budak, 2009). Therefore, these objectives can be provided by vocational counseling services in the education process (Yeşilyaprak, 2010).
The study was conducted with a total of 120 counselors employed in Istanbul and selected through randomly sampling method and voluntary participation. In the study, the questionnaire technique which is one of the most commonly used data collection methods in social sciences was performed. In the questionnaire, 7 questions were asked to determine the opinions of school counselors on life-long learning in the context of vocational counseling. In the scope of the feedback submitted by the participants, 123 question forms were examined

carefully and as a result, 3 question forms which were found to be faulty and / or incomplete were removed and the remaining 120 question forms were included in the evaluation. Transferring of the data gathered from the questionnaire forms were analyzed through SPSS 25.0 programs. Descriptive analyzes such as frequency and percentage analysis were conducted and chi-square analyzes were performed to examine the correlation among the variables were used to determine the demographic and life-long learning status of the participants. Hypothesis of the study:
H1: There is a significant correlation between the school counselors' status of associating life-long learning with vocational counseling and their educational status.
H2: There is a significant correlation between the school counselors' associating life-long learning with vocational counseling and their experience levels.
H3: There is a significant relationship between school counselors' associating life-long learning with vocational counseling and ways to encourage students in life-long learning.
H4: There is a significant correlation between school counselors' associating life-long learning with vocational counseling and the way that they transfer life-long learning to the students.
H5: There is a significant correlation between the school counselors' associating life-long learning with vocational counseling with the activities that students and parents are trying to convey the philosophy of life-long learning.
The findings will be discussed in the light of the literature by the study including participants of 71,7% of the counselors were female, 28,3% were male, 38,3% were undergraduate, 61,7% were postgraduate, 27,5% had 1-5 years of experience, 35,8% 6-10 years of experience, 36,7% of the counselors had experience of 11 years and above. It was found that 70,8% of the counselors conducted informative, promotional and encouraging studies about participation in different international programs, but 29,2% did not do that kind of work. It was determined that 58,3% of the counselors follow the developments in the fields of science and technology so as to educate individuals who have the importance of life-long learning and share the developments with them, 41,7% of them share the projects in these areas in Europe and share them with the students. One reason behind this finding is that the participants of the study were directly related to vocational counseling. Another reason may be that the majority of school counselors consider that lifelong learning is important, not only with vocational counseling, but also with a professional requirement and competence, information, science, and transferring current developments to the students and society for whom they feel responsible. It was determined that 71,7% of the school counselors directly correlated life-long learning with vocational counseling, 28,3% indirectly correlated. It was determined that 45% of the counselors encouraged the students to learn about life-long learning by talking about developing technology rapidly and encouraging them to keep up, 33,3% of them gave examples saying that age was not the matter for learning, 21,7% of the participants stated that they encouraged students about life-long learning by mentioning of old people studying at university. This finding can be considered as an indicator that the school counselors have the philosophy of life-long learning and they perform in this way. 38,3% of the counselors reported that they conveyed life-long learning via conferences, 32,5% reported via seminar, 29,2% utilized TED-X lectures. One reason for this finding is that the participants live in the metropolitan city. From this point of view, they live in a place where all kinds of education opportunities can be reached as being in a center where all kinds of activities related to education (national and international conferences, seminars, exhibitions, trips, all kinds of activities for professional development such as on-the-job trainings) can be reached and directly attended. In this context, it can be stated that school counselors have effectively carried out their studies on national and provincial level awareness studies to introduce thorough printed and visual media(LLL Strategy Paper, 2014-2018), which are emphasized in

the Life-long Learning Strategy Document (Yeşilyaprak, 2011). Life-long learning provides benefit for personal development in every period of life (Şahin & Arcagök, 2014), in the study by Balcı (2017) examination of the metaphors perceived by the psychological counselor candidates on the contribution of vocational counseling to the students' vocational counseling of psychological counselor candidates associate them metaphors such as" light, lantern, compass and guide". In this context, 71,7% of the school counselors considered the level of life-long learning as very important, 28,3% of the participants regard as important and parallel with the findings. On the other hand, this finding can be related to the fact that the majority of the school counselors have received postgraduate education. In this context, as knowledge and expertise increased, school counselors' associating life-long learning with vocational counseling, took life-long learning to the center in their studies, increased the current and science-technology oriented approach levels, and showed a tendency to transfer this to their students in this way. In this context, it is necessary that the use of technology in life-long learning has a very high correlation with non-formal or professional development, and effective counseling is required for life-long learning to reach personal and socially expected goals (Tan & Morris 2006; Diker Coşkun, 2009). The correlation between the school counselors' associating life-long learning with vocational counseling and the way of transferring the philosophy of life-long learning to students and school counselors was found to be significant as a result of chi-square analysis ($X2 = 43,150$; $p = 0,000$; $p < 0.01$). In conclusion, thanks to the opportunities offered by today's world, and as a result of the great real globalization, individuals have to fight against international competition in a continuous race and in national level. It can be stated that life-long learning and vocational counseling services are supposed to have a more important place in the axis of this fact than they were.

EK-1

Değerli Öğretmen,
Bu çalışma ***"Rehber Öğretmenlerin Yaşam Boyu Öğrenmeye Yönelik Görüşlerinin Mesleki Rehberlik Bağlamında Ele Alınması"*** konusunda akademik bir çalışmaya veri toplama amacıyla sizlere sunulmaktadır. Elde edilen veriler akademik amacının dışında hiçbir şekilde kullanılmayacak olup verdiğiniz her yanıt için teşekkür ederim.

DEMOGRAFİK BİLGİLER

Cinsiyetiniz:	( ) Kadın	( ) Erkek	
Eğitim Durumu:	( ) Lisans	( ) Yüksek Lisans	( ) Doktora
Mesleki Tecrübeniz:	( ) 1-5 Yıl	( ) 6-10 Yıl	( ) 11 yıl veya üzeri

YAŞAM BOYU ÖĞRENMEYE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİZ

1) Öğrencileri farklı uluslararası programlara katılmaları hakkında bilgi verici, tanıtıcı ve teşvik edici çalışmalarınız var mı?
   A. Evet
   B. Hayır

2) Yaşam boyu öğrenmenin önemine sahip bireyler yetişmesi için ne gibi katkılar sunuyorsunuz?
   A. Fen ve teknoloji alanlarındaki gelişmeleri takip ederek onlarla gelişmeleri paylaşıyorum
   B. Avrupa'da bu alanlarda yapılan projeleri takip ederek öğrencilerimle paylaşıyorum

3) Yaşam boyu öğrenmeyi mesleki rehberlik ile nasıl ilişkilendiriyorsunuz?
   A. Doğrudan İlişkili

B. Dolaylı İlişkili

4) Mesleki rehberlik bağlamında meslek seçim sürecinde artan çeşitli seçenekler arasında öğrencileri yaşam boyu öğrenme konusunda nasıl cesaretlendiriyorsunuz?

A. Teknolojinin hızlı geliştiğini ve ayak uydurulması gerekliliğinden bahsediyorum
B. Öğrenmenin yaşı olmadığını belirterek örnekler veriyorum
C. İleri yaşlarda üniversite okuyan kişilerin hayatlarından bahsediyorum

5) Yaşam boyu öğrenmeyi öğrencilere nasıl aktarıyorsunuz?

A. Konferanslar
B. Seminerler
C. TEDX Konuşmaları

6) Mesleki rehberlik bağlamında meslekler açısından değerlendirildiğinde yaşam boyu öğrenmenin önemini ne düzeyde görüyorsunuz?

A. Çok Önemli
B. Önemli
C. Kararsızım
D. Önemsiz
E. Hiç Önemli Değil

7) Mesleki rehberlik bir süreç olarak değerlendirildiği zaman bu süreçte öğrenci ve velilere yaşam boyu öğrenme felsefesini aktarmak için hangi çalışmaları yapıyorsunuz?

A. İş başı eğitimlerini gezdirme
B. Halk eğitim kurumları ile koordinasyon
C. Üniversitelerin sürekli eğitim merkezlerinden yararlanma

Katkılarınız İçin Teşekkür Ederim

Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi / Ocak-Şubat-Mart-Nisan Cilt: 6 Sayı:1
Journal of International Multidisciplinary Academic Researches / January-February-March-April Volume: 6 Issue: 1
2019
www.joimar.com

TIRSAN TREYLER SANAYİ TİCARET VE NAKLİYAT ANONİM ŞİRKETİ ÇALIŞAN PERSONELİNİN SERBEST ZAMANLARINI DEĞERLENDİRMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

A RESEARCH ON THE WAYS OF SPENDING LEISURE TIME OF THE STAFF OF TIRSAN COMPANY

Hüseyin TAŞÇI[1], Soner ALBAYRAK[1]

[1]Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi Anabilim Dalı
e-mail: huseyintasci.1988sakarya@gmail.com

ÖZET
Çalışmanın amacı Tırsan Treyler San. Tic. ve Nak. A.Ş.çalışan personelin serbest zamanlarında uğraştıkları etkinlikler ve serbest zamanı değerlendirme alışkanlıklarının belirlenmesini oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma evrenini Tırsan Treyler San. Tic. ve Nak. A.Ş.'de çalışan (1100) personeller, örneklemi ise random yöntemi ile seçilmiş (200) personeller oluşturmaktadır. Çalışmada Tırsan Treyler San. Tic. ve Nak. A.Ş.'de çalışan personelin serbest zamanlarını değerlendirme alışkanlıklarını tespit etmeye yönelik bir anket uygulanmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışan personelin kişilik özellikleri, ikinci bölümde ise personelin serbest zaman alışkanlıklarını tespite yönelik sorulara yer verilmiştir. Araştırma sonucunda deneklerin büyük bir çoğunluğu serbest zamanlarının olduğunu, ancak serbest zaman etkinliklerine yeterince katılmadıkları, kurumdaki serbest zaman etkinliklerine yönelik tesislerin nicelik ve nitelik bakımından yetersiz olduğu ve tesis ve zaman açısından imkân tanındığında serbest zamanı değerlendirmeye yönelik faaliyetlere daha çok katılacakları yolunda görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Araştırma kapsamına alınan personelin serbest zamanlarını değerlendirmede hangi sorunlarını giderdiklerine ilişkin görüşlerine bakıldığında, %35 "sosyal", %24 "psikolojik, %25 "fiziksel", %16 "kültürel amaçlı" sorunlarını giderme şeklinde görüş bildirdikleri görülmüştür. Serbest zamanların çalışanların iş hayatına etkisi büyük çoğunluğu % 100 etkisi olduğu düşüncesinde oldukları tespit edilmiştir.
Anahtar Kelimeler: Serbest zaman, Çalışanlar, Tırsan.

ABSTRACT
The aim of the study is to determine the activities and free time habits of the personnel working in Tırsan company in their free time. The study population consists of 1100 personnel working at Tırsan and 200 personnel selected by random method. In the study, a survey was conducted to determine the free time spending ways of the personnel working at Tırsan. The questionnaire consists of two parts. In the first part, the personality traits of the personnel working and in the second section, the questions about determining the free time habits of the staff are included. At the end of the research, it was determined that the majority of the personnel had free time, but did not participate in free time activities, facilities for leisure time activities in the institution were insufficient in terms of quantity and quality, and that they were more likely to participate in activities to evaluate free time when facilities and time were allowed. When the opinions of the personnel included in the research on their free time problems are examined, it is showed that 35% of the staff stated "social", 24% of the staff stated "psychological", 25% of the staff stated "physical" and 16% of the staff stated "cultural". The vast majority of employees believe that the effect of free time on working life is 100%.
Keywords: Free-time, Employees, Tırsan.

GİRİŞ

İnsanlar, var olduğundan bugüne dek, zamanı kendi inisiyatifleri dışında kullanmaktadırlar. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte, günümüzde toplumlar zamanı bilinçli olarak kullanmak için yeni araştırmalara yönelmişlerdir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin, sanayileşme ile birlikte iş ve çalışma dışı zamanları birbirinden ayrılmaya başlamıştır. Boş zamanın çalışma dışı zaman olması, kişilerin çalışma süreleriyle boş zamanları arasındaki ilişkiyi belirlemektedir. Yani, kişilerin çalışma süreleri arttıkça boş zamanları azalmakta, çalışma süreleri azaldıkça boş zamanları artmaktadır. Yapılan araştırmalar, sanayileşmeyle birlikte

insanların yaptığı birçok işin makineler tarafından yapılmaya başlanmasının çalışma sürelerini azalttığını göstermektedir. Yine benzer araştırmalar, sanayileşmiş ülkelerde yaşam şartlarının iyileşmesi ve sağlık alanındaki gelişmeler ile birlikte insan ömrünün de uzadığını göstermektedir. İnsanlar geçmiş yıllara oranla daha az çalışmakta ve daha uzun süre yaşamaktadır. Bu tür gelişmeler, insanların serbest zamanlarında da bir artışa neden olmakta dolayısıyla boş zamanı artan insanlar daha fazla boş zaman faaliyetlerine katılma fırsatı bulabilmektedir (Demir & Çevirgen, 2006). Bu noktadan hareketle bu çalışmanın amacı Tırsan Treyler San. Tic. ve Nak. A.Ş.'de görev yapan personelin serbest zamanında uğraştıkları etkinlikler ve serbest zamanını değerlendirme alışkanlıklarının belirlenmesidir.

Serbest Zaman

Özgür katılımı ifade eden ve yaratıcı sonuçları olan serbest zaman insanları doğru deneyimlerle besleyerek ahlaki bakımdan sağlam karakterli ve erdemli kişiler olarak yetiştirir. Bu görüşü destekleyen Tolstoy'a göre de eğitimin temel ilkesi özgürlük olmalıdır (Tezcan, 1994).

Serbest zamanı iki tarafı keskin bir kılıca benzetmek mümkündür. Olumlu kullanılırsa kişisel ve toplumsal gelişim artar. Olumsuz kullanılırsa bunalım,başıbozukluk gibi sorunlar ortaya çıkar. Serbest zaman değerlendirmeleri, birey ve zaman kavramlarından yola çıkarak toplumun gelene etki eder. Kişiye kendi istekleri ve yetenekleri ölçüsünde, kapasitesini nasıl maksimum düzeyde kullanabileceğinin yollarını gösterir (Demir & Demir, 2006). Serbest zaman değerlendirmeleri, Latince anlamında olduğu gibi, kişi için yeniden yapılanma süreci anlamına gelmektedir. Kimi sebeplerden dolayı zaman içerisinde bireyde meydana gelen ruhsal ve fiziksel eskimeler serbest zaman faaliyetlerinin moral değerler, verimlilik ve motivasyon üzerindeki etkisi sayesinde kişiyi yeniden canlandırarak, kişinin iş ve sosyal yaşama daha aktif olarak katılmasını sağlamaktadır (Karaküçük, 1999).

Serbest Zaman Kavramı ile Boş Zaman Kavramı

Boş zaman kavramı, düşüncede hoşnutluk yaratan, arzu edilen zamanı ifade etmektedir (Freysinger, 1995). Mieczkowski serbest zamanı (free); hiçbir faaliyette bulunulmadan geçirilen zaman olarak, boş zamanı (leisure) Serbest zaman (free) ve boş zaman (leisure) kavramları birbirlerine çok yakın kavramlar olup, diğer dillerden Türkçe' ye tercümelerinde tam karşılıklarının bulunmaması nedeniyle tartışmalara yol açabilmektedir. Özel sayılabilecek nitelikteki faaliyetlere katılarak geçirilen zaman şeklinde ifade etmiştir. Boş zamanın bazı özellikleri şunlardır (Mieczkowski, 1990); Dıştan gelen zorlamalara bağlı kalmadan bireysel kontrolün sağlandığı, eğlenme, hoşnutluk, mutluluk duygusu uyandıran, herhangi bir ücretin alınmadığı, kendi kendine olan, tatmin edici deneyimlerin yaşandığı zaman aralığıdır. Belirtilen özellikler nedeniyle, birçok filozof ve sosyoloğa göre boş zamanın tanımını yapmak oldukça zor bir iştir. Çünkü boş zaman sübjektif bir yapıya sahiptir. Boş zamanla ilgili tanımlar da tanımın içerdiği amaca göre değişiklik gösterecektir (Hall & Page, 1999)

Boş Zaman, Rekreasyon ve Spor İlişkisi

Var olmakla ilgili zaman kavramı, insanın daha çok temel fizyolojik ihtiyaçlarını ve hayatını devam ettirmek için gerekli olan eylemleri yapmak için harcadığı zaman olarak tarif edilebilir. Geçimle ilgili zaman ise; çalışma ve ekonomik giderlerin karşılanması amacıyla harcanan zamandır. Bu iki kavram günümüz insanlarının hemen hepsi için zorunludur. Fakat gelişen dünya şartlarında insanlar ağır çalışma şartlarında kendilerine özel bir zaman dilimine de ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaç insanlara boş zaman kavramını hatırlatmıştır.Bugün dünyanın en ileri toplumları dahi boş zaman konusunda ek taleplerde bulunarak kendilerine ait boş zamanları artırma çabası içindedir. "Amerika da bir kişi büro işini bitirdikten sonra geri kalan zamanını, ay ışığında dinlenme (üretim süresi), arabanın korunması, çimenlik, kayık ve mutfak (bakım süresi), uyku (uyuma süresi) için ayırır ve eğlence (boş zaman) için ise

gerçekten çok az zaman kalmaktadır. Bir kişinin daha fazla sahip olduğu malların tüketimi zamanı gerektirdiğinden; yemek yeme zamanı, ailede geçirilen zaman gittikçe azalmaktadır. Bunun başka belirtileri olarak, insanların kitaplar ve resimler gibi kültürle ile ilgili malları satın alacağını fakat bunları ne okuyacak ne de seyredecek zamanları olmayacağını söyleyebiliriz. Bir sonuç olarak, Amerikalılar gün geçtikçe, zamana mallardan daha çok değer vermeye başlamışlardır. Zamanın gittikçe kıtlaşması, bizim gelirlerimizi daha fazla artırmamızla ilgili çabamızın zamanla azalmasına yol açabilir (Kotler, 1972).

Spor, rekreasyon faaliyetleri arasında en fazla tercih gören alanlardan biri özelliğini taşımaktadır. Çünkü spor her yaştan ve cinsten olan insanların her türlü rekreatif ihtiyaçlarına cevap verebilmektedir. Spor açık veya kapalı alanlarda, araçlı veya araçsız, hafif veya sert, ferdi veya gruplu, zamana karşı veya zaman önemli olmadan, özellikleriyle çeşitliliği, değişkenliği ve toplumsallığıyla insanlara birçok alternatifler sunabilmektedir. İnsanların doğaya, maceraya, vücut güzelliği ve sağlık gibi birçok değerlere önem verdiği günümüzde, spor önemli bir rekreasyon aracı olmuştur. Bu anlayışla sporun dağcılık, yüzme, bisiklet, tenis, trekking, jogging, rafting, badminton gibi branşlarında ilginin daha fazla yoğunlaştığı görülmektedir. İlginin yoğunlaştığı bu spor branşlarının yarışma ve rekabetten çok, doğaya ve maceraya yönelik, bireysel, fazlaca vücut sentezine dayalı branşlardan olması rekreasyonel amaçlı yapılan sporların, geleneksel bazı sporlara nazaran daha fazla tercih gördüğünün nedenlerini koymaktadır (Karaküçük, 1995).

Spor Tesislerinin Rekreasyonel Kullanımı

Ekonomik güçlükler karşısında günümüz spor politikası, artık mevcut altyapıdan yoğun ve akılcı biçimde faydalanmaya ağırlık veren ve kendini hissettiren yenileme ve onarım faaliyetine bağlı bir yönetim değişikliğine tanık olmaktadır. Başka bir ifadeyle, ekonomik problemler yüzünden ülkeler, mevcut tesislerden azami ölçüde istifade etmeye zorlanmaktadır (İmamoğlu, 1989).

Spor Yapmanın Fiziksel ve Zihinsel Faydaları

Spor yapmanın fizyolojik açıdan birçok faydası olduğu gibi; mental açıdan da önemli faydaları vardır. Düzenli olarak spor yapan insanlarda; şeker hastalığı, kolesterol ve kalp hastalıkları riski önemli ölçüde azaldığı gibi; yaşlanma ve bunama riski de büyük azalma gösterecektir. Gerek koşu, gerek dövüş sanatları gerekse su sporları gibi spor türleri, vücudun direncini de arttırdığı gibi; yağ yakımını da hızlandırır. Spor yapmanın en önemli faydaları şunlardır; Fiziksel gücü arttırdığı gibi; vücudun direncini de arttırarak hastalıklara karşı daha güçlü olmayı sağlar. Spor yapmak, zihinsel uyanıklığı arttırarak, fiziksel olarak olduğu gibi mental olarak da büyük fayda sağlar. Beyne sürekli olarak oksijen gönderildiği için; düşünme hızı artar ve hafıza sorunları önemli ölçüde azalır. Kalp ve damar hastalıklarının oluşmasını ya da gelişmesini büyük ölçüde engeller. Kalbin daha verimli kan pompalamasını sağlar, pıhtılaşmayı hızlandırır, kandaki yoğunlaşmayı azaltır. Özellikle kadınlarda görülen ve kemik erimesi olarak bilinen hastalığın önüne geçer. Spor yapmak iştahı düzenler, aşırı kiloların oluşmasının önüne geçer ve vücuttaki yağ oranını azaltarak kas oranını arttırır. Sporun faydaları arasında; stresin azalması ve verimli düşüncenin artması gibi mental değişiklikler de vardır. Düzenli olarak spor yapmak, özgüveni arttırdığı gibi; bilhassa takım sporları sosyallik kazandırdığı gibi insan ilişkilerinde daha başarılı olmayı sağlar. Uyku düzenini de sağlayan spor, daha kolay, verimli ve rahat uyumayı sağlar. Sigara ve alkol bağımlılıklarını minimum düzeye indirerek, sağlık açısından önemli bir katkı sağlar. Spor yapmak, vücudun dik durma kabiliyetini geliştirdiği gibi; dayanıklılığı arttırır ve düzenli beslenme ile birleştiğinde kemik gelişimine önemli katkıda bulunur. Düzenli olarak spor yapan insanların, kalp krizi sonrası hayatta kalma başarısı, spor yapmayanlara oranla çok daha fazladır (Yılmaz, 2018).

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada Tırsan Treyler San. Tic. ve Nak. A.Ş.'de çalışan personelin serbest zamanlarını değerlendirme alışkanlıklarını tespit etmek amaçlandığı ve anket yapıldığı için betimsel araştırma türlerinden tarama modeli kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini Tırsan Treyler San. Tic. ve Nak. A.Ş.'de çalışan 1100 personel, örneklemini ise random yöntemiyle seçilmiş 200 personel oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları ve Yöntemleri

Çalışmada Tırsan Treyler San. Tic. ve Nak. A.Ş.'de çalışan personelin serbest zamanlarını değerlendirme alışkanlıklarını tespit etmeye yönelik bir anket uygulanmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışan personelin kişisel özellikleri, ikinci bölümde isepersonelin serbest zaman alışkanlıklarını tespite yönelik 11 soruya yer verilmiştir.

İstatistiksel Analiz

Anketlerden elde edilen verilerin dağılımlarını ve frekanslarını belirten grafikler ile yüzde hesapları, istatistik analizleri ve yorumları yapılarak tablolaştırılmış ve değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Çalışan Personelin Cinsiyeti

Cinsiyetiniz	(N)	%
Erkek	190	90
Bayan	10	10
Toplam	**200**	**100**

Tablo 1'de çalışmaya katılan personellerin %90'ının erkek, %10'unun ise bayan olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Personelin Rekreatif Faaliyetleri Tanımlama Oranları

Rekreatif Faaliyetleri nasıl buluyorsunuz?	(N)	%
Başarılı buluyorum	156	78
Başarısız buluyorum	44	22
Toplam	**200**	**100**

Tablo 2'ye bakıldığında, deneklerin %80'e yakının rekreatif faaliyetleri başarılı bulduğu, % 22'sinin ise başarısız bulduğu görülmektedir.

Tablo 3. Personelin Kurumda Serbest Zamanlarına Yönelik Rekreatif Çalışmalar Üzerine Görüşleri

Rekreatif çalışmalar yapılmakta mıdır?	(N)	%
Evet	174	87
Hayır	26	13
Toplam	**200**	**100**

Tablo 3'de, kurumun serbest zamana yönelik çalışmaları olup olmadığına katılımcıların %87'si evet,% 13'ü ise hayırcevabını vermiştir.

Tablo 4. Personelin Serbest Zamanları Değerlendirmesinde İş Hayatına Etkisine İlişkin Görüşleri

Serbest Zamanın İş Hayatına Etkisine İlişkin Görüşler	(N)	%
Başarıyı arttırır	200	100
Başarıyı düşürür	-	-
Hiçbir etkisi yoktur	-	-
Toplam	**200**	**100**

Tablo 4 incelendiğinde, deneklerin tamamının (%100) serbest zamanların iş hayatına etkisinin başarıyı artırıcı olduğu yönünde görüş birliğine vardıkları görülmektedir.

Tablo 5. Çalışanların Serbest Zaman Etkinliklerinde Hangi Sorunlarını Giderdiklerine İlişkin Görüşleri

Hangi Sorunlarınızı Gideriyorsunuz	(N)	%
Fiziksel	50	25
Psikolojik	48	24
Sosyal	70	35
Kültürel	32	16
Toplam	**200**	**100**

Tablo 5'de verilere göre, katılımcıların%35'i "sosyal", %24'ü "psikolojik", %25'i "fiziksel", %16'si "kültürel"nitelikli sorunlarını giderdikleri şeklinde görüş belirttikleri tespit edilmiştir.

Tablo 6. Çalışanların Serbest Zamanları Değerlendirmeye Yönelik Etkinlik Türleri

Katıldığınız Etkinlik Türleri	(N)	%
Salon Sporları (Voleybol, Fitness, Karate vb.)	48	24
Müzik	32	16
Halk Oyunları	18	9
Masa Tenisi, Satranç, Tavla	60	30
Gezi	22	11
Eğlence, Tiyatro, Sinema	20	10
Toplam	**200**	**100**

Tablo 6'da, serbest zamanı değerlendirmeye yönelik etkinlik türü olarak; katılımcıların % 30'u "masa tenisi, satranç, tavla", %24'ü "salon sporları", %16'sı "müzik", %11'i "gezi", %10'u "Eğlence, tiyatro, sinema" ve % 9'u "halk oyunları" şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 7. Personelin Serbest Zaman Etkinliklerine Yeterince Katılmama Nedenleri

Serbest Zaman Etkinliklerine Yeterince Katılmama Nedenleri	(N)	%
Serbest zamanları değerlendirmek gibi bir alışkanlığım yok	26	13
Araç-gereç malzemeler yeterli değil	46	23
Etkinlikleri değerlendirecek yetkililer konuyla ilgili değil	28	14
Serbest zamanların değerlendirme isteklerimizle ilgilenen yok	26	13
Kurumda istediğim tür etkinlikler yok	12	6
Programları bana uymuyor	14	7
Tesisler yeterli değil	48	24
Toplam	**200**	**100**

Tablo 7 incelendiğinde; personelin serbest zaman etkinliklerine yeterince katılmama nedenleri olarak; % 6'sı "kurumda istediğim tür etkinlikler yok", % 13'ü "boş zamanları değerlendirmek gibi bir alışkanlığım yok", % 23'ü "araç- gereç malzemeler yeterli değil", % 14'ü "etkinlikleri değerlendirecek yetkililer konuyla ilgili değil", % 7'si "programları bana uymuyor", % 24'ü "tesisler yeterli değil", % 13'ü "serbest zamanların değerlendirme isteklerimizle ilgilenen yok" şeklinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 8. Personelin Kurumdaki Tesislerin Verimli Bir Şekilde İşletilmesi İçin Hangi Şartların Oluşturulması Gerektiğine İlişkin Görüşleri

Tesislerin Verimli İşletilmesi Hangi Şartlara Bağlıdır	**(N)**	**(%)**
Eğitilmiş personel	108	54
Serbest zaman etkinliklerin öneminin anlatılması	52	26
Tesislerin işleyecek duruma getirilmesi	40	20
Toplam	**200**	**100**

Tablo 8'deki analize göre, denekler kurumdaki tesislerin verimli işletilmesi için katılımcıların %54'ü "eğitilmiş personel" şartının sağlanmasına yönelik yanıt verirken; % 20'si "tesislerin İşleyecek duruma getirilmesi", ve % 26'sı "serbest zaman etkinliklerin öneminin anlatılması" şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Tablo 9. Personelin Kurum Dışında Katıldığı Serbest Zaman Etkinliklerine İlişkin Görüşleri

Kurum Dışında Katıldığınız Serbest Zaman Etkinlikleriniz	**(N)**	**%**
Spor	80	40
Müzik	36	18
Sinemaya, Tiyatroya gitmek	38	19
Yabancı dil kursu, bilgisayar	22	11
Vücut geliştirme	24	12
Toplam	**200**	**100**

Tablo 9'daki verilere göre, çalışan personel kurum dışındaki katıldığı serbest zaman etkinliklerine ilişkin olarak %40'ı "spor yapmak", %19'u "sinemaya, tiyatroya gitmek", %12'si "vücut geliştirmeye gitmek", %11'i "yabancı dil kursu, bilgisayar", %18'i "müzik" katılabilecekleri şeklinde cevap verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 10. Personel En Çok Serbest Zaman Etkinliklerine Hangi Nedenlerle Katıldıklarına İlişkin Görüşleri

Serbest Zaman etkinliklerine Hangi Nedenle Katılmaktasınız?	**(N)**	**%**
Yeteneklerime uygun olduğun için	42	21
Arkadaşlarla birlikte olabiliyorum	60	30
Fazla para harcamamı gerektirmiyor	28	14
Güzel bir ortam var	32	16
Etkinlik yapabileceğim tesis araç-gereç müsait	38	19
Toplam	**200**	**100**

Tablo 10'a Bakıldığında, denekler en çok serbest zaman etkinliklerine hangi nedenle katıldıklarına ilişkin; %30'u "arkadaşlarla birlikte olabiliyorum", %16' sı "güzel bir ortam var", %21'i "yeteneklerime uygun olduğu için", %14'ü "fazla para harcamamı gerektirmiyor", %19' "etkinlik yapabileceğim tesis araç-gereç müsait" cevabını verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo 11. Serbest Zamanları Değerlendirme Sizde Nasıl Bir Etki Bırakıyor? Sorusuna İlişkin Değerler

Serbest Zamanları Değerlendirme Sizde Nasıl Bir Etki Bırakıyor?	(N)	%
Dinlendirici buluyorum	36	18
Eğlenceli ve heyecan verici buluyorum	20	10
Rahatlatıcı ve can sıkıntısından uzaklaştırıcı buluyorum	16	8
Çevrem genişliyor	8	4
Motivasyonumu artırıyor	120	60
Toplam	**200**	**100**

Tablo 11'e bakıldığındayukarıdaki verilere göre, katılımcıların çoğunluğu (%60) serbest zamanların denekler üzerindeki etkisinin motivasyonu arttırıcı etkisi olduğunda görüş birliğine varırken; %18'i dinlendirici, %8'i can sıkıntısından uzaklaştırıcı, %10'u eğlenceli ve heyecan verici, %4'ü çevreyi genişleticiolarak yorumlamıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Rekreasyon kavramı devletlerin ve bütün insanların gündemine ileriki yıllarda daha fazla girecektir. Çünkü işsizlik ve bunun sonucunda her gün ağırlaşan çalışma şartları çalışan kesimin dinlenme, eğlenme vb. ihtiyaçlarını daha fazla öne çıkaracaktır. Rekreatif talepler yalnızca insanların ihtiyacı olmakla kalmamış, devletlerde çalıştırdıkları insanlardan daha fazla verim elde etmek için bu konudaki yatırımlarını artırarak hızlandırmışlardır. Gelişmiş ülkeler de doğa, çevre, turizm, sağlık gibi konulara ağırlık verilmesi ve burada yaşayan insanların bilinçlenmesi tesadüfî değildir. Bu bilinç rekreasyonun daha geniş kitlelere yayılması açısından olumlu etkide bulunacaktır. Kamu ve özel kesimdeki kurum ve kuruluşlar çalışanlarını rekreatif faaliyetlerden faydalandırmak için çeşitli etkinlikler düzenlemekte hatta ciddi bütçeler ayırmaktadır (Ceyhun, 2008).

Rekreasyonel faaliyetlerin uygulanacağı mekânlar özenle seçilmeli, proje ve imar planlamalarında çevre ile uyumlu daha yeşil, doğaya saygılı ve doğayla bütünleşen, kullanım alanı olarak ihtiyaçları karşılayan 10 yıl sonrasına değil belki 50 yıl sonraya hitap eden tesisler yapılmalıdır. Tesislerin yapımında yan hizmet birimleri ve sosyal hizmet binaları (Kafe, w.c, duş, soyunma odaları, sağlık odası, ısınma salonu, sauna vb.) da ayrıntılarıyla düşünülmelidir. Rekreasyonel tesislerin ve hizmetlerin bulunduğu yerlerde, özellikle hassas kıyı bölgelerinde doğru yapılandırılmış tesislerin bulunması faydalı olmaktadır. Bu tesislerdeki aktif rekreasyon alanları aynı zamanda çevrenin doğal yapısının korunması içinde bir araç olarak kullanılabilir (Daly, 2000).

Çalışma kapsamına alınan personelin, %90'ı Erkek, %10'u Bayan oldukları tespit edilmiştir (Tablo 1). Personelin serbest zamanlarının değerlendirmesinde iş hayatına etkisine ilişkin görüşlerine bakıldığında %100'ü başarıyı arttırdığı şeklinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir (Tablo 4). Rekreasyonun çalışmaya olan paralelliği ya da ilişkisi, rekreasyon faaliyetlerinin fiziksel ve zihinsel alanlarda çalışanlar üzerinde olumlu etki yaratarak, kişinin çalışma verimini arttırması noktasında yoğunlaşmaktadır. Bu noktadan hareketle deneklerin bu yolda görüş bildirmelerinin olumlu bir sonuç olduğu söylenebilir. Araştırma kapsamına alınan personelin serbest zamanlarını değerlendirmede hangi sorunları giderdiklerine ilişkin

görüşlerine bakıldığında büyük bir çoğunluğunun (%35'i) sosyal, %25'nün fiziksel amaçlı sorunlarını giderme şeklinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir.
Bozatay (1998) yaptığı çalışmada, Çanakkale ilinde bulunan devlet memurlarının katıldığı boş zaman etkinliklerinin sorunlarını giderilmesindeki etkisine yanıtlarda psikolojik (%27,5), sosyal (%27), fiziksel (%18), kültürel (%15,8) şeklinde cevap verilmiştir. Bu çalışma araştırma sonuçları ile paralellik arz etmektedir.
Deneklerin kurumdaki serbest zamanlarını değerlendirmeye yönelik etkinlik türü olarak büyük bir çoğunluğunun (%30'u) "masa tenisi, tavla, satranç" sporu ile uğraştıkları tespit edilmiştir. Bu sonuca göre kurumda serbest zaman etkinliklerine yönelik olarak masa tenisi ile ilgili araç ve malzemenin bulunmasından kaynaklandığı söylenebilir.
Personelin, serbest zaman etkinliklerine yeterince katılıp katılmadıklarına ilişkin soruya %47'si tesisler ve araç gereç ve malzeme yeterli değil cevabını verirken, %6'sı kurumda istediği türde etkinliğin olmadığını, %13'ü ise serbest zamanları değerlendirmek gibi bir alışkanlığın olmadığı şeklinde görüş bildirmişler.
Göktaş (2007) Balıkesir Vergi Daire Başkanlığı'nda yaptığı çalışmada, deneklerin etkinliklere katılamama nedenlerinin kurumda istediği türde etkinliğin olmadığı, isteklerine cevap verecek kişilerin olmadığı ve araç gereç ve malzemenin yeterli olmadığı tespit edilmesi araştırma sonuçları ile paralellik arz etmektedir. Bu sonuçlardan hareketle kurumda çalışanların bu tür faaliyetleri ile ilgili ihtiyaçları karşılayacak programların yapılması, araç gereç ve malzemenin temini ve personelin istihdam edilmesi çalışanların daha çok serbest zaman etkinliklerine katılmasını sağlayacağı ve dolayısıyla çalışma verimini arttıracağı söylenebilir.
Serbest zamanların değerlendirilmesinin iş hayatına motivasyonu arttırıcı yönde etkisinin olduğu belirlenmiştir. Kurumdaki serbest zamanı değerlendirmeye yönelik olarak çalışanların "Tavla, masa tenisi" sporuyla uğraştıkları, serbest zaman etkinlilerine yeterince katılmadıklarını ve bunun nedeni olarak kurumda araç-gereç ve malzemenin yeterli olmadığını belirtmişlerdir.
Araştırma sonuçlarına göre; uygulamaya yönelik olarak kurumun araç-gereç, malzeme ve spor tesislerinin yeterli düzeyde olmayışı ve bunun bir sonucu olarak da personelin kurumun tesislerinde serbest zaman etkinliklerine katılmadıkları,Tırsan Treyler San. Tic. ve Nak. A.Ş.'nin serbest zaman etkinliklerine önem vermediği tespit edilmiştir. Görev yapan personelinin aktif rekreasyonel yaşama yönlendirilmesi, serbest zamanlarının farkına varmalarının sağlanması, kurumda bu tür etkinlikler yapabilecek formal ya da informal organizatör birimlerinin oluşturulması, tesislerin işletilecek duruma getirilmesi ve serbest zaman faaliyetleri için programların ayarlanması gerekliliği ortaya konmuştur.

KAYNAKLAR

Bozatay, H. (1998). *Devlet memurlarının rekreaktif faaliyetleri üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Sakarya.

Ceyhun, S. (2008). Spor tesislerin rekreatif açıdan kullanımı. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 16*(1).

Daly, J. (2000). *Recreation and sport planning and design*. Second Edition. USA: Human Kinetics.

Demir, C., & Cevirgen, A. (2006). *Turizm ve çevre yönetimi: Sürdürülebilir gelişme yaklaşımı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Demir, C., & Demir, N. (2006). Bireylerin bos zaman faaliyetlerine katilmalarini etkileyen faktorler ile cinsiyet arasindaki iliski: Lisans ogrencilerine yonelik bir uygulama. *Ege Academic Review*, *6*(1), 36-48.

freysınger, v. j. (1995). the dialectics of leisure and development for women and men in Mid-life: An interpretive study. *Journal of LeisureResearch, 27*(1), 61-84.

Göktaş, Z. (2007). Vergi dairesi başkanlığında çalışan personelin boş zamanlarını değerlendirmesi üzerine bir araştırma. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi, 2*(2).
Hall, C. M.& Page, S.J. (1999). *The geography of tourism and recreation*. Routledge.
İmamoğlu, A. F. (1989). *Spor tesisleri işletme politikası*. *TASK Dergisi*, 29–30.
Karaküçük, S. (1995). *Rekreasyon, boş zamanları değerlendirme, kavram kapsam ve bir araştırma*. Ankara: Seren Matbaacılık Yayınları.
Karaküçük, S. (1999). *Rekreasyon boş zamanları değerlendirme*. Ankara.
Kotler, P. (1972). *Marketing management: Analysis, planning and control*. New York: Prentice Hall Inc.
Mıeczkowski, Z. (1990). *World trend in tourism and recreation*. New York: Peter Lang Publishing.
Tezcan, M. (1994). *Boş zamanların değerlendirilmesi sosyolojisi*. Ankara: Atilla Kitabevi.
Yılmaz, H. (2018). *Spor yapmanın önemi nedir?, Sporun faydaları nelerdir?* http://www.pozitifblog.com/spor-yapmanin-faydalari-nedir/ Erişim tarihi 10.05.2019.

EXTENDED ABSTRACT

The concept of recreation will enter the agenda of states and all people more in the coming years. Because ounemployment and working conditions which result in heavy work every day will further emphasize needs of staff such as rest and leisure time activities. Recreative demands are not only the needs of people, but also investments which can be used to gain more efficiency from the people which they work in the states. In developed countries, it is not a coincidence to focus on issues such as nature, environment, tourism, health and awareness of the people living there. This consciousness will have a positive effect on the spread of recreation to the wider masses. Public and private institutions and organizations organize various activities in order to benefit from recreational activities and even allocate serious budgets. The places where the recreational activities will be implemented should be selected carefully, and in the project and zoning plans, the facilities should be made according to the environment, respecting the nature. Also they should be designed to meet the needs of future working conditions.

The aim of the study is to determine the activities and free time habits of the personnel working in Tırsan company in their free time. The study population consists of 1100 personnel working at Tırsan and 200 personnel selected by random method. In the study, a survey was conducted to determine the free time spending ways of the personnel working at Tırsan. The questionnaire consists of two parts. In the first part, the personality traits of the personnel working and in the second section, the questions about determining the free time habits of the staff are included. At the end of the research, it was determined that the majority of the personnel had free time, but did not participate in free time activities, facilities for leisure time activities in the institution were insufficient in terms of quantity and quality, and that they were more likely to participate in activities to evaluate free time when facilities and time were allowed. Based on these results, it can be said that the programs to meet the needs of the employees, the provision of tools, equipment and materials, and the recruitment of the relevant personnel will enable the employees to participate in more free time activities and thus increase the working efficiency. When the opinions of the personnel included in the research on their free time problems are examined, it is showed that 35% of the staff stated "social", 24% of the staff stated "psychological", 25% of the staff stated "physical" and 16% of the staff stated "cultural". The vast majority of employees believe that the effect of free time on working life is 100%.

In conclusion, it has been determined that evaluating free time has a positive effect on motivation. In order to spend the free time in the institution properly, the employees stated that they were playing games such as backgammon, table tennis, not participating in leisure

time activities enough, and that this was because the equipment and materials were not sufficient in the institution. It has been revealed that the staff should be directed to active recreational life, and in order to make them realize their free time, institutions should establish formal or informal organizer units that can perform such activities in the institutions.

Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi / Ocak-Şubat-Mart-Nisan Cilt: 6 Sayı:1
Journal of International Multidisciplinary Academic Researches / January-February-March-April Volume: 6 Issue: 1
2019
www.joimar.com

REKREASYONEL SPOR MERKEZLERİNİN WEB SİTELERİNİN HALKLA İLİŞKİLER FAALİYETLERİ KAPSAMINDA İNCELENMESİ

ANALYSIS OF THE WEBSITES OF RECREATIONAL SPORTS CENTERS WİTHİN THE CONTEXT OF PUBLIC RELATIONS PRACTICES

Oktay YİĞİT[1]

e-mail: oktay.yigit@kavram.edu.tr

[1]Lecturer, İstanbul Kavram Vocationel College, Department of Sport Management

ÖZET

Bu araştırmanın amacı günümüzde önemli bir spor endüstrisi aracı olarak ortaya çıkan rekreasyonel spor merkezlerinin web siteleri oluşturulurken halkla ilişkiler faaliyetlerine (tanıtım ve tanıma) ne kadar yer verdiklerini web sitesi analiz yönetimi kullanarak tespit etmek ve varsa uygulamalardaki eksiklikleri belirleyip, öneriler sunmaktır. Araştırmada İstanbul ilinde bulunan n=(31) spor işletmelerinin web siteleri incelenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak R. Gibson ve Ark., tarafından 2003 yılında geliştirilen kurumsal web siteleri analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırmada, R. Gibson ve ark., tarafından geliştirilen kurumsal web sitesi analizi yönteminin halkla ilişkilerin tanıtım ve tanıma faaliyetlerini tespit etmek için bilgi aktarma işlevi, kurum içi ve kurum dışı haberleşme ağı işlevi, katılımcılık işlevi indeksleri kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 23 programında istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda rekreasyonel spor merkezlerinin bilgi aktarma işlevi indeksinden aldığı puanların ortalaması 7.22 ±1.80 (0-15), kurum içi ve kurum dışı ağlara bağlantı indeksinden aldığı puanların ortalaması 1.09 ±0.030 (0-10), Katılımcılık İşlevi indeksinden aldığı puanların ortalaması 2.64 ±1.22 (0-n) olarak tespit edilmiştir. Bu nedenle spor işletmelerinin web sitelerinin halkla ilişkiler kapsamında tanıtım fonksiyonları anlamında orta derecede yeterli fakat tanıma fonksiyonları acısından yetersiz kaldığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyon, Spor İşletmeleri, Halkla İlişkiler, Web Sitesi

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine how much the websites of recreational sports centers, which have emerged as an important tool of sports industry, include public relations activities (publicity and acknowledgment) in their construction process by using the website analysis method, and also to determine the deficiencies in practice (if any) and offer suggestions. Within the scope of the study, the websites of n=31 sports organizations in the city of Istanbul, Turkey were examined. As the data collection tool of the study, the corporate websites analysis method, which was developed by R. Gibson et. al. in 2003, was utilized. In this study, the information relaying function, the in-company and out-of-company communication network function and participation function indices were utilized within the scope of the corporate website analysis method, which was developed by R. Gibson et.al, in order to determine the publicity and acknowledgement activities of public relations. The data acquired from the website analysis method were statistically analyzed in the SPSS 23 program. The results of the study reveal that the average of the points that recreational sports centers got from the information relaying function index is 7.22 ±1.80 (0-15), the average of the points that recreational sports centers got from the in-company and out-of-company communication network function is 1.09 ±0.030 (0-10), and the average of the points that recreational sports centers got from the participation function index is 2.64 ±1.22 (0-n). That is why it is possible to indicate that the publicity functions of the websites of sports organizations are reasonably adequate but they are inadequate with regard to their acknowledgment functions within the scope of public relations.

Keywords: Recration, Sports Organisations, Public Relations, Websites

JEL CODE: L83

GİRİŞ

Gelişmiş toplumlarda yaşam sürelerinin uzaması, çalışma saatlerinin azalması, eğitim ve gelir düzeyinin yükselmesi gibi durumlar bireylerin kendilerine ait serbes zamanlarının artmasına neden olmuştur. Buna bağlı olarakda rekreasyonel etkinliklere yönelimde artışlar meydana gelmiştir. Bu nedenle spor faaliyetlerine gerek pasif gerekse aktif katılım konusunda ilgi oluşmuştur. Bunun sonucunda, sportif etkinliklerin uygulanabileceği spor tesislerinde hem sayıca bir artış olmuş hemde yapısal bir takım değişimler meydana gelmiştir (Katırcı., 2012). Bu değişimlerden biri olarak önemli bir tanıtm ve tanıma aracı olarak rekreasyonel spor merkezlerinin web siteleri ortaya çıkmıştır. Önemli bir halkla ilişkiler ve pazarlama mecrası olan spor merkezlerinin web siteleri bu çalışmamızda halkla ilişkiler kapsamında incelenmektedir.

Son dönemde halkla ilişkiler uygulamalarında ön plana çıkan gelişme internet olarak adlandırılan mecranın halkla ilişkiler amaçlı kullanılmasıdır. Teknolojik altyapı üzerinden işleyen bu mecra Türkiye' de de son zamanda hızlı bir şekilde yaygınlaşmıştır. Kurumların internet sitelerinin oluşturulması ile başlayan bu süreç, internet teknolojisinin sınırsız olanaklarının birer birer keşfedilmesiyle devam etmektedir (Yağmurlu, 2011). Aynı zamanda kurumların web siteleri üzerinden ulaşılan sosyal medya ağları da interaktif yapıları sayesinde halkla ilişkiler alanında tanıma ve tanıtma faaliyetleri açısından büyük olanaklar sağlamaktadır.

Bu teknolojik gelişmelerle birlikte, bütün kuruluşlar on yıl önce hiç örneği olmayan yeni bir uygulamaya başlayarak, kurumların web sayfasını oluşturmuşlardır. Bugün, bütün kamu ve özel kuruluşların web sayfaları birer halkla ilişkiler aracı olarak kullanılmaktadır. Kurumla ilgili bilgiler, sunulan hizmetler, hedef kitlelere web sayfası yoluyla iletilmek istenmektedir. Bu nedenle, web sayfası tasarımı, kurum kültürünü, kurum imajını ve kurum kimliğini yansıtan önemli bir araç olarak kabul edilmektedir (Gönüllü, 2006).

Bu araştırmanın amacı günümüzde önemli bir rekreasyon endüstrisi aracı olarak ortaya çıkan spor işletmelerinin web sitelerinin oluştururken halkla ilişkiler uygulamalarının tanıtım ve tanıma fonksiyonlarına ne kadar yer verdiklerini web sitesi analiz yönetimi kullanarak tespit etmek varsa uygulamalardaki eksiklikleri tespit edip, öneriler sunmaktır.

Araştırmanın Problem Cümlesi

Rekreasyonel spor merkezlerinin web siteleri halkla ilişkiler faaliyetleri (tanıtım ve tanıma) açısından yeterlimidir?

Araştırmanın Alt Problem Cümleleri

Rekreasyonel spor merkezlerinin web siteleri halkla ilişkilerde tanıtım faaliyetleri açısından yeterlimidir?

Rekreasyonel spor merkezlerinin web siteleri halkla ilişkilerde tanıma faaliyetleri açısından yeterlimidir?

REKREASYON

Rekreasyon kavramı latincede yeniden yaratma, tazelenme anlamında kullanılan "recreare" kelimesinden türetilerek ortaya çıkmıştır. Rekraesyon günümüzde yenilenme deneyimi, günlük rutinlerde uzaklaşma, canlanma ve değişime olarak ifade edilmektedir (Yüncü, 2013; Jansen & Naylor, 1999). Diğer bir bakış açısına göre de rekreasyon gerginlik ve yorgunluktan kurtulmayı sağlayan beden ve zihin aktivitesi olarak tanımlanmaktadır (Gulam, 2016).

Günümüz modern dünyasında rekrereasyon, bireylerin boş zamanlarında bireysel veya grup etkiliği olarak yapılan eğlenceli, ani tatmin duygusu yaratan ve katılım sonucunda bireyin yenilenme ihtiyacını karşılayan aktiviteler olarak tanımlanmaktadır (Özdemir, Göçer & Karaküçük, 2016). Kılbaş (2010) kitabında rekreasyon kavramını bireylerin bireysel veya grup olarak, özgür zamanlarında bir takım fiziksel, toplumsal ve duygusal davranışları kazanmak

maksadıyla gönüllü olarak katıldığı herhangi bir etkinlik olarak ortaya çıkan deneyimlerdir şeklinde tanımlamıştır. Başka bir tanımda rekreasyon basitçe özünde bireylerin gerçek dünya hisslerini yaşamak için aranılan ve gündelik hayatlarındaki her türlü zorlamalardan uzaklaşmak maksadıyla serbes zamalarında tercih etmiş oldukları aktivite ve deneyimler olarak tanımlanmıştır (Veal, 1992).

Rekreasyonel Spor

Spor bir serbes zaman deneyimi veya aktivitesi olarak yani amatörce yapılan şekliyle rekreatif spor özelliği taşımaktadır. Spor rekreasyonun en kapsamlı ve ilgi çekici alanlarından birisi olarak karşımıza çıkmakadır. Spor rekratif etkinlikleri karşılamada önemli mecra sunarken, rekreasyon olgusuda sporun toplumsallaşmasında ve sprotif başarıların artırılmasında önemli roller üstlenmektir (Öztürk, 1998). Spor hareket, çeşitlilik, değişkenlik, sağlık, macera, kendini tanıma keşfetme ve diğer sosyo kültürel özellikleriyle rekreasyon anlamında önemli bir fonksiyonel anlam ifade etmektedir (Karaküçük, 2008). Spor eğer insanın emrinde ve kontrolünde olursa rekreasyonel bir faaliyet olarak, eğer insan sporun ermine ve kontrolüne girerse spor artık bir meslek olarak görülür ve rekreasyonel faaliyet kapsamından çıkar (Torkildsen, 1994).

Rekreasyon faaliyetleri içerisinde temeli fiziksel egzersize ve çeşitli spor branşlarınn rekreatif açıdan kullanılmasına dayanan ve rekreatif faaliyetlerin büyük bir kısmını oluşturan kısmına sportif rekrasyon adı verilmektedir (Zorba & Bakır, 2004). Rekreasyonel spor bireylerin tek başlarına katılabilecekleri yüzme, yürüyüş, balık avlama aktiviteleri gibi bireysel ve futbol, kamp yapmak, basketbol gibi grub aktivitelerinide kapsamaktadır. Katılımcılar rekreasyonel spor faaliyetlerine aktif ve pasif katılımcılar olarak sınıflandırılmaktadır (Yüncü, 2013).

REKREASYONEL SPOR MERKEZLERI (TESISLERI)

Gelişmiş toplumlarda yaşam sürelerinin uzaması, çalışma saatlerinin azalması, eğitim ve gelir düzeyinin yükselmesi gibi durumlar bireylerin kendilerine ait serbest zamanlarının artmasına neden olmuştur. Buna bağlı olarakda rekreasyonel etkinliklere yönelimde artışlar meydana gelmiştir. Bu nedenle spor faaliyetlerine gerek pasif gerekse aktif katılım konusunda ilgi oluşmuştur. Bunun sonucunda, sportif etkinliklerin uygulanabileceği spor tesislerinde hem sayıca bir artış olmuş hemde yapısal bir takım değişimler meydana gelmiştir (Katırcı., 2012).

Spor tesisleri içerisinde spor aktivitelerinin yapıldığı her türlü yapı ve mekan olarak tanımlanmaktadır (Sunay, 2017). Üretim faktörlerinin planlı bir şekilde bir araya getirilip organize edilmesi ve uygulanması ile spor hizmetleri üreten ve pazarlayan birimlere spor tesisi denilmektedir(Serarslan, 2005). Spor tesisi içerisinde sportif etkinliklerin yapılabildiği her türlü yapıyı (salon, stadyum, pist vs.) tanımlamak maksadıyla kullanılan kavramdır. Ayrıca çeşitli sportif faaliyetlerin yapılmasına olanak veren koru, orman, ırmak, kanyon gibi arazileri de bu kavramın kapsamında değerlendirmek mümkündür. Spor tesisleri, kamu ve özel kuruluşlar tarafından aktif veya pasif katılım olanağı sunan spor alanlarıdır (Güçlü, 1998).

Spor merkezlerinin (Tesislerinin) önemleri hedeflerinden biride serbest zaman etkinliği olarak bireylere sağlıklı spor yapma imkanı vermek olduğu söynelebilir. Bu nedenle spor tesis işletmesi denildiğinde bütün yaş gruplarında bireylere sağlık yaşam aktivitelerine katılmak için kamu ve özel kuruluşlar tarafından sununlan her branşa yönelik etkinlik alanları gelmelidir (Demir, 2010). Spor tesisleri topluma sağlıklı yaşam alışkanlıkları kazandırmak isteğinde olan hükümet tarafından her eyelet ve bölgede inşaa edilmektir (Harun, Salamuudin & Hushin, 2013).

HALKLA ILIŞKILER

Halkla ilişkiler özel ya da tüzel kişinin, örneğin bir insanın, derneğin, özel ya da kamu kuruluşunun karşılıklı iş yaptığı gruplarla ilişkiler kurmasını, var ise bu ilişkilerini geliştirmesi

için yapmış olduğu çalışmalardır. Halkla ilişkiler iki yönlü ilişkiye dayalı bir iletişim süreci üzerinde şekillenir. Halka ilişkiler bir değişim sürecidir bu nedenle değişimi amaçlar. Halkla ilişkiler çalışmaları mutlaka gerçekler ve gerçek olaylar üzerine oturur ya da oturmuş olması gerekmektedir (Bozkurt & Kartal, 2008). Halkla ilişkiler organizasyon ve hedef kitlesi arasında iyi niyet ve anlayış sağlamak maksadıyla planlı ve devamlı olan çabalardır (Gilaninia, Taleghani & Mohammadi, 2013).

Alkılıç ve Onat 2007 yılında yaptıkları bir çalışmada halkla ilişkileri söyle tanımlamışlardır. ‘’Halkla ilişkiler, örgütle hedef kitleleri arasında karşılıklı anlayış, kabul görme, işbirliği ve iletişimin sağlanıp sürdürülmesine yardım eden, sorunların ve konuların yönetimiyle ilgili; yönetimi kamuoyu konusunda sürekli bilgilendirerek; ona karşı duyarlı olmasına yardımcı olan; yönetimin kamu yararına hizmet etme sorumluluğunu tanımlayıp vurgulayan; eğilimlerin önceden saptanmasına yardımcı olmak için bir erken uyarı sistemi görevi yaparak yönetimin değişikliğe ayak uydurmasına ve değişiklikten yararlanmasına yardım eden; araştırma yöntemleri ile etik ilkelere uygun iletişim tekniklerinden birinci araçlar olarak yararlanan özgün bir yönetim fonksiyonudur’’ (Alkılıç & Onat, 2007; Sjöberg, 1998).

Halkla ilişkiler kuruluş yöneticilerinin programlarını uygulamak, hem kuruluş hem de halka hizmet verebilmek maksadıyla istekleri analiz etmek ve sonuçları önceden tespit etmeye yönelik sosyal bilim ve sanattır (Peltekoğlu, 2016). Diğer bir tanımda halkla ilişkiler yönetim ve çevrenin yararını gözeterek kuruluşun sosyal, politik ve ekonomik çevresine, çevreninde kuruluşa uyumunu sağlayan bir yönetim görevidir şeklinde tanımlanmıştır (Lawrence, 1979).

Kurumsal Web Sitelerinin Halkla İlişkiler Amaçlı Kullanımı

Web siteleri kurumun, kuruluşun kültürüne ve kimliğine uygun şekilde tasarlanan, istemiş olduğu bilgileri hedef kitlesine ulaştırabilme olanağı sağlayan online ortamlardır (Peltekoğlu, 2016).

Halkla ilişkiler tanıtım ve etkinlikler yoluyla olumlu bir kurumsal imaj oluşturmak adına yapılan planlı aktivitelerdir (Rivero & Theodore, 2014). Şeklinde tanımlanıken Web siteleride kurumlara online iletişim mümkün kılması nedeniyle müşterilerle iyi ilişkiler geliştirebilmek için olanak sağlamıştır (Winner, 2001). Bu nedenle kurumlar sahip oldukları web sitelerinin tanıtımını yapmak ve satışlarını arttırmak maksadıyla kullanmaktadırlar. Dolayısla uygun web tasarımının yapılması çok önemlidir. Tanıtım amacı güden bir web sitesi ile satış amacı güden site arasında hem tasarım hem de içerik açısından farklılıklar bulunmalıdır (Selvi, 2012; Türk & Güven, 2007).

İş dünyasındaki birçok sektörde web sayfalarının kurulumu ve internet destekli kampanyaların planlanması konusunda halkla ilişkiler uzmanlarına danışan müşteri sayısı her geçen gün çoğalmaktadır. Kurumsal imajın ve marka değerinin sanal dünyadaki temsilcisi ve vitrini olan web sitelerinin pazarlama odaklı halkla ilişkiler uygulamalarının, reklam ve basılı çalışmalar gibi diğer kurumsal kimlik unsurlarına göre daha fazla kitleye daha düşük bir maliyet ile sağladığından fazlasıyla önem taşımaktadır (Selvi, 2012; Yılmaz, 2011). Web siteleri dışında hiçbir iletişim aracı 7 gün 24 saat dünyanın her köşesine ulaşamamaktadır. Bu nedenle işletmeler web sitelerinde kendileri hakkındaki tüm bilgileri müşterilere, tüketicilere, yatırımcılara ve diğer kitlelere iletmelidir. Kendileri hakkında web sitelerinde ne kadar bilgi aktarırlarsa, işletmelerin güvenilirlikleri de o oranda artmaktadır (Yurdakul & Öksüz, 2007).

Kurumsal web siteleri halkla ilişkiler temelli faaliyetlerde kurumlara hem zamandan hem de maliyet kar sağlarken aynı zamanda kendi içinde mecralar oluşturarak da fayda sağlamaktadır web 2.0 ortamları bloglar bunlara örnek olabilir.

Bu uygulamalardan Web 2.0 ortamlarında kurumsal bloglar halkla ilişkilerin amaçlarına, temel ilkelerine uygun nitelikte sahip bir iletişim kanalıdır. İnternetin gelişimi, web ortamlarının vazgeçilmez bir iletişim aracı olması ve blogların bu değişim sürecinde tüm dünyadaki gibi Türkiye’de de her gün artan yazar ve okuyucu sayısı, blog yazarlarının kendi okuyucu kitlesini

yaratıp, eşik bekçileri haline gelmesi nedeniyle, bloglar iletişim dünyasında önemli olmaya başlamıştır. Blog türleri arasında bulunan kurumsal bloglar ise kuruluşların hedef kitleleriyle engelsiz bir şekilde iletişim kurmaları için kuruluşlara geniş olanaklar sunmaktadır. Özellikle maliyetinin düşük olması, kullanım kolaylığı ve geri bildirimlerin kısa sürede alınması gibi olumlu özellikler kurumsal blogları birçok iletişim kanalına nazaran daha avantajlı hale getirmektedir (Alkılıç & Onat, 2007).

METARYAL METOD

Araştırmanın Amacı
Bu araştırmanın amacı günümüzde önemli bir rekreasyon endüstrisi aracı olarak ortaya çıkan spor merkezlerinin web siteleri oluşturulurken halkla ilişkiler uygulamalarından tanıtım ve tanıma faaliyetlerine ne kadar yer verdiklerini web sitesi analiz yönetimi kullanarak tespit etmek varsa uygulamalardaki eksiklikleri tespit edip, öneriler sunmaktır.

Araştırmanın Evreni
Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde bulunan n=(31) tane rekreasyonel spor merkezi oluşturmaktadır.

Araştırmanın Veri Toplama Aracı
Araştırmada veri toplama aracı olarak R. Gibson ve Ark., tarafından 2003 yılında geliştirilen kurumsal web siteleri analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu analiz yönteminde bilgi aktarma işlevi indeksi 15 parametreden, kurum içi ve kurum dışı haberleşme ağı işlevi indeksi 10 parametreden, katılımcılık indeksi bu çalışmada toplamda 7 parametreden oluşmaktadır. Kullanıcı anketi indeksi haricinde her bir parametre 1 puan değerinde olup, toplam puan her bir indeks için değer olarak alınmaktadır. Kullanıcı anketi indeksinin değeri web sitesindeki anket sayısı ile orantılı olarak yazılacağından her hangi bir değer aralığı verilmemiştir.

Bilgi Aktarımı İşlevi: Her bir madde 1 puan olarak değerlendirilir. Her bir madde 1 puandır. (0–15) (1)Kurumun Tarihçesi, (2)Kurumun Misyon/Vizyon/Amaç Açıklamaları, (3) Kurumsal Görsel Kimliğin Aktarımı (logo, amblem, mimari dizayn vb.), (4)Kurumun Kullandığı Slogan, (5) Kurumsal Yapı, (6)Kurumda Kim Kimdir/ Çalışan Profili/ İnsan Kaynakları, (7)Kurum Yöneticisinin/Sözcüsünün Mesajı, (8) Basınla İlişkiler/Basında Yer Alan Kurum Haberleri/ Basın Toplantıları/ Bültenleri, (9) Halkla İlişkiler Faaliyetleri/Tanıtım/Sosyal Sorumluluk Çalışmaları, (10)Kurum İletişim Bilgileri, (11) Sıkça Sorulan Sorular, (12) Site ziyaretçilerine yönelik genel spor bilgilerinin aktarımı, (13) Verilen spor hizmetlerine yönelik bilgi aktarımı, (14) Satış sonrası hizmetler, (15) Ürün kampanyalarının aktarımı.

Kurum İçi Ve Kurum Dışı Haberleşme Ağı İşlevi:
Kurum içi haberleşme kurum web sitesini iç ağ bağlantı linkleri sayısına göre 0-5 puan arasında değerlilik göstermektedir. 0= Linkin Bulunmaması; 1=1–10; 2=11–20; 3=21–50; 4=51–100; 5= +100.
Kurum dışı haberleşme kurum web sitesi dış ağ bağlantı linkleri sayısına göre 0-5 puan arasında değerlilik göstermektedir. 0= Linkin Bulunamaması; 1=1–10; 2=11–20; 3=21–50; 4=51–100; 5= +100.

Katılımcılık İndeksi: Katılımcılık indeksinde katılımcıların web sitesini kullanırken interaktif olmaları özelliklerine göre değerlendirilmektedir.
Geribildirim İndeksi (0–3): (1) Sitedeki e-posta adresi, (2) Belirli konulara odaklı e-posta adresleri, (3) Kurumun web sitesine üyeliğe yönelik online form.

Kullanıcı Anketi İndeksi (0-n)
Karşılıklı İletişim İndeksi (0- 3): (1)Kurum Temsilcisi ile online eş zamanlı görüşme, (2) Siteye üye olan kullanıcılarla online eş zamanlı görüşme, (3) Bülten panoları ya da ziyaretçi defteri.
Geribildirim Süresi İndeksi (0–6): 1= 30–20 gün; 2= 20–10 gün; 3= 10-7g ün; 4= 6–4 gün; 5= 3–2 gün; 6= 1 gün Bu çalışmada geri bildirim süresinde spor merkezlerinin dönüş yapmamaları ve bilgi vermemeleri nedeniyle kapsam dışı bırakılmıştır.

Araştırmanın Metodu

Araştırmada spor işletmelerinin web siteleri R. Gibson ve Ark., tarafından 2003 yılında geliştirilen kurumsal web siteleri analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu araştırmada R. Gibson ve ark., tarafından geliştirilen kurumsal web sitesi analizi yönteminin halkla ilişkiler faaliyetlerinden tanıtım ve tanıma uygulamalarını tespit edebilmek adına sadece bilgi aktarma işlevi, kurum içi ve kurum dışı haberleşme ağı işlevi, katılımcılık işlevi indeksleri kullanılmıştır. Ayrıca katılımcılık indeksi alt boyutu olan geri bildirim süresi indeksi kullanılmamıştır. Web sitesi analiz yönteminden elde edilen veriler spss 23 programında istatistiksel olarak anlamlandırılmıştır. Spor işletmelerinin web sitelerinde bilgi aktarma işlevi, kurum içi ve kurum dışı haberleşme ağı işlevi ve katılımcılık işlevi indeksleri ve alt boyutları yüzde frekans ve aritmetik ortalama (tanımlama) analizi ile değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1. Rekreasyonel spor merkezleri web sitelerinin bilgi aktarma işlevi indeksine göre frekans ve yüzde analizleri

		f	%	Geçerli %	Yığılmalı %
Kurum Tarihçesi	Var	3	9.7	9.7	9.7
	Yok	28	90.3	90.3	100
	Toplam	31	100	100	
Kurum Vizyon/Misyon/Amaçları	Var	3	9.7	9.7	9.7
	Yok	28	90.3	90.3	100
	Toplam	31	100	100	
Kurumsal Görsel Kimliğin	Var	31	100	100	100
Aktarımı (Logo, Amblem,	Yok	0	0	0	100
mimari, dizayn, vs)	Toplam	31	100	100	
Kurumun kullandığı slogan	Var	25	80.6	80.6	80.6
	Yok	6	19.4	19.4	100
	Toplam	31	100	100	
Kurumsal yapı	Var	1	3.2	3.2	3.2
	Yok	30	96.8	96.8	100
	Toplam	31	100	100	
Kurumda kim kimdir?/ çalışan	Var	19	61.3	61.3	61.3
profili/İnsan kaynakları	Yok	12	38.7	38.7	100
	Toplam	31	100	100	
Kurum Yöneticisinin /	Var	1	3.2	3.2	3.2
Sözcüsünün mesajı	Yok	30	96.8	96.8	100
	Toplam	31	100	100	
Basınla İlişkiler / basında yer	Var	22	71	71	71
alan haberler/ Bültenler	Yok	9	29	29	100
	Toplam	31	100	100	
Halkla ilişkiler faaliyetleri	Var	22	71	71	71
tanıtım / sosyal sorumluk	Yok	9	29	29	100
çalışmaları	Toplam	31	100	100	
Kurum iletişim bilgileri	Var	30	96.8	96.8	96.8
	Yok	1	3.2	3.2	100
	Toplam	31	100	100	
Sıkça sorulan sorular	Var	1	3.2	3.2	3.2
	Yok	30	96.8	96.8	100
	Toplam	31	100	100	
Site ziyaretçilerine yönelik genel	Var	24	77.4	77.4	77.4
spor bilgilerinin aktarımı	Yok	7	22.6	22.6	100
	Toplam	31	100	100	
Verilen spor hizmetlerine yönelik	Var	30	96.8	96.8	96.8
bilgi aktarımı	Yok	1	3.2	3.2	100
	Toplam	31	100	100	
Satış sonrası hizmetler	Var	0	0	0	100
	Yok	31	100	100	100
	Toplam	31	100	100	
Ürün kampanyalarının aktarımı	Var	12	38.7	38.7	38.7
	Yok	19	61.3	61.3	100
	Toplam	31	100	100	

Tablo 1 incelendiğinde Rekreasyonel spor merkezleri web sitelerinde Kurumsal Görsel Kimliğin Aktarımı (Logo, Amblem, mimari, dizayn, vs) % 100, Kurumun kullandığı slogan %80,6, Kurumda kim kimdir?/çalışan profili/İnsan kaynakları, %61,3, Basınla İlişkiler / basında yer alan haberler/ Bültenler, %71, Halkla ilişkiler faaliyetleri tanıtım /sosyal sorumluk çalışmaları, %71, Kurum iletişim bilgileri % 96.8, Site ziyaretçilerine yönelik genel spor bilgilerinin aktarımı, %77,4, Verilen spor hizmetlerine yönelik bilgi aktarımı, %96,8, gibi kısımlara yeterince yer verilidiği, kurumun tarihçesine % 9.7 Kurumun vizyon, misyon, amaçlarına % 9.7, kurumsal yapısına % 3.2, Kurum yöneticisinin sözlü mesajı % 3.2, Sıkça sorulan sorular, % 3.2, Satış sonrası hizmet, % 0, Ürün kampanyalarının aktarımı % 38.7 gibi kısımlara çok fazla yer verilmediği gözlemlenmiştir.

Tablo 2. Rekreasyonel spor merkezleri web sitelerinin Katılımcılık işlevi indeksine göre frekans ve yüzde analizleri

		f	%	Geçerli %	Yığılmalı %
Site e posta	Var	31	100	100	100
	Yok	0	0	0	100
	Toplam	31	100	100	
Belirli konulara odaklı e posta	Var	1	3,2	3,2	3,2
	Yok	30	96,8	96,8	100
	Toplam	31	100	100	
Kurum web sitesine üyeliğe yönelik online form	Var	27	87.1	87.1	87.1
	Yok	4	12.9	12.9	100
	Toplam	31	100	100	
Kullanıcı anketi indeksi	Var	0	0	0	100
	Yok	31	100	100	100
	Toplam	31	100	100	
Karşılıklı iletişim Kurum temsilcisi ile online eş zamanlı görüşme	Var	3	9.7	9.7	9.7
	Yok	28	90.3	90.3	100
	Toplam	31	100	100	
Siteye üye olan kullanıcılarla online eş zamanlı görüşme	Var	4	12.9	12.9	12.9
	Yok	27	87.1	87.1	100
	Toplam	31	100	100	
Bülten panoları ya da ziyaretçi defteri	Var	15	48.4	48.7	48.7
	Yok	16	51.6	51.6	100
	Toplam	31	100	100	

Tablo 2 incelendiğinde rekreasyonel spor merkezleri web sitelerinde katılımcılık yani interaktif olarak iletişime geçme kapsamında site e posta kısmına % 100, konulara kurum web sitesine üyeliğe yönelik online form kısmına % 87.1 oranlarında yer verilmiştir. Belirli konulara odaklı e posta % 3.2, kullanıcı anketi % 0, kurum temsilcisi ile online eş zamanlı görüşme % 9.7, Siteye üye olan kullanıcılarla online eş zamanlı görüşme % 12.9, bülten panoları ya da ziyaretçi defteri % 48 kısımlarına belirtilen oranlarda yer verilmiştir.

Tablo 3. Rekreasyonel spor merkezleri web sitelerinin kurum içi ve dışı haberleşme ağı işlevi indeksine göre frekans ve yüzde analizleri

		f	%	Geçerli %	Yığılmalı %
Kurum İçi haberleşme ağı	Var	3	9.7	9.7	9.7
	Yok	28	90.3	90.3	100
	Toplam	31	100	100	
Kurum dışı haberleşme ağı	Var	31	100	100	100
	Yok	0	0	0	100
	Toplam	31	100	100	

Tablo 3 incelendiğinde rekreasyonel spor merkezleri web sitelerinde kurum içi haberleşme ağı kısmına % 9.7 oranında, kurum dışı haberleşme ağı kısmınaysa % 100 oranında yer verildiği gözlemlenmiştir.

Tablo 4. Rekreasyonel spor merkezleri web sitelerinin bilgi aktarma işlevi, kurum içi ve kurum dışı ağlara bağlantı, katılımcılık işlevi indekslerinin tanımlayıcı analizleri

	Değer Aralığı	N	SS	Minimum Değer	Maksimum Değer
Bilgi Aktarma İşlevi	(0-15)	7.22	1.80	3	12
Kurum İçi Ve Kurum Dış Ağlara Bağlantı	(0-15)	1.09	0.03	1	2
Katılımcılık İşlevi	(0-n)	2.64	1.22	1	5

Tablo 4 incelendiğinde rekreasyonel spor merkezleri web sitelerinin bilgi aktarma işlevi indeksinden aldığı puanların ortalaması 7.22 ±1.80 (0-15), kurum içi ve kurum dışı ağlara bağlantı indeksinden aldığı puanların ortalaması 1.09 ±0.030 (0-10), Katılımcılık İşlevi indeksinden aldığı puanların ortalaması 2.64 ±1.22 (0-n) olarak tespit edilmiştir.

Tablo 5. Rekreasyonel spor merkezi web sitelerinin kurum içi ve kurum dışı ağlara bağlantı, indeksinin alt boyutlarının tanımlayıcı analizleri

	Değer Aralığı	N	SS	Minimum Değer	Maksimum Değer
Kurum İçi Ağlara Bağlantı	(0-5)	0.09	0.30	0	1
Kurum Dışı Ağlara Bağlantı	(0-5)	1	0	1	1

Tablo 5. İncelendiğinde rekreasyonel spor merkezi web sitlerinde kurum içi ve kurum dışı ağlara bağlantı indeksinin alt boyutlarından kurum içi ağ bağlantısı indeksi 0.09 ±0.30 (0-5), kurum dışı ağlara bağlantı indeksi 1 ±0 (0-5) ile ortalamanın altında değerler almıştırlar.

Tablo 6. Rekreasyonel spor merkezi web sitelerinin, katılımcılık işlevi indeksinin alt boyutlarının tanımlayıcı analizleri

	Değer Aralığı	N	SS	Minimum Değer	Maksimum Değer
Geri Bildirim	**(0-3)**	**1.90**	**0.39**	**1**	**3**
Kullanıcı Anketi	**(0-n)**	**0.09**	**0.30**	**0**	**1**
Karşılıklı İşletişim	**(0-3)**	**0.83**	**1.21**	**0**	**3**

Tablo 6 incelendiğinde rekreasyonel spor merkezi web sitelerinin katılımcılık indeksi alt boyutlarından geribildirim indeksi 1.90 ±0.39(0-3) değeri ile ortalamanın üstünde, kullanıcı anketi 0.09 ±0.30 (0-n) ile düşük bir değer, karşılıklı iletişim indeksi 0.83 ±1.21 (0-3) ile ortalamanın altında bir değer almıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma sonucunda rekreasyonel spor merkezlerinin bilgi aktarma işlevi indeksinden aldığı puanların ortalaması 7.22 ±1.80 (0-15), kurum içi ve kurum dışı ağlara bağlantı indeksinden aldığı puanların ortalaması 1.09 ±0.030 (0-10), Katılımcılık İşlevi indeksinden aldığı puanların ortalaması 2.64 ±1.22 (0-n) olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre spor işletmelerinin web sitelerinde bilgi aktarım işlevinin ortalama bir değerde olduğu bununda halkla ilişkilerin tanıtımı kapsamında yeterli olduğu varsayılabilir. Kurum içi ve dışı ağlara bağlantı ve katılımcılık işlevleri ortalamanın altında olduğu için yeterli düzeyde olmadığı bunun da sitenin interaktif olmasında ve halkla ilişkilerini tanıma faaliyetlerinde yetersiz kalmasına yol açtığı varsayılabilir.

Kurum içi ve kurum dışı ağlara bağlantı işlevinin alt boyutları incelendiğinde kurum içi ağ bağlantısı puan ortalamaları 0.09 ±0.30 (0-5), kurum dışı ağlara bağlantı puanı 1 ±0 (0-5) olması ortalamanın altında kaldığını ve sitenin interaktif olarak düşük düzeyde faaliyete bulunduğunu göstermektedir. Bununda spor işletmeleri web sitelerinin halkla ilişkiler kapsamında tanıtım ve tanıma faaliyetlerinin etkisini düşürdüğünü söyleyebiliriz.

Katılımcılık indeksinin alt boyutları incelendiğinde geribildirim indeksi 1.90 ±0.39(0-3) değeri ile ortalamanın üstünde kullanıcı anketi 0.09 ±0.30 (0-n) ile düşük bir değer, karşılıklı iletişim indeksi ortalaması 0.83 ±1.21 (0-3) ile ortalamanın altında bir değer aldığı gözlemlenmiştir. Bu sonuçlara göre spor işletmelerinin web sitelerinde kullanıcı anketi indeksinin düşük olması halkla ilişkiler tanıma faaliyetleri acısından eksik kalmasına neden olacağı söylenebilir. Aynı zamanda karşılıklı iletişim indeksinin de düşük olması halkla ilişkilerin tanıtım ve tanıma faaliyetlerine etkisini düşüreceği söylenebilir.

Vural & Çoşkun (2006) yaptıkları çalışmada işletmelerin Internet'i kullanma amaçlarının halkla ilişkiler alanına yönelik çalışmaları kapsadığı görülmektedir. İşletmeler bu teknolojiyi en çok tanıtım amaçlı ve de kurum dışı hedef kitleye yönelik olarak kullanmaktadır. Kurum içi iletişim ve tanıtımda bu teknolojinin kullanımı kurum dışına göre düşüktür.

Yeniçıktı (2016) yapmış olduğu çalışmada şu sonuca varmıştır. "Kurum ile takipçileri arasında etkileşime olanak tanıyan Instagram'ın kurumlar tarafından halkla ilişkiler amaçlı etkin bir şekilde kullanmadığını göstermekte ve takipçilerinin istek, soru, öneri ya da beğenilerinin kurumlar tarafından çok fazla dikkate alınmadığını göstermektedir. Kurumların gerek paylaşımlarının içerikleri gerek paylaşımlarının altında kullandıkları metinler kurumların Instagram'ı yoğun şekilde ürün tanıtım amaçlı kullandıklarını göstermektedir".

Pelenk Özel & Yılmaz Sert (2014) çalışmalarıyla ilişkili olarak şu sonuca varmışlardır. "Araştırma sonucu ulaşılan kurumsal blogların tamamı kurumsal web sitesi içerisine entegre edilmiştir. Bloglar, blog kalite indeksindeki beş kategoriye göre analiz edildiğinde, blog yazarı ve kaynağı kategorisindeki değişkenleri %45,8 oranla sağlayamadığı; içerik kategorisindeki

değişkenleri % 57,8 oranla sağladığı; etkileşim kategorisindeki değişkenleri %40,6 oranla sağlayamadığı; kullanım kolaylığı kategorisindeki değişkenleri %67,5oranla sağladığı ve; virallik/bağlanabilirlik kategorisindeki değişkenleri ise, % 87,5 oranla sağladığı görülmektedir. Sonuç olarak, Türkiye'deki kurumsal blogların toplam blog kalite indeksi değerinin düşük olduğu görülmektedir".

Tüm değerlendirmeler sonucunda rekreasyonel spor merkezlerinin web sitelerinin bilgi aktarım işlevi indeksindeki web sayfası segmelerine daha fazla yer vermesi halkla ilişkilerin tanıtım faaliyetleri kapsamında faydalı olacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda web sitelerinin kurum içi ve kurum dışı ağ sayılarının artırılması, kullanıcı anketi segmesine yer verilmesi, karşılıklı iletişim alanlarına yer verilmesi sitenin interaktifliğini artırarak halkla ilişkilerin tanıma faaliyetine katkısı olacağı düşünülmektedir. Örneklem sayısı artırılarak, rekreasyonel spor merkezlerinin web sitelerinin halkla ilişkiler uygulamaları kapsamında incelenmesinin bundan sonraki çalışmalarda daha faydalı olacaktır.

KAYNAKLAR

Alkılıç, Ö. & Onat, F. (2007), Bir halkla ilişkiler aracı olarak kurumsal bloglar, *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 8(2), 899-927.

Bozkurt, H & Kartal, R. (2008), Spor pazarlamasında halkla ilişkiler ve sponsorluk ilişkisi, *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 23-33.

Demir, E., K. (2010), *Rekreasyonel spor hizmeti veren işletmelerde kalite ölçeği; geçerlik güvenirlik çalışması (Türkçe Uyarlaması)*, Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Gilaninia, S., Taleghani, M., & Mohammadi, M. E. (2013). The role of publıc relatıons ın organızatıon, *Arabian Journal of Business and Management Review (Nigerian Chapter)*, 1(10), 47-51.

Gönüllü, S. (2006), Gelişen teknolojiler, öğrenen örgütler ve halkla ilişkiler, *Selçuk Üniversitesi İletişim Dergisi*, 4(3), 73-81.

Gulam, A. (2016). Recreation- need and importance in modern society*, International Journal of Physiology, Nutrition and Physical Education*, 1(2), 157-160.

Güçlü, M. (1998), Spor Tesislerinin İşletmesi: Ankara Özel Yükseliş Koleji Spor Tesisleri, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4.

Harun, M., T., Salamudin, N., & Hushin, H., F. (2013). Appraisal of the Sport Facilities Maintenance Management Practices of Malaysian Stadium Corporations, *Asian Social Science*, 9(12), 93-98.

Katırcı, H. (2012), Spor tesis işletmesi kavramı, Katırcı H. (Ed.), *Spor tesis işletmesi ve saha malzeme bilgisi* (ss. 2-22), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.

Lawrence, W., N. (1979), *Fundamentals of public relation*, , New York: Pergoman Press.

Özdemir, A. S., Göçer, E. & Karaküçük, S. (2016), Rekreasyon ve turizm, Karaküçük, S. (Ed), *Rekreasyon bilimi* (ss.313-392), Ankara: Gazi Kitap Evi.

Öztürk, F. (1998), *Toplumsal boyutlarıyla spor*, Ankara: Bağırgan Yayın Evi,

Pelenk Özel, A. & Yılmaz Sert, N. (2014), Dijital halkla ilişkiler aracı olarak kurumsal bloglar: Türkiyenin en büyük 500 şirketi üzerine bir araştırma, *Global Media Journal: TR Edition*, 5(9), 303-321.

Peltekoğlu, F., B. (2016), *Halkla İlişkiler Nedir*, İstanbul: Beta Basım A.Ş.

Rivero, O., & Theodore, J. (2014). The ımportance of public relations in corporate sustainability, *Global Journal of Management and Business Research,* 14(4), 21-24.

Selvi, Ö. (2012), Bilgi toplumu, bilgi yönetimi ve halkla ilişkiler, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1(3). 191-214.

Serarslan, M., Z.(2005), *Spor yönetimi ve örnek olay analizi*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Torkildsen, G. (1994), *Leisure and Recreation Management*, London: E and FN Spon,
Vural, A. B. & Çoşkun, G. (2006), *Yeni teknolojiler ve halkla ilişkiler: Halkla ilişkiler alanında internet kullanımı üzerine bir araştırma*, II. Ulusal Halkla İlişkiler Sempozyumu, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
Weal, A.J. (1992), Definitions of leisure and recreation, *Australian Journal of Leisure and Recreation*, 2(4), 44-48.
Winner, R., S. (2001), A framework for customer relationship management, *California Management Review*, 43(4), 89-105.
Yağmurlu, A. (2011), Kamu yönetiminde halkla ilişkiler ve sosyal medya*, Selçuk Üniversitesi İletişim Dergisi*, 7(1), 5-15.
Yeniçıktı, N., T. (2016), Halkla ilişkler aracı olarak instagram: sosyal medya kullanan 50 şirket üzerine bir araştırma, *Selçuk İletişim Dergisi*, 9(2), 93- 115.
Yurdakul, N. B.& Öksüz, B. (2007), Hastanelerde bir tanıtım aracı olarak web siteleri: İzmir ili eğitim hastaneleri ve özel hastanelerin kurumsal web sitelerinin kıyaslamalı analizi, *Selçuk Üniversitesi İletişim Dergisi*, 5(1), 118-134.
Yüncü, D. (2013), Boş zaman ve rekreasyon: kavram ve özellikler, Argan, M. (Ed.) *Rekreasyon Yönetimi*, (ss. 2-27), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.

EXTENDED ABSTRACT

The concept of recreation emerged by the lexicalization of the word “recreare” from Latin which means recreating or refreshing. At the present time, recreation is expressed as the experience of regeneration, getting away from daily routines, coming to life and changing (Argan et.al, 2013; Jansen & Naylor, 199).

The part of recreation that is based on physical exercise and the usage of various branches of sports in a recreative sense and that constitutes a large part of recreative activities is called sportive recreation (Zorba & Bakır, 2004). Recreational sports include individual activities such as swimming, walking, fishing as well as group activities such as football, camping, and basketball. Participants of recreational sports activities are classified as active and passive participants (Argan et.al, 2013).

One of the important goals of sports organizations (facilities) is to enable individuals to do healthy exercise as leisure. That is why, the operation of sports organizations should suggest the areas of activity which are for every branch of sports that is presented by public and private enterprises in order for individuals of all age groups to participate in healthy life activities (Demir, 2010).

Public relations is comprised of works that a private person or a legal person, an association, a private institution or a public institution carry out for establishing relationships with the groups they do business with and also for developing their existing relationships. Public relations are shaped on a communication process that is based on a two-way relationship. Public relations are a period of change that is why it aims change. Public relations works definitely rely on facts and real events or they should rely on them (Bozkurt & Kartal, 2008).

Public relations is both a social science and art for analyzing requests and determining the results in advance with the intention of implementing the programs of the executives of an entity and serving both the entity and the public (Peltekoğlu, 2016). Another description indicates that public relations is an administrative task that makes the entity comply with its social, political and economic environment and the environment with the entity, at the same time considering the benefits of the administration and the environment (Lawrence, 1979).The development that has recently risen to prominence in public relations applications is the usage of the medium called the internet for public relations. This medium works through technological infrastructure, and has swiftly become widespread in Turkey lately. This process started with the creation of the websites of institutions and continues with the

exploration of the unlimited opportunities of internet technology one after another (Yağmurlu, 2011). At the same time, the social media networks, which are reached through the websites of institutions, also enable great opportunities with regard to acknowledgement and advertising in the field of public relations by virtue of their interactive structures.

With these technological advancements, all the institutions have created their websites, and this is a new practice which had no example ten years ago. At the present time, the websites of all the public and private institutions are used as a public relations tool. Information about the institution and the services offered are desired to convey to target groups via the website. That is why the design of the website is regarded as an important tool that reflects the culture, image and identity of the institution (Gönüllü, 2006).

In the study, the websites of sports organizations were analyzed by the corporate websites analysis method which was developed in 2003 by R. Gibson et.al. The information relaying function, the in-company and out-of-company communication network function and participation function indices were utilized within the scope of the abovementioned method in order to determine the publicity and acknowledgement practices which are the public relations activities of the method. On the other hand, the feedback time index, which is the participation index sub-dimension, was not used. The data acquired from the website analysis method were statistically interpreted in the SPSS 23 program. The information relaying function of the sports organizations to websites, the in-company and out-of-company communication network function of the sports organizations and their participation function indices and their sub-dimensions were evaluated by using the percentage frequency and arithmetic mean (identification) analysis.

The results of the study reveal that the average of the points that recreational sports centers got from the information relaying function index is 7.22 ±1.80 (0-15), the average of the points that recreational sports centers got from the in-company and out-of-company communication network function is 1.09 ±0.030 (0-10), and the average of the points that recreational sports centers got from the participation function index is 2.64 ±1.22 (0-n). According to these results, the information relaying function on the websites of sports organizations can be assumed to have an average value, and this can be assumed to be adequate within the scope of public relations and publicity. Since the in-company and out-of-company communication network and participation functions are under the average, they can be assumed to be at an inadequate level and this leads to inadequate interaction of the website and inadequate public relations and publicity.

The examination of the sub-dimensions of the in-company and out-of-company communication network function reveals that the in-company network connection point average is 0.09 ±0.30 (0-5) and the out-of-company network connection point is 1 ±0 (0-5), and these values exhibit the fact that they are under the average and the website operates at a low level in the sense of interactivity. Thus, it is possible to indicate that the websites of sports organizations reduce the effect of the publicity and acknowledgment activities within the scope of public relations.

The investigation of the sub-dimensions of the participation index reveals that the feedback index is above the average with its value of 1.90 ±0.39 (0-3), the user survey is a low value with the value 0.09 ±0.30 (0-n) and the mutual communication index average has a value of 0.83 ±1.21 (0-3) which is below the average. Since the user survey index is low on the websites of sports organizations according to these results, it is possible to express that this fact will cause these websites to be inadequate with regard to public relations acknowledgment activities. It is also possible to indicate that the fact that the mutual communication index is low will reduce the effect of that index on the publicity and acknowledgment activities of public relations.

The study of Vural and Coşkun (2006) reveals the fact that the purposes of organizations while using the Internet include the works of the public relations field. Organizations mostly use this technology for publicity, targeting the external target market. The use of this technology in the in-house communication and publicity is low as compared to external use.
In her study, the conclusion of Yeniçıktı (2016) is as follows: "the study reveals that Instagram allows interaction between the organization and its followers, and it is not effectively used by organizations for public relations and also the wishes, questions, suggestions or likings of the followers are not considered much by organizations. The contents of the sharings of organizations and the texts they use under the sharings exhibit the fact that organizations use Instagram intensely for publicizing their products".
The conclusion of the study of Pelenk Özel & Yılmaz Sert (2014) is as follows: "all of the corporate blogs that were viewed as part of the study were integrated into the corporate website. As a result of the analysis of the blogs according to the five categories in the blog quality index, the blogs were observed to fail to provide the variables in the blog writer and source category with the rate of 45.8%, they were observed to provide the variables in the content category with the rate of 57.8%, they were observed to fail to provide the variables in the interaction category with the rate of 40.6%, they were observed to provide the variables in the ease of use category with the rate of 67.5% and they were observed to provide the variables in the virality/connectivity category with the rate of 87.5%. As a result, the total blog quality index values of the corporate blogs in Turkey are observed to be low".
As a result of these values, the findings reveal that sport organisations are sufficient in terms of data transcription while they are insufficient in terms of in-house/external network connection and participation functions. Therefore, it can safely be stated that sport organizations are sufficient in advertising in terms of public relations; yet they are insufficient in acknowledgement activities.

Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi / Ocak-Şubat-Mart-Nisan Cilt: 6 Sayı:1
Journal of International Multidisciplinary Academic Researches / January-February-March-April Volume: 6 Issue: 1 2019
www.joimar.com

1930'LARIN TÜRKİYE'SİNDE MİLLİYETÇİLİK VE ÜLKÜ DERGİSİ

NATIONALISM AND ÜLKÜ JOURNAL IN THE 1930S IN TURKEY

Necip KATIRAĞ[1]

[1]Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Tarih Bilim Dalı, Sakarya, Türkiye

e-mail: necipkatrak@hotmail.com
unvanı: Yüksek Lisans Öğrencisi

ÖZET
19. yüzyıl büyük oranda Fransız ihtilali ve sanayi devriminin etkileriyle şekillenen bir dönemdir. Sanayi devrimi üretim ilişkilerini değiştirmiş hammadde ve pazar ihtiyacını ortaya çıkarmış bu durumda devletlerin siyasi politikalarına doğrudan etki etmiştir. Hammadde ve pazar rekabeti beraberinde kıta Avrupası ülkelerinin sömürgeci bir anlayışla uzak kıtalara hükmetme ihtiyacını doğurmuş bir taraftan da bu rekabet sömürgelerde ki İnsanların milli bilincini oluşmasına katkı sağlarken diğer taraftan da sömürge rekabeti özellikle İngiltere, Fransa arasında çekişmelere sebep olmuştur. Fransa'da Napolyon'un iktidarı ile birlikte milliyetçilik kıta Avrupa'sında da etkili olmaya başlamıştır. Kıta Avrupa'sında yayılıp kanlı iç savaşlar sonucu ulus devlet anlayışının yaygınlaşmasına yol açan gelişmeler özellikle Birinci Dünya Savaşından sonra parçalanan imparatorlukların topraklarında kurulan yeni devletlere de etki etmiş ve kurulan devletler ulus devletler olarak kurulmuştur. Türkiye cumhuriyeti, imparatorluk sonrası elinde kalan Anadolu coğrafyasında yeni bir ulus ve Türk milleti oluşturmak idealiyle çalışmalar yapmıştır. Yeni kurulan devlete bir ideoloji belirleme gayretinde olan aydınlar çeşitli fikirler üretmişlerdir. İnceleme konumuz olan milliyetçilikte cumhuriyeti belli bir fikri temeli oturtmak isteyen aydınların en çok üzerinde doğduğu konudur. Cumhuriyetin ilk yıllarından Osmanlı'nın son dönemde şekillenen Turancı Türkçü aydınlarla Anadolu coğrafyasında ki insanları bir millet bilinci etrafında birleştirmek isteyen Kemalist milliyetçiler arasında fikir ayrılıkları ortaya çıkmıştır. Türk yurdu etrafında toplanan Aydınlar Turancı bir milliyetçilik fikrini inşa etmek isterken sol Kemalizm'in temsilcisi olan Kadro dergisi ile Ülkü dergisi onun karşısında bir konumda yer almışlardır. Nihayetinde ülkeyi yöneten asker, bürokrat kadro ile paralel fikirde olan Ülkücü Kemalistlerin milliyetçilik anlayış ülke genelinde kabul gören anlayış olarak karşımıza çıkmaktadır.
Anahtar Kelimeler: Türk Milliyetçiliği, Kemalizm, Türkçülük, Milliyetçilik, Ülkü Dergisi
JEL KODU: B3

ABSTRACT
The 19th century is a period predominantly shaped by the French and Industrial Revolution. Industrial revolution changed production relations, raw material and market needs appeared and this effected the political policies of the states directly. Raw material and market competition brought along European countries the need to dominate the distant continents with a colonial approach, this competition contributed to the formation of the national consciousness of the people in the colonies; on the other hand the colonial competition caused conflicts between especially England and France. In France, along with Napoleon's rule, nationalism became effective in continental Europe. Events leading to the spread of the nation-state concept in continental Europe as a result of bloody civil wars effected the new states established in the territory of the empires that broke down especially after the World War I as well and new states were established as nation states. Republic of Turkey performed studies in the remaining Anatolia geography after empire to create a new Turkish nation. The intellectuals trying to determine an ideology for the newly established state produced various ideas. Nationalism, which is the subject of the study, is the subject of the most intellectuals wanting to establish the republic on a certain intellectual basis. From the first years of the Republic, the ideal differences emerged between the Turanian Turkist intellectuals who formed the Ottoman Empire and the Kemalist nationalists desiring to unite the people in the Anatolian geography around a nation consciousness. Intellectual Turanists gathering around the Turkish land, wanted to establish the idea of nationalism, while Ülkü newspaper being the representative of the left Kemalism, and Ülkü took a position against them. As a result, the nationalist concept of the nationalist Kemalist who were in parallel with the military officials and bureaucrats governing the country emerged as the country-wide accepted concept.
Key Words: Turkish Nationalism, Kemalism, Turkism, Nationalism, Ülkü Journal
JEL CODE: B3

MİLLİYETÇİLİK VE ÜLKÜ DERGİSİ

1933-50 yılları arasında yayınlanan Ülkü dergisi Halk evleri resmi yayın organıdır. Çıkış gayesi bizzat Recep Peker tarafından" Ülkü bu büyük yola katılanlar arasında kafa birliği gönül birliği hareketi birliği yapmak için çıkmıştır" şeklinde açıklanmıştır (Peker, 1993). Dergi çıktığı dönemler arasında üç seri olarak yayınlanmıştır. Seriler arasında yayın politikası olarak farklılıklar olsa da Kemalizm olarak adlandırılan cumhuriyetin kurucu ideolojisinin oluşmasında önemli katkıları olan bir dergidir. Kemalizm'in anlaşılmasında birincil kaynak niteliğinde olan dergi hem dönemin fikir dünyasına ışık tutmakta hem de cumhuriyetin üzerine inşa edildiği milliyetçilik fikrinin anlaşılmasında önemli veriler sunmaktadır.

I. Dünya Savaşı'nın ardından neredeyse tüm dünya da siyasi harita değişikliğe uğradı. Kıta Avrupa'sında, Orta Asya'da, Karadeniz'in kuzeyinde, Ortadoğu'da ve Afrika kıtasında yeni birçok devlet kuruldu. İmparatorluklar parçalandı. Kurulan Devletlerde çok çeşitli rejimler iş başına geldi. Savaş sonunda işgal altındaki Anadolu'da da Sevr'e karşı başlatılan Milli Mücadele nihayetinde saltanatın kaldırılmasıyla Osmanlı'nın da son bulduğu bağımsız yeni Türkiye devletinin kurulması ile sonuçlandı. Mustafa Kemal'in önderliğinde Milli Mücadele'yi başarıya ulaştıran kadro biraz sancılı bir süreçle de olsa 29 Ekim 1923'te Cumhuriyeti ilan ederek Yeni devletin rejimini de belirlemiş oldu.

Başta Mustafa Kemal olmak üzere kurucu Lider kadro hızlı bir şekilde ülkeyi yeniden inşa etme gayretine girişti. Bir taraftan on yıllarca savaşların ağır yükü altında ezilen Anadolu coğrafyası yeniden inşa edilip, savaşın yaraları sarılmaya çalışılırken diğer taraftan da yeni devletin üzerine kuracağı temel kurucu felsefe inşa edilmeye çalışıldı.

Büyük oranda Osmanlı'nın tecrübesinden faydalanılarak oluşturulan bu yeni kurucu felsefe dünyadaki gelişmelere paralel bir şekilde ülkeyi gelişmiş batılı devletlerin ligine çıkarma hedefi doğrultusunda ve yeni toplumun yeni devletin ihtiyaçlarına uygun şekilde hayata geçirdi (Peker, 1993).

Ülkeyi kuran kadro sorunları uzun tecrübelerin sonucu tespit edebilmişti. Gelişmiş batılı devletlerin geçirdiği süreçlere de hâkimdiler. Fakat inkılâpları yapabilmek için uzun uzadıya zamanları yoktu. Bizzat Mustafa Kemal bu durumu "Türkiye'ye derece derece mi ilerletmeli ani olarak mı iki sistem vardır. Biri bilinen büyük Fransız ihtilalindeki yöntem rejim değişecek ihtilallere karşı mukabil ihtilaller yapılacak. Sağ Solu tepeler sol sağı süpürürken bir bakılacak ki bir buçuk asır zaman geçmiş bu milletin damarlarında o kadar bol kan ve önünde o kadar geniş zaman var mı;" diye sorarak ortaya koyarak hızlı ve karmaşaya yol açmayan bir şekilde inkılâpların yapılması ön görmüştür (Akçura, 2016).

Cumhuriyetin ilanıyla hızlanan inkılâplar döneminde yapılan uygulamalar Kemalizm diye formüle edilen temel fikirler doğrultusunda yapılmıştır. Yeni rejimin Temel karakteri Cumhuriyetçi, Halkçı, Laik, İnkılâpçı, Milliyetçi olmasıdır. CHF kurultayında Parti programına alınan ve altı ok olarak resmileşen ilkelerden Devletçilik ilkesi ise esasında dönemin koşullarına göre karma ekonomik model göre kurgulanmış, piyasa odaklı Devletçi bir anlayıştır. Günümüzde Atatürk ilkeleri olarak isimlendirilen ve inkılâplara Temel oluşturan bu ilkeler birbirleriyle bütünleşik birbirlerini tamamlayan ilkelerdir. Devletin üzerinde oturduğum ana fikir olarak ele alacak olursak rejime asıl karakterini halk hâkimiyetine dayalı laik yönetim verirken bunlara yön veren İlke Milliyetçilik ilkesidir (Akçura, 2016).

Cumhuriyeti Kuran kadro topyekûn Milliyetçi kadrodur. İmparatorlukların yıkılma sürecini gören bu asker bürokrat kadro ülke içindeki azınlıkların yaşattığı sorunları da görmüş, uzun soluklu bir devlet ve toplum yapısının ancak Milli devlet ile sağlanabileceğine tecrübe ile inanmışlardır. Osmanlı aydınları da İmparatorluğu kurtarmak için çok çeşitli fikirler ortaya atmışlardır. Sırasıyla Osmanlıcılık, İslamcılık uygulanmış çöküşü engellemeyince özellikle İttihat ve Terakki'nin uygulama sahasına koyduğu Türkçülük (Turancılık) siyaseti tatbik edilmiş, nihayetinde I. dünya savaşı bu politikanın da sonu olmuştur. Yusuf Akçura'nın üç

tarz-ı Siyaset kitabında ifade ettiği gibi bu fikirler İmparatorluğu korumak için amaçtan çok birer araç olmuştur (Akçura, 2016). Bu nedenle bazen birkaçı bir arada kullanılmış fakat sonuç vermemiştir.

Milli Mücadele'nin kazanılmasından sonra yeni Devleti Kuran milliyetçi Kadro gerek savaşı birlikte milli bir ruhla sürdürmelerinin etkisi, gerekse Osmanlı son döneminde aynı tecrübe ve birikimlerinden geçmelerinin sonucunda milliyetçilik anlayışının etrafında birlik olmuş bunu da uzun bir süre sürdürmüşlerdir. Fakat inkılâpların uygulama aşamalarında aralarında bazı fikir ayrılıkları çıkmış, yine de milliyetçi anlayışta temelde farklar oluşmasa da inkılâplar birbirlerini eleştirmenlerine yol açmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra Yeni devletin inşası farklı fikirleri ortaya çıkarırken kaçınılmaz olarak farklı Milliyetçi yaklaşımları da meydana çıkarmıştır. Esasen Osmanlı'nın son döneminden itibaren gelişen Türkçü/ Milliyetçi anlayış Cumhuriyet döneminde kendisini besleyerek devam etmiştir (Bilgin, 2018).

Milli Mücadele'nin önderi ve lideri olarak Mustafa Kemal milliyetçiler için bu fikrin sembol ismidir ve birleştirici unsurudur. Dönemlere göre Pragmatik bir asker- siyasetçi olarak farklı söylemler Geliştirse de Mustafa Kemal'in Türklük bilinç ve gururunun Milli Mücadele ve milli devlet fikrinin milliyetçilerin hepsi ile önemli bir ortak payda oluşturduğu kesindir.

Son dönem Osmanlı aydınlarının ve Cumhuriyeti Kuran kadronun milliyetçi fikirlerinde hiç şüphesiz Ziya Gökalp'in etkisi büyüktür Atatürk milliyetçiliğinde de bu etki bizzat Atatürk tarafından şöyle ifade edilir. " benim Vücudumun babası Ali Rıza Efendi heyecanımın babası Namık Kemal fikirlerimin babası Ziya Gökalp'tır. Ziya Gökalp milliyetçiliği içinde İslam'ı da barındıran milliyetçiliktir ve medeniyet kavramı etrafında şekillenir. Gökalp ' "Türkçüler Türk ve Müslüman kalmak kaydıyla girmek isteyenlerdir" diyerek Batı medeniyetini geniş çerçevede alır. Laik karakterine rağmen Mustafa Kemal'in İslam dininin doğrudan karşısına almayan dini anlayışı ile paralellik gösteren bu tanım Tabii ki tüm milliyetçileri ortak paydası değildir. Fakat kültürel değerleri koruyarak Batı medeniyetine dâhil olma hemen hepsinin hemfikir olduğu konudur. Atatürk "Terakki ve inkişaf yolunda beynelmilel temas ve inan münasebetlerde bütün muasır Milletlere muvazi ve onlarla bir ahenkte yürümekle beraber Türk içtimai heyetinin hususi seciyelerini ve müstakil hüviyetini Mahfuz tutmak" diyerek Batılılaşsa bile bunun Türk milli kültürü etrafında olacağını belirtmiştir (Yazıcıoğlu, 1972).

Türk milli kültürü ve batılılaşma ideali Cumhuriyet'in milliyetçi aydınları arasında sınırları ve hüviyeti konusunda tartışma konusu olmuştur. Devletin kurduğu ilk yıllarda orta Asya kültürüne atıflar fazladır. Bozkurt figürü ilk Türk devletlerinin tarihi ve ilk Türk destanlarının etrafında üretilen mitler ağırlıklıdır. Bununla birlikte yapılan inkılâplar batı medeniyetini kültürünü taşır bu aydınlar arasında kırılmalar yaşanmasına yol açmıştır. Özellikle Ankara'da dil tarih coğrafya fakültesinin kurulması, Anadolu medeniyetleri üzerine araştırmaların yapılması ve bunların Türk milli kültürü ile bağlarının kurulması sonucu Anadolu da medeniyet kuran kültürlerin Türk olduğu tezleri, orta Asya kültürü ile bağları zayıflatmak olarak algılanmış ve batı medeniyetinin kültürel öğelerine yönelik yapılan inkılâplara tepkiler gösterilmiştir. Atsız'ın "biz Avrupalı falan değiliz buz gibi Asyalıyız" tepkisi bunun bir göstergesidir (İnan, 1977).

Atatürk milliyetçiliği temel olarak Turancı değildir. Anadolu coğrafyasında içine alan bir milliyetçiliktir. Bunun dış politikadaki yansıması "yurtta sulh cihanda sulh" ilkesidir Atatürk Türkiye sınırları içinde yaşayan herkesi Türk kabul ederek Türklüğü bir üst kimlik olarak ortaya koyar "ne mutlu türküm diyene "sözü de bunun bir yansımasıdır. Atatürkçü milliyetçiliğinin Turancı idealler içermemesi Türkçülüğü savunan milliyetçilerin tepkisine yol açmış bu tepki bazen Turancıların yaptırıma maruz kalmasına sebep olmuştur Cumhuriyet döneminin orta Asyalı Turancı Türküsü Zeki Velidi Togan bu fikirlerinden dolayı 1941 yılında on yıl hapse mahkûm edilmiştir. Atatürk milliyetçiliğinin Turancılık karşıtı olduğunu bizzat Atatürk'ün kendisi "bizim için ne İttihadı İslam ve ne de Turanızım mantıklı bir mesleki siyaset olamaz itikadındayım" sözleriyle ifade etmiştir (Ertekin, 2009). Gerçekte

bu durum yaşanılan dönemin şartlarına göre bir tutum da olabilir. Zira ülke yeni kurulmuştur ve milleti birinci Dünya Savaşı'na sokan kadronun ideolojisi olan Turancılık hem içte hem de dış da tepki çeken bir söylem olabilir kaygısı ile Özellikle yurt içinde milli birliği sağlamaya dönük söylemler daha gerçekçi bir yol olarak benimsenmiştir. Yeni rejimi kuran ve kendisini Kemalist olarak ifade eden milliyetçiler için Turancılık ve batı medeniyetine dâhil olma tezleri birbiriyle ilişkileri sancılı olan esasında da tam bir karara oturmadan her iki yönde birlikte götürülen bir olgudur. Milliyetçiliği bir ideoloji olarak benimsemiş olan Zeki Velidi Togan, Ziya Gökalp, İsmail Hamdi Danişment ve Hamdullah Suphi gibi, aydınlar da düşünce insanlarında Turancılık fikri ağır basarken asker bürokrat kökenli yönetici kadroda Anadolu sınırları içinde batı medeniyetinin yaşam tarzıyla bütünleşen bir milliyetçilik anlayışı hâkim olmuştur. Turancı milliyetçiler ile Kemalist milliyetçiler arasındaki ayrılık Türk ocağı üzerindeki Çekişmede de kendisini göstermiştir. Türkçülük fikirlerinin, etrafında toplanıp tartışıldığı toplanma merkezi konumundaki Ocak önce CHF' ye bağlanmış sonra da Halk Evlerinin kuruluşu ile fonksiyonu halk evlerine geçmiştir Türk ocağının yayın organı olan Türk yurdu da 1931 yılında yayın hayatına son vermiş onun yerini de halkevleri resmi yayın organı Ülkü dergisi almıştır. 1930' lar özellikle İtalya ve Almanya'da ırkçı milliyetçi rejimlerin yükselişte olduğu zamanlardır. Bu nedenle Kemalizm'in milliyetçilik prensibini bir kalıba koymaya çalışan yazarlar bu ülkelerdeki uygulama ve prensiplerden etkilenmişlerdir. Gerek Turancı Türkçüler gerekse Kemalist milliyetçiliği savunan milliyetçiler de bu etki görülür. Kemalist milliyetçiler Turancıları ırkçı ve hayalperest olarak görürler. Bunlardan Hüseyin Cahit Turancılık hareketine "Osmanlı'nın son dönemlerinden kalan bir fikir" olarak görürken Turancıların Ankara da yaptıkları miting sonucu 3 Mart 1944'te başlayan yargılamalar " ırkçılık Turancılık davası" olarak adlandırılır (İnan, 2000).

Savaşın gidişatı ve sonuçları yine hükümetlerinin politikalarında doğrudan etkili olmuştur. Savaş sonunda İtalya ve Almanya'da faşist yönetimlerin yakılması Türkiye'de de savaşın sonlarına kadar etkili olan ırkçılığa yakın söylemlerin değişmesine sebep olmuştur. Başlangıçta rejime alternatif milliyetçi bir yapı oluşmasının diye karşı çıkılan Turancılık savaş sonrasında dünyada meydana gelen Konjektörel duruma göre ırkçı bir ideoloji olarak tanımlanmıştır. 1933 ile 1950 yılları arasında yayınlanan Ülkü dergisi de rejimin ideolojisi tartışmalarının yoğun olduğu dönemde resmi Kemalist tezin halka anlatılması için kurulmuş olan halk evlerinin resmi yayın organıdır milliyetçilik anlayışı da asker bürokrat kadronun geliştirdiği fikre paralel şekillenmiştir. Turancı türkülerin yöneticilere ve Kemalist milliyetçilere ağır eleştiriler getirdiği dönemde yayın hayatına başlayan dergi, özellikle Türk yurdu dergisinin de boşluğunu dolduracak bir milliyetçilik perspektifi çizmeye çalışmıştır. Derginin Fuat köprülü yönetimindeki ikinci servisine kadarki milliyetçilik anlayışı, daha çok Alman ve İtalyan rejimlerinden etkilenen bariz bir şekilde ırkçılığa yaklaşan bir milliyetçilik anlayışıdır. CHF'nin 1931 yılındaki programına aldığı milliyetçilik tanımını Atatürk'ün afet inana söylediği batı medeniyeti ile uyumlu Türk kültürünün özelliklerini taşıyan kendisine has milliyetçilik tanımıdır. Ülkünün çizgisi de batı medeniyeti ile uyumlu Türk kültürüne uygun tasarlanmış milliyetçiliktir. Bununla birlikte dergi yazarlarının milliyetçilik anlayışında tam bir uyum yoktur. Bir kısmı ırkçı yanı ağır basan, Türk ırkını kurucu ırk olarak gören yazarlarken, Fuat köprülü gibi yazarlar ise daha ortalama bir anlayışa sahiptir özellikle ikinci seriyi den sonra yazılarda eski heyecan ve kurucu ideoloji oluşturma gayreti azalsa da birinci seri oldukça sert ve abartılı milliyetçi söylemleri olduğu dönemdir. Ülkücü milliyetçiler temelde sınırlarımızın içerisinde birliği esas alır bu yönleriyle ırk üstünlüğüne inansalar da Turancı ideale sahip çıkmazlar.

Ülkü dergisi, resmi ideolojinin ürettiği resmi tarih ve dil tezlerine en üst seviyede sahip. Çıkar buna sahip çıkarken amaç geçmişi ile övünebilecek yeni bir ulus oluşturmaktır. Bunu yaparken de alt kimliklerin veya azınlıkların canlanmasına ve kendilerini ifade etmesine karşı çıkar. Bunları bütünlüğü parçalayan unsurlar olarak görür. Ülkücü milliyetçilik için temel

hedef bütünleşmiş bir toplum yapısına hizmet eden milliyetçi anlayıştır. Bütünlüğü de farklılıkları varsayarak değil yok sayarak ve Anadolu'da var olan kültürlerin hepsinin Türk kültürünün bir ürünü kalıntısı olduğu tezinden hareketle onları Türk milli kültürü bünyesine alarak sağlayacağını savunur. Ülkünün ilk dönem yazarları için alt kültürler vaktiyle hem bütün halkı öz Türkçe konuşan ve tarih vesikalarının gösterdiğine göre Türk'ten başka bir şey olmayan insanlardır.

Turancı milliyetçiler, tüm Türk dünyası ile bütünleşmeyi hedeflerken " Anadolu coğrafyasına kapanmayı sefilâne bir siyasi umde ile bu milletin enerjisini bilerek veya bilmeyerek söndürme"(İnan, 2000)..olarak görürken Ülkücü Kemalist milliyetçiler birliği Anadolu'da sağlamayı hedeflemişlerdi. Ulus olarak da ülke sınırlarında kalan insanları görmüşlerdir. Turancılar batı medeniyetinin kültürler unsurlarıyla bağ kurmayı zararlı görürken Ülkü yazarları " biz Türk milliyetçisiysek te beynelmilelci olmayı da isteriz. Asai olmaktan ziyade Avrupai bir millet olmak ülkümüz dur" diyerek batı ile olan ilişkiyi formüle etmişlerdir (İnan, 2000).. Ülkücü milliyetçiler için yaratılmak istenen yeni ulus Anadolu'daki Türk milletidir. Türklük özelliklerini koruyacak ve batı dünyasına dâhil olacaktır. Ortak vatan olarak Anadolu'yu görürler Ve bu milliyetçilikle birlikte asli birleştirici unsurdur.

Daha önce de belirttiğimiz gibi Ülkü yazarlarının 1930 lardaki milliyetçilik anlayışı ırkçılığa yakın bir anlayıştır batı medeniyetine dâhil olma ideali korunurken Anadolu'da yeni bir ulus yaratma hedefi ile çelişik gibi Görülse de Türk ırkının üstünlüğü esasına göre kurgulanmıştır. Afet İnan'ın Anadolu'nun Antikiteden beri Türk yurdu olduğunu fiziki antropoloji yoluyla kanıtlama " diye açıkladığı bilimsel çalışmalarla ülkünün yayın politikası paralellik gösterir (İnan, 2000). Abartılı milliyetçilik söylemlerinin yoğun olduğu Ülkü yazarlarına göre Anadolu Hristiyanları da öz Türk'tür (Anonim, 1996)..

Ülkü yazarlarına göre" millet bayrağı Atatürk terbiyesinin elinde şu benlik ameli değil ileri hamlelerle milli varlığa ve insanlığa hizmet aşkını temsil eden bir sembolüdür "ırkçı değildir .,fakat bu durum derginin ilk dönem yazı karakteri ile çelişir, zira birçok yazar özellikle güneş dil teorisinin ve resmi Türk tarih tezinin heyecanla tartışıldığı dönemde Türkleri insanlığın kök ırkı olarak görürler. Derginin etkili yazarlarından, Saffet Arıkan'a göre "Dünya yüksek kültürün ilk beşi Türk ana yurtlarıdır ve kültür kuran bütün dünyaya da yayan Türklerdir. Yine aynı yazara göre Çin, Elam, Hint, Sümer, Eti, Mısır, Etrüsk Grek kültürleri hepsi Türk atalarımızın kurduğu kültürlerdir (Anonim, 1996).

Türk ırkının kurucu ırk olma özelliği batı medeniyetinden alınan kültürel öğeleri de kaynak gösterilir. Batı'dan aldıklarımız zaten bize ait olanlardır. Göçler yoluyla dünyaya yayılan Türkler kanlarındaki Üstün kurucu vasıftan dolayı bütün dünya medeniyetlerine kaynaklık yaptılar. İspanyayı fetheden Tarık bin Ziyad Türk'tü. Colomb'u Amerika'nın keşfine ikna eden sonradan adına Rodrigo olarak değiştiren bir Müslüman Türk'tü. Polo dünyanın en eski Türk sporu, futbolda en eski zamanlardan beri Çin'de oynanan bir Türk sporuydu (Anonim, 1996).

Ülkünün milliyetçilik anlayışının temelini oluşturan Türklerin medeniyet kurucu ırk olduğu iddiası Alpin ırk tezi ile desteklenir. Alpinler Kültür hâkimiyeti ile beraber kan hâkimiyeti de almışlardır. Kan Nazariyesi geri kalmışlığa da bir cevap olarak değerlendirilir. Derginin etkili yazarlarından Nusret Kemal kendi " kendimize soracağız peki ;biz niçin bu kadar geri kalmışız ?hayır geri kalmış değiliz bilakis biz çok ileriyiz yüksek yaylalardan inen Alpin Avrupa kıyılarında birçok kanla karışmış 19. Asır İngiltere'sinin liberal maddeci emperyalizmin de en yüksek noktasını bulmuştur ifadesi ile yüksek Avrupa medeniyetinin de kurucusunun Türklerin kurucu ırkı olan Alpin kanı olduğunu ifadeye çalışmıştır (Anonim, 1996).

Uygarlık kurucu millet olarak Türkler üstün ırklar grubuna mensuptur. Bu ırk Kafkaslardan gelerek Anadolu uygarlıklarını ve diğer uygarlıkları kurmuşlardır. Diğer medeniyetlerin Türk ırkının ürünü olduğu tezi antropolojik delillerle ispatlanmaya Afet inanın Atatürk'ün emriyle

yaptığı Türkiye antropometri anketi Türkiye üstün ırklara mensubiyeti ne ispat amaçlıdır. Anadolu'da 64.000 kadın ve erkek iskelet kalıntısı üzerine yapılan çalışmalarla Anadolu'nun en eski Çağlar'dan beri Türk yurdu olduğu fikri antropoloji yoluyla ortaya konulmak istenmiştir. Ülkü dergisi de bu çalışmaları sayfalarına taşımıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında yeni bir devlet inşa edilirken devleti kuran kadro ile devleti inşa etme, yeni rejimi bir temel üzerine oturtma gayretindeki Aydınlar, birçok meseleyi bir arada düşünmek ve uygulamak zorunda kalmıştır. Bu yönüyle Cumhuriyetin ilk neslini yükü oldukça ağırdır. İmparatorlukların dağılmasından sonra milli devletlerin Yükseldiği dönemde Türk milliyetçileri de imparatorluk bakiyesi topraklarda yeni bir fikir, yeni bir toplum, yeni bir devlet kurmak için devrimci, idealist ve atik bir dinamizm ile hareket etmişlerdir. Bu nedenle birbiriyle çelişik gibi gözüken birçok fikir ürettiler. Bu yönüyle Turancı Türkçüler daha net bir fikir dünyasına sahiptir batı medeniyetinin kültürel özelliklerine temelden karşı olan ve tüm Türk yurtlarıyla bir birlik hedefleyen Turancılara göre ülkücü Kemalist milliyetçiler resmi milliyetçilik anlayışına da uygun olarak batı medeniyetine aidiyeti savunur. Zira yapılan tüm inkılâplar batıdan alınmışlardır diğer taraftan da ülkücü Kemalistler ülkeyi işgale gelmiş ve son iki yüz yıldır savaş içinde oldukları batılılara karşı Türklerin üstün bir ırk vasfına sahip olduğunu ispata çalışılmış. Türklüğün öz benliğini koruyarak batı medeniyetine dâhil olmanın yolları aranmış İnkılâpların aslında Türk milli kültürü ile çelişmediği tezi ispatlanmak istenmiştir. Tüm bunların yüzyıllardır yaşadığı Toprakları terk etmek zorunda kalan asker bürokrat kadro, elinde kalan son toprak parçasının Türklerin asri yurdu olduğunu ispatla Anadolu coğrafyası etrafında bütünleşmiş batı medeniyetinin yüksek vasıflarına sahip fakat kendi Türk ırkının da üstünlüğüne inanan birleşmiş bütünleşmiş bir Türk milleti kurmaya çalışmıştır. Ülkücü Kemalistlerin idealist ve dinamik yapısı ikinci Dünya Savaşı'nın bitimine kadar heyecanını korumuştur bugün ülkemizde ulusalcı Kemalist milliyetçi çizgi hiç şüphesiz ülkünün oluşturduğu çizgidir (Anonim, 1996).

SONUÇ

Kurtuluş savaşından sonraki süreç cumhuriyeti kuran kadro açısından sancılı bir dönem olmuştur. Savaş boyunca birlikte hareket eden ve ortak bir ideale inanan asker bürokrat kurucu kadro arasında özellikle inkılapların hayata geçmesinden sonra fikir ayrılıkları başlamıştır. Temelde inkılaplarının yapılış şekline ve cumhuriyetin dayandığı temellere yönelik olan bu fikir ayrılıkları ciddi tartışmalara ve kırılmalara yol açmıştır

Cumhuriyetçi aydınların ortak noktası Halk hâkimiyetine dayalı yeni bir ulus vücuda getirme idealidir. Bunun yanında dönemin şartlarına uygun olarak kıta Avrupa'sında meydana gelen gelişmelerin Bir sonucu olarak yeni cumhuriyete rejim tanımlama gayreti de aydınları arasında önemli bir tartışma konusu olmuştur. Bizzat Mustafa Kemal Cumhuriyetin özellikle İtalya ve Almanya'daki gibi bir ideoloji temeline dayalı rejim olmasını istememesine rağmen cumhuriyetin yazar ve aydın kadrosu bunu bir zaruret olarak görmüşlerdir. Mustafa Kemal bir ideolojiye bağlı kalmayı donup kalmak olarak değerlendirirken Kemalizm'i bir ideolojiye dönüştürmek isteyen Aydın ve bürokratlar inkılapların belirlenen ideoloji doğrultusunda yapılması gerektiğini savunurlar.

Kemalizm olarak formüle edilen bu yeni ideolojinin en temel ilkesi milliyetçiliktir. Birinci Dünya Savaşı sonrası imparatorlukların parçalanması ulus devletleri ortaya çıkardı. Türkiye cumhuriyeti de bir ulus devlet olarak kuruldu. İmparatorluğun dağılmasını gören ve Anadolu coğrafyasında tutunmanın Türk milli unsuruna dayalı bir ulus yapısıyla ancak mümkün olacağını düşünen kurucu kadrolar milliyetçiliği devletin tüm alanlarda uyguladılar. Fakat gerek asker bürokrat kadronun gerekse aydınların milliyetçilik anlayışlarında farklılıklar vardır, özellikle Turancılık idealini benimsemiş olan aydınlar batı medeniyeti ile uyumlu bir inkılap hareketini tasvip etmiyorlardı. Bunun yanında ittihat ve Terakki'nin politikası olarak görülen Turancılığı zaman olarak tehlikeli olarak değerlendiren Kemalist milliyetçiler

Anadolu da birleşmiş bütünleşmiş bir ulus oluşturmanın gayreti içinde oldular. Dönem dönem ırkçılık yanı ağır basan milliyetçi söylemler zamanla daha kuşatıcı ve ılımlı bir hal aldı Ülkü dergisi etrafında yazı yazan yönetici ve aydınlar başlangıçta Türk ırkını kurucu ırk olarak görmüş ve bütün medeniyetlerin temeli olarak saymıştır. Özellikle Türk dil ve Türk tarih tezi lerinin de etkisiyle ırkçı asimilasyoncu söylemler artmıştır fakat İkinci Dünya Savaşı'nın aşırı milliyetçi devletlerin aleyhine sonuçlanması ile dünyada meydana gelen demokrasi gelişmelerine paralel olarak devleti yöneten kadrolar da sert söylemlerden uzaklaşmış daha demokratik bir milliyetçilik anlayışına doğru everilmişlerdir

İncelememizin konusu olan Ülkü dergisi Birinci serisinde 1930'ların resmi devlet tezinin asıl karakterini yansıtan halkevleri resmi yayın organıdır.1933 Yılında ilk çıkmaya başladığı dönemde hem sol Kemalizm tartışmaları vardı hem de Türk ocağının kendisini feshettiği bir dönemdi. Bizzat Mustafa kemal dil ve tarih çalışmalarına ağırlık vermiş Anadolu'nun Türklüğü ve batıda oluşan üstün ırklar anlayışına karşı Türk ırkının üstünlüğünü ispat çalışmaları tarih araştırmalarının konusu olmuştu.1930'ların Türkiye'si ırkçı milliyetçi çalışmaların yapıldığı ve asimilasyoncu söylemlerin arttığı dönemdi. Dergi iç ve dış gelişmelere paralel bir yayın politikası ile çıktı bu nedenle 1945 yılına kadar Türk ırkını üstün gören yazıların ağırlıklı olduğu bir dergi özelliğine sahipti. Dergi Bu yönüyle ikinci Dünya Savaşı'na kadar olan devlet uygulamalarındaki milliyetçi söylem ve eylemleri anlamada önemli bir kaynaktır.

KAYNAKLAR

Akçura, (2016).Üç Tarz-I Siyaset, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Atsız, N. (1997). Milli Birlik, Makaleler III. İstanbul: İrfan Yayınevi.

Aydın, S. (2001).Cumhuriyetin İdeolojik Şekillenmesinde Antropolojinin Rolü:Irkçı Paradigmanın Yükselişi ve Çöküşü, Kemalizm, İstanbul: iletişim yay.

Bilgin, O. (2018).Türk milliyetçiliği ve Kemalizm meselesi: Hegemonya, Asimilasyon, Mücadele. Akademik Hassasiyetler Dergisi, 5(10), 5.

Ertekin, O. (2009).Cumhuriyet Döneminde Türkçülüğün Çatallanan Yollar. İstanbul: İletişim yay.

İnan, A (1977). Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi, TTK yay. Ankara.

İnan, A (2000). Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal Atatürk'ün El Yazmaları, Ankara.

Peker, R. (1933).Ülkü Niçin Çıkıyor. Ülkü Halk Evleri Mecmuası.

Yazıcıoğlu. S. (1972). Gökalp ve Duyulmamış Bir Eseri". Halk Klasikleri, Cumhuriyet Gazetesi. (23 MART 1972)

EXTENDED ABSTRACT

Ülkü journal, published between 1933-50, is the official publication of public houses The purpose of the publication by Recep Peker himself was stated as " Ülkü was published to have the unity of ideal, heart and action for those who participated in this great path". Journals were published in three series among the periods. No matter how there were differences among the series as publishing policy, it was a journal having important contributions to the formation of the establishing ideology of the republic called Kemalism. The journal, which is the primary source of understanding Kemalism, both provides insight into the idea world of the period and it holds important data to understand the idea of nationalism on which the republic was built.

After World War I, the entire political map of the world almost changed. Many new states were established in continental Europe, in Central Asia, in the north of Black Sea, in the Middle East and in the continent of Africa. The empires were broken down. A wide variety of regimes come to govern in the states. At the end of the war, as a result of the Turkish National Struggle launched against Sevre in Anatolia occupied together with the abolition of the

sultanate finally resulted in the establishment of a new independent Turkey state bringing the end of the Ottoman Emperor. Under the leadership of Mustafa Kemal, the staff who led the National Struggle to success, determined the regime of the new state by declaring the Republic on 29 October 1923, albeit with a slightly painful process.

The founding leader staff, including Mustafa Kemal in particular, attempted to reestablish the country in a rapid way. While the Anatolian geography, which was crushed under the heavy burden of the wars for decades, rebuilding the state and recovering the wounds of the wars; a fundamental constituent philosophy on which the new state would be build was attempted to be founded.

This new founding philosophy, largely based on the experience of the Ottoman Empire, were implemented in parallel with the developments in the world to bring the country into the league of developed western states and complying with the needs of the new society.

The practices carried out in the period of the revolution that was accelerated by the declaration of the Republic were made under the basic ideas formulated as Kemalism. The main character of the new regime is described as the Republican, the Populist, the Secularist, the Revolutionist and the Nationalist. The principle of Statism, adopted as the sixth arrow of the Party program in the CHF convention and officialised as the six arrows, was a market-oriented statist approach constructed based on the mixed economic model according to the conditions of the period. These principles, called as Atatürk principles and forming the foundations of reforms, are the principles that complement each other. Supposing as the main idea on the state, the main character of the regime is the principle of Nationalism, leading to secular rule based on the popular domination.

The nationalist staff is the one founding the republic as a whole. Witnessing the collapse of empires, these military bureaucrat staff observed the problems experienced by minorities within the country, they believed that a long-lasting state and social structure could only be provided via the National State. The Ottoman intellectuals also put forward a wide variety of ideas to save the Empire. When Ottomanism, Islamism respectively applied to the collapse in vain, especially the Committee of Union and Practise put into practice the Turkism (Turanism) policy was applied and ultimately caused to the end of this policy of World War I. As Yusuf Akçura described in his üç tarz-ı Siyaset, these ideas became tools rather than objects in order to preserve the Empire. For this reason, sometimes several of them were performed together but they did not conclude.

After the National Struggle was finalised, not only the effect of nationalist staff establishing the new State along with a national spirit, but also as a result of the same experience and knowledge as the last period of the Ottoman Empire the unity around the nationalism concept continued for a long time. But there were some differences among them in the practice stages of the reforms, nevertheless, no matter how there were no fundamental differences in the nationalist concept, the reforms led to criticism of each other. After the declaration of the Republic, the construction of the new state inevitably revealed different nationalist approaches in revealing different ideas. As a matter of fact, the Turkist / Nationalist conception, developing from the last period of the Ottoman Empire, continued by feeding itself during the Republican period.

The common point of the Republican intellectuals is the ideal of building a new nation based on popular domination. Besides, as a result of the developments in continental Europe in accordance with the conditions of the period, the effort of defining the regime for the new republic was an important topic of discussion among the intellectuals. Although Mustafa Kemal himself did not want the Republic to be based on an ideology-based regime, especially like in Italy and Germany, the Republic's author and intellectuals considered this as a necessity. When Mustafa Kemal considered adhering to an ideology as a freeze, the

intellectuals and bureaucrats who wanted to transform Kemalism into an ideology argued that the reforms were supposed to be made in parallel with the determined ideology.

Ülkü journal, which is the subject of our study, is the official publication of public houses, which reflects the original character of the 1930s official state thesis in the first series. In 1933, when it first started to appear, he had both left Kemalism debates and was a period when the Turkish hearth had dissolved himself. Mustafa Kemal himself focussed on the language and history studies of the Turkistness of Anatolia and opposed to the superior breeds of the West to prove the superiority of the race was the subject of historical research studies of the Turkish race. 1930s of Turkey was a period when the racist nationalist was done and growth of assimilationist discourse was observed. The journal was published in parallel with internal and external events. For this reason, it had the feature of being a journal dominated by the articles having the superiority of Turkish race until 1945. From this aspect, the journal is an important source of understanding nationalist discourse and actions in state practices until the Second World War.

Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi / Ocak-Şubat-Mart-Nisan Cilt: 6 Sayı:1
Journal of International Multidisciplinary Academic Researches / January-February-March-April Volume: 6 Issue: 1 2019
www.joimar.com

TOPLUMSAL YAPI VE TÜRK SOSYOLOJİSİNDE TOPLUMSAL YAPI

SOCIAL STRUCTURE AND SOCIAL STRUCTURE IN TURKISH SOCIOLOGY

Ünal BOZYER[1], Ümmü BULUT[2]

[1]Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
[2]Avrasya Üniversitesi, Meslek Yüksek Okulu, Mülkiyet Koruma ve Özel Güvenlik

e-mail: ummu.bulut@hotmail.com

ÖZET

"Toplumsal yapı" sosyolojinin varlığını meşrulaştıran kilit kavramlardan biridir. Herhangi bir sosyolojik olgu ele alınırken ilk olarak söz konusu olgunun zuhur ettiği toplum yapısına bakılır. Gerek klasik dönemdeki sosyologlar gerekse çağdaş sosyologlar toplumsal meseleleri ele alırken işe toplumsal yapı incelemesi yapmakla başlamışlardır. Yani bazı sosyologlar mikro ya da makro boyuttaki toplumsal bir olguyu ele alırken küçük ya da büyük çaplı analizler yapmışlardır. Aynı zamanda geçmişten günümüze hem dünyada hem de Türkiye'de sosyologlar toplumsal yapıyı oluşturan unsurları ve özellikleri belirlemeye çalışmışlardır. Ancak toplumsal yapının hangi unsurlardan oluştuğunun ve hangi özelliklere sahip olduğunun bilinmesi noktasında zorluklar meydana gelmiştir. Toplumsal yapının tanımlanmasına ilişkin bu zorluklar günümüzde de devam etmektedir. Bu çalışmada da Türkiye'deki sosyoloji anlayışı çerçevesinde toplumsal, siyasal, ekonomik süreçlere ve sosyolojinin gelişim seyrine yer verilmekte ve literatürdeki mevcut toplumsal yapı tartışmaları göz önünde bulundurularak toplumsal yapı kavramı anlaşılmaya ve açıklanmaya çalışılmıştır.
Anahtar kelimeler: Yapı, Toplumsal Yapı, Türk Sosyolojisi

ABSTRACT

Social structure is one of the key concepts that justify the existence of sociology. When we consider any sociological phenomenon, we first look at the social structure where that phenomenon appears. When discussing social issues, both the classical and the modern sociologists begin with studying social structures. This, of course, means analyzing the social structure. Some sociologists considered a macro-scale analysis more useful, while others did micro-analyses. Also, from past to present both the sociologists in Turkey and in the world have tried to identify the elements and features that constitute the social structure. However, diffuculties have arisen in identifying the elements that constitute the social structure and its features in general. These difficulties in defining the social structure yet continue to this day. In this study, within the framework of the concept of sociology in Turkey the social, political and economic processes and the course of development of sociology are given and considering the current social structure debates in literature, the concept of social structure is tried to be understood and explained.
Keywords: Structure, Social Structure, Turkish Sociology

JEL CODE: Z12

GİRİŞ

Sosyal yapı ve toplumsal yapı kavramına ilişkin literatürde tartışmalar mevcuttur. Hem toplumsal yapı kavramını hem de sosyal yapı kavramını kullanan sosyologların temel hedefi o günkü toplumsal yapıyı betimlemektir. Bu çalışmada toplumsal yapı ya da sosyal yapı tartışması yapmaktan ziyade amaç, literatürde hangi toplumsal koşullar içerisinde nasıl bir toplumsal yapı anlayışının izlendiğini, toplumsal yapı analiz edilirken hangi toplumsal koşulların var olduğunu, hangi yaklaşımdan etkilenildiğini ve yapı denilince sosyologların ne anladıklarından yola çıkarak toplumsal yapıyı oluşturan öğeleri belirlemektir.

Toplumsal yapı ve sosyal yapı kavramı literatürde sıkça ve birbiri yerine kullanılan iki kavramdır. Dolayısıyla sosyal yapı ve toplumsal yapı kavramlarıyla ilgili literatürde pek çok tartışma mevcuttur. Serkan Güzel, "toplumsal yapı" kavramının sadece Sanayi Devrimi'ne bağlı kentleşme olgusunu açıklamak için kullanıldığını, "sosyal yapı" kavramının da geçmişten günümüze oluşturulan birbirinden farklı sosyal birliktelikleri açıklamak için kullanıldığını ifade etmektedir. Bu noktada sanayi devrimi ile birlikte yeni oluşan kent yaşamının toplumsal yapı kavramı ile açıklanmasındaki zorluklar nedeniyle "sosyo-kültürel yapı" kavramının tercih edilmesinin daha yerinde olacağını ifade eder. Bu kavramın, modern-sanayi toplumlarındaki kentsel yaşamın açıklanabilmesini sağlayacak alternatif araçlardan birisi olduğunu dile getirir (Güzel, 2006). Beylü Dikeçligil'e göre sosyal ve toplumsal kelimelerinin etimolojilerine ilişkin bu açıklamalardan farklı olarak yapı incelemelerinde; Sosyal yapı kullanıldığında mikro bir araya gelişlerde davranışsal boyuta yapılan vurgu, toplumsal yapı kullanıldığında ise, kognitif (bilişsel) boyutta yer alan kurumsal fonksiyonlara vurgu ön plana çıkmaktadır. Ülkemiz sosyal bilimlerinde, çoğu çalışmaların başlıklarında ister sosyal yapı isterse toplumsal yapı terimi kullanılmış olsun makro yapı kurumsal boyutta ele alınmıştır. Sosyal yapı ve toplumsal yapı kavramları, bunlar arasındaki ilişkiyi koparmadıkça (yani her ikisinin de aslında sosyo-kültürel nitelikte olduğu unutulmadıkça), bağlamına göre kullanılmalıdır (Dikeçligil, 1997). Bu çalışma da ise tartışmamız ekseninde yazarların bağlamına göre toplumsal yapı veya sosyal yapı kavramları kullanılacaktır.

Bu çalışma betimsel ve nitel bir çalışma olup; söz konusu çalışmada, mevcut literatür üzerinden toplumsal kavramı yapı anlaşılmaya, açıklanmaya çalışılmıştır. Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek'e göre, nitel araştırma yönteminde temsil kaygısı yoktur, nicel verilerden ziyade nitel verilerin hakim olduğu; görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi veri toplama tekniklerinin kullanıldığı araştırma yöntemi modelidir (Yıldırım & Şimşek, 2008). Bu çalışmada mevcut literatür taranarak betimsel veriler ortaya konulmuştur**.** Öncelikle yapı kavramına ve toplumsal yapı kavramına ilişkin sosyoloji literatürü taranmıştır. Daha sonra Türk sosyolojisindeki toplumsal yapı anlayışı betimlenmeye çalışılırken literatür taramasına bağlı, dokümanlar üzerinden analizlerle veriler toplanmaya çalışılmıştır. Buna bağlı olarak araştırmanın amaçları doğrultusunda belirlenen alt başlıklar belirlenmiştir. Burada da odaklanılan konuyla ilgili kitap, makale, çalışma, tez ve benzeri kaynaklar taranmış ve çeşitli bilgilere ulaşılmıştır. Kısaca bu çalışmada Türkiye'deki sosyoloji anlayışı çerçevesinde toplumsal, siyasal, ekonomik süreçlere yer verilmiştir ve sosyolojinin gelişim seyrine yer alan dönüm noktalarına yer verilmiştir. Aynı zamanda literatürdeki mevcut toplumsal yapı tartışmaları göz önünde bulundurularak toplumsal yapı kavramı anlaşılmaya ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Yapı ve Toplumsal Yapı

Toplumsal yapı ya da sosyal yapı denilince akla gelen ilk kavram yapı kavramıdır. Bu kavramı ilk olarak ele alan yapısalcılar yapıyı moda, yöntem ve ideoloji olarak ele almışlardır. Bazı sosyologlar yapısal yöntemden etkilenmişlerdir (Onart, 1973). Sosyolojide ilk defa HerbertSpencer toplumu bir yüksek düzeydeki canlı organizmaya benzeterek yapı kavramını kullanmıştır, Radcliffe Brown toplumsal yapıyı, kişiler arası tüm ilişkiler olarak tanımlayarak

çok kapsamlı bir tanım yapmış olmakla eleştirilmiştir (Gökçe, 2007). Yapı kavramının bir organizmaya benzetilerek tarif edilme geleneği sosyoloji camiasına da yansımıştır.
Yapı kavramının sosyolojide yaygın olarak kullanılması, 1950'lerde ve 1960'ların başlarında Amerikan sosyolojisinde yer alan fonksiyonalist yaklaşımlar ile olmuştur. Ama kavram, sosyolojideki yaygın kullanımına TalcottParsons ve fonksiyonalist ekol ile kavuşmuştur. Parsons için sosyal yapı ve sosyal sistem kavramları büyük önem taşırken, aynı paradigma içinde R. Merton fonksiyon kavramını yapısal analizcilere kazandırmıştır (Dikeçligil, 1997).
Marksist çözümlemede yapı ve değişmeyi belirleyen ekonomik etkenlerdir. Toplumsal hayatın değerler alanı ile insanların sahip olduğu değerler ve fikirler ekonomik üretime bağlıdır ve onun etrafında şekillenirler (Wallace & Wolf, 2004). Yani Marxist çözümleme toplumsal sistemleri alt-yapı ve üst-yapı olarak iki farklı parçaya ayıran, alt-yapının üst yapı üzerinde belirleyici olduğuna dikkat çeker (Dikeçligil, 1997). Peter Blau'nun toplumsal yapıya ilgisi hem toplumsal değişim analizlerinde hem de alışveriş kuramı çözümlemesinde kendini gösterir. Blau çözümlemelerini mesleki farklılaşma yani işbölümü ve gelir eşitsizlikleri üzerinden yapmıştır. Bireyler arası ilişkilere vurgu yapmıştır ve bireylerarası günlük ilişkilerdeki basit süreçlerin karmaşık toplumsal yapıları açıklamada kilit nokta olacağını ifade etmiştir (Wallace & Wolf, 2004). Mikro ve makro bakış açılarını bir araya getirmenin önemini vurgulayan AnthonyGiddens, yapılaşma kuramıyla yapının ikiliğine vurgu yapar. Ona göre toplumsal çözümlemede yapı, yapılanma özellikleri demektir, fark edilebilecek kadar benzer uygulamaların değişen zaman ve mekânlarda devam etmesini mümkün kılar. Yapı toplumsal sistemlerin üretilmesinde rol oynayan kurallar ve kaynaklardır. Beşeri aktörlerin kendi eylemleri yoluyla sonradan bu eylemleri sınırlandıran toplumsal uygulamaları yeniden yaratmaktadır. İnsanın toplumsal hayatı en normal günlük etkinlikler sırasında hem şekillenir hem de yeniden şekillenir. Giddens, bu insan eylemlerini dönüşümsel olarak nitelendirir. Toplumsal sistemlerin yapısal özellikleri ve toplumsal davranış şekilleri zaman ve mekân içerisinde yeniden üretildiği oranda vardır (Wallace & Wolf, 2004). Yani toplumsal yapı yaşamımızdaki toplumsal bağlamların yalnızca olay ya da eylemlerin rastgele bir araya gelmesiyle ortaya çıkmış olduklarına değil, bunların belirli yollardan yapılaşmış ya da kalıplaşmış oldukları olgusuna göndermede bulunur. Bizim davranış biçimlerimizde ve birbirimizle girdiğimiz ilişkilerde düzenlilik vardır. Toplumsal yapı, bir bina gibi insan eylemlerinden bağımsız olarak var olan fiziksel bir yapıya benzemez. İnsan toplumları her zaman, yapılaşma süreci içerisindedir. Toplumlar her an, onu oluşturan "yapı taşları" bireyler yani aktörler tarafından yeniden kurulurlar (Giddens, 2012).

Türkiye'de Toplumsal Yapı Çalışmalarının Tarihsel ve Toplumsal Dayanakları

Türkiye'de sosyoloji, Osmanlı Devleti'nin toprak kaybetmeye, gerileme dönemine girdiği yıllarda, bu durumdan kurtulmak, devletin bekası için öneriler geliştirmek üzere adeta kurtarıcı bir bilim olarak gelişmeye başlamıştır. O dönemde muasır medeniyetler seviyesine ulaşmış Batılı ülkelerdeki bilim ve teknik alanındaki gelişmeleri takip etmek Türk toplumu için elzemdir. Türk sosyolojisi de tarihsel seyir içerisinde Fransa, Almanya, İngiltere, daha sonra Amerika'daki sosyoloji anlayışlarından etkilenmiştir. Bayram Kaçmazoğlu, Türkiye'deki bu bilim anlayışını "aktarmacılık" olarak nitelendirir. Burada amaç Türkiye'ye Batılı kurumları tanıtmak ve ülkenin kurtuluşuna yardımcı olacağı varsayılan kuram ve görüşleri Türkiye'ye aktarmaktır (Kaçmazoğlu, 2015).
Sosyoloji alanında gelişmelerin takip edildiği ilk ülke Fransa'dır. Fransa'da Sosyoloji, 19. Yüzyılın ilk yarısında, Auguste Comte'un sosyolojiyi "sosyal fizik" olarak kavramsallaştırması ile başlamıştır. Bu yüzyılın ikinci yarısında ise sosyoloji kendi kavramlarıyla, yöntemleriyle kendi başına bir disiplin haline gelmiştir. Aynı yüzyılın sonlarına doğru Fransa'da akademik itibar ve bilimsel meşruiyet kazanma noktasında birbiriyle rekabet eden üç akım ortaya çıkmıştır. Bunlardan ilki kuruculuğunu monografik

çalışmalar yapan Le Play ve onun takipçilerinin dâhil olduğu akımdır. İkincisi felsefe ve ekonomi agresyonu almış olan René Worms'un öncülüğünde ve Comte düşüncesinden esinlenmiş organisist bir paradigma etrafında toplananlardan oluşmaktadır. Üçüncüsü de Emile Durkheim ve takipçilerinin benimsediği paradigma çerçevesinde oluşan akımdır (Kabakçı, 2011). Türkiye'de sosyoloji alanında olup bitenleri takip etmek isteyenler Fransa dışında Almanya'yı takip etmektedirler. Özellikle 1920'ler ve 1930'ların başlarında Naziler ülkedeki iktidarı ele geçirene kadar bilim insanları sosyoloji eğitimi almak için Fransa dışında Almanya'ya göç etmişlerdir. Sosyolojinin iki kurucu ismi Max Weber ve Karl Marx Alman'dı. Almanya'da sosyoloji bilimi bir dönem çok gelişmiştir ve dünyadaki diğer sosyoloji ile ilgilenenleri ve Türkiye'de sosyoloji anlayışını etkilemiştir. Özellikle İkinci Dünya Savaş'ından sonra sosyoloji alanında bilimsel liderlik bayrağını eline alan ABD sosyologları, Alman sosyolojisinden derinden etkilenmişlerdir. Almanya'daki sosyoloji alanındaki gelişmeler sosyolojinin gelişimine katkıda bulunmasına rağmen Alman sosyoloji eğitimi daha geç başlamıştır (Dinç & Baş, 2011).

Türk sosyolojisini etkileyen diğer bir sosyoloji anlayışı da İngitere'deki sosyoloji anlayışıdır. Muhammed Bilici tarafından İngiltere'de sosyoloji üç dönemselleştirme çerçevesinde ifade edilmektedir. Bunlar sırasıyla; direniş, kabullenme ve uyarlama dönemleridir. Direniş dönemi sosyolojik çalışmaların kurumsal açıdan cılız bir yer bulduğu, ikinci dünya savaşının sonuna dek süren dönemdir. Kabullenme dönemi savaş sonrası koşullarda hâkimiyetin el değiştirmesi sonucu Amerika Birleşik Devletleri'nin öncülüğünde sosyolojinin kurumsal anlamda hızlı bir şekilde akademiden içeri girdiği dönemdir. Uyarlama, Dönemi de sosyolojinin kurumsallaşmasının hemen sonrasında gözlemlenmesine rağmen 1960'lardan sonra iyice ivme kazanan ve günümüze uzanan dönemdir (Bilici, 2011). Son olarak Türk sosyolojisini etkileyen diğer sosyoloji anlayışı da Amerikan sosyolojisidir. Amerikan sosyolojisi 19. yüzyılın sonu, 20. yüzyılın başlarında sosyal konularla başlamıştır; Bunların arasında suça ilişkin sorunlar problemleri, göçmenlerin sosyalizasyonu, aileyi tehdit eden konular yer almaktadır (Miller, 1962).

Türkiye'de sosyolojinin kurumsallaşması yönünde ilk adım 1914 yılında İstanbul Üniversitesinde sosyoloji bölümünün kurulması olarak kabul edilebilir. İlk yıllarda Ziya Gökalp, kendi özgün kadrosunu oluşturmuş "idea-yönelimli" ve "polity-temelli" bir sosyoloji çizgisini benimsemiştir. Bu dönemComte-Durkheim yahut Gökalp-Durkheim geleneği adıyla anılmış ve Kıta Avrupası sosyoloji tarzını temel referans kabul etmiştir (Alver, 2012). Nilgün Çelebi'nin deyimiyle Ziya Gökalp Emile Durkheim'dan esinlenerek dayanışmacı, korporatist bir polity'yi"lego" düzeni içinde, fikir düzleminde inşa eder (Çelebi, 2015). Milliyetçilik ideolojisine bulanmış bütüncül bir toplum anlayışını, sosyal problemlerin çözümünde merkeze alan Ziya Gökalp sosyolojisinin epistemolojik ve ontolojik çerçevesi, büyük ölçüde geleneksel kültürel kodlarla da örtüşerek Türkiye'nin yeni siyaset önerilerinde sıkça başvurabileceği işlevsel bir program oluşturmuştur (Şahin, 2017). Türkiye'nin ikinci önemli sosyologu F. Le Play'in görüşlerini Türk sosyolojisine aktaran Prens Sabahattin'dir. Onun dikkatini yoğunlaştırdığı alan socius'dur. Yani tarihselliği ve kültürelliği göz ardı edilmeyen ve vurgulanan insan birliktelikleri üzerine yoğunlaşmıştır (Çelebi, 2015).

Hilmi Ziya Ülken, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Behice Boran, Niyazi Berkes gibi sosyologların egemen olduğu 1940-1950 yılları arasındaki dönem Türk sosyolojisi açısından 1939-1946 ve 1946-1950 olarak iki ayrı dönem olarak incelenebilir (Kaçmazoğlu, 2015). Köksal Alver, 1940'lı yılları Türk sosyolojisi açısından bir "kırılma", "dönüm noktası" olarak nitelendirir (Alver, 2012). Çünkü Türk sosyolojisi Ankara'da, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde; İstanbul'un dışında ikinci bir merkeze ve anlayışa daha kavuşmuştur. Aralarında Niyazi Berkes, Behice Boran ve Muzaffer Şerif Başoğlu'nun da bulunduğu bir grup bilim insanı Türkiye'de ilk defa sosyal yapı ve değişme alanında mikro sosyolojik saha araştırmaları yapmışlardır (Şahin, 2017).

Türkiye'de toplumsal yapı çalışmalarının 1940'lı yıllarda başladığını söylemek mümkündür. Özellikle Behice Boran'ın 1945 yılında yaptığı "Toplumsal Yapı Araştırmaları (İki Köy Çeşidinin Mukayeseli Tetkiki)" adlı araştırması toplumsal yapı ve uygulamalı sosyoloji alanlarında Türk sosyolojisinde bir ilk niteliğindedir. Boran, Manisa civarında sekiz ova ve beş dağ köyünde yaptığı araştırmada köydeki yaşam şartlarından hareketle toplumsal yapı çözümlemesi yapmıştır. Boran'a göre her cemiyet müesseseler topluluğudur. Ona göre sosyal yapıdan anladığımız müesseselerin birbirleri ile az çok bütünleşerek teşkil ettiği sosyal düzendir ve toplum, aralarında karşılıklı fonksiyonel ilişkiler bulunan kurumların birliğidir. Müesseseler yani kurumlar insan ilişkileri sistemidir ve bu insan ilişkileri ikiye ayrılır: birincisi cemiyet-tabiat çevresi münasebetinin insanlar arasında doğurduğu münasebetler sistemidir ikincisi de doğrudan doğruya cemiyet-tabiat münasebetinden doğmayan insanlar-arası-münasebetler-sistemleri (Boran, 1992).

1947 yılında Dil Tarih Coğrafya Fakültesinin tasfiye edilmesiyle birlikte Türkiye'de sosyoloji bir nevi duraklama dönemine girmiştir. Yedi yıl kadar süren sosyoloji için duraklama olarak kabul edilebilecek bu dönemin aşılmasında Hilmi Ziya Ülken, eserleri ile felsefe ağırlıklı bir sosyoloji anlayışı etkili olmuştur (Şahin, 2017).

1950-1960 döneminde Soğuk Savaş koşulları Türk sosyolojisini etkisi altına almış, bu dönem kadar etkili olan Kara Avrupası bilim paradigmasının yerini Anglo-Sakson bilim paradigması almıştır. Marshall yardımları, dış krediler, tarımın makineleştirilmesi, o dönemki iktidarın Türkiye'yi "küçük Amerika" yapma söylemleri toplumsal değişmeyi yönlendirmiş, köyden kente göçü hızlandırmıştır. Tüm bu gelişmeler sosyoloji çalışmalarına çeşitli yönleriyle yansımıştır. Bu dönemin öne çıkan sosyologları arasında Mümtaz Turhan, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Hilmi Ziya Ülken, İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu ve Cahit Tanyol bulunmaktadır (Kaçmazoğlu, 2015). Bu dönemde modernleşmeyi kendine amaç edinen sosyologlar kırsal dönüşüm, sosyo-kültürel değişme ve Batılılaşma gibi konulara öncelik tanımışlardır ve köy sosyolojisi alanında, yürütülen monografik saha araştırmalarına ağırlık vermişlerdir (Şahin, 2017).

1960-1980 dönemi, Türkiye'de radikal politik ve ekonomik kararların alındığı ve sosyal hayatta yaşanan travmalar ve krizlerin yaşandığı bir dönemdir. Dönem 27 Mayıs 1960 askeri ihtilali ile başlamış ve 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile sona ermiştir. İki ihtilal dönemi arasında, bir de 1971 yılında askeri muhtıra verilmiştir. Hacettepe ve Orta Doğu Teknik Üniversitelerinin kurulmasıyla sosyoloji alanında çalışan akademisyenlerin, araştırmacılar istihdam olanağına kavuşmuşlardır (Şahin, 2017).

1960-1980 döneminde toplumsal yapı alanında çalışan isimlerden biri Mübeccel Belik Kıray'dır. Boran'ın öğrencisi olan Kıray, "Ereğli: Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası" adlı çalışmasında Ereğli kasabasında sosyal kurumların, insan ilişkilerinin değerler sisteminin 1962 yılında meydana getirdiği fonksiyonel bütünü belirlemeye çalışmıştır. Kıray bir sosyal yapıya şeklini veren değişkenler ve özellikleri dört grupta toplamıştır: Her toplum a) ekolojik bir komünite, mekanda belli bir yeri ve biçimi olan yerleşme şekli, b) kendine has özellikleri olan bir nüfus kompozisyonu, c) belirli bir sosyal örgüt, d) bunlara bağlı bir sosyal değerler sistemi olarak ele alınabilir. Birbirine bağlı ve bağımlı olan bu dört büyük değişkenler grubunda izlenecek farklı derecelenme ve çeşitlenmeler de şöyle özetlenebilir:

- Ekolojik ilişkilerin şekil ve hacmi
- Kurumların farklılaşma, ihtisaslaşma ve örgütlenme dereceleri
- Toplumda dışarıya açılma, dışarısı ile bağlantı kurma, bütünleşme şekli ve miktarı
- İnsan ilişkilerinde herkesin birbirini tanıdığı, kişisel, yüz yüze temaslardan, anonim ve kişisel olmayan rollere dayanan ilişkilere geçiş derecesi
- Yerel ve dinsel olma özelliklerinin kaybolma derecesi (Kıray, 2000).

1960–1980 döneminde toplumsal yapı alanında çalışan isimlerden biri de Nihat Nirun'dur. 1969 yılında yayınlanan "Sistematik Sosyoloji Yönünden Sosyal Dinamik Bünye Analizi" adlı eserinde Nirun, sosyal yapı ile sosyal bünye arasında ayrım yapmıştır.
Nevzad Yalçıntaş: "Türkiye'nin Sosyal Bünyesi" adlı çalışmasında Türkiye'nin nüfus yapısı ana temayı oluşturmuştur. Çalışmada, sosyo-kültürel yapıyı genel olarak ifade etmek için sosyal bünye kavramı kullanılmıştır. Kitabın büyük bir kısmı istatistiki ve demografik veriler verilerden oluşmaktadır (Yalçıntaş, 1969).
Bu dönemdeki önemli çalışmalardan biri de İbrahim Yasa'nın Çağdaş Türkiye'nin toplumsal yapısı ve temel özelliklerini saptamak amacıyla 1973 yılında yaptığı "Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Sorunları" adlı çalışmadır. O, Türkiye'nin toplumsal yapısının genel öğe ve özelliklerini ve Türkiye'de toplumsal tabakalaşma, sınıf olgusunu ele aldığı bu eserinde toplumsal yapıyı bir topluluğun düzeni, kuruluşu, kuruluşun işleyişi, bir takım görevleri yerine getirişi olarak tanımlamaktadır. Her toplumun genel olarak bir demografik, bir etnik yapısı ve bir kültürü vardır. Bir toplumun yapısı da bu öğelerle ilişkilidir (Yasa, 1973).
Konuyla ilgili olarak Ömer Bozkurt da Ayrımsal Sosyoloji ve Toplumsal Yapı" adlı çalışmasında Georges Gurvitch'inayrımsal sosyolojisinden hareketle toplumsal yapı anlayışını incelemiştir (Bozkurt, 1972). Ona göre toplumsal yapının beş kurucu özelliği vardır. Birincisi morfolojik, ekolojik ve demografik özellikler; ikincisi doğal kaynaklardan yararlanmaya yönelik olarak kullanılan araçlar yani teknolojik örgütlenmedir. Üçüncüsü toplumun bütünündeki gruplaşmalar ve ilişki nitelikleri; dördüncüsü toplumsal kuralların özellikleridir. Beşincisi de toplumsal değişmenin niteliğidir. Bozkurt'a göre toplumsal yapının belirlenmesinde beş özellik önemlidir (Bozkurt, 1972).
Emre Kongar 1976 yılında "İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı" adlı çalışmasında direktbir toplumsal yapı kavramından ziyade Türkiye'nin toplumsal yapısını Osmanlı Devletinin toplum yapısından hareketle analiz etmiştir. Türkiye'de değişimi belirleyen yapısal ögeler olarak siyaset, ekonomi ve aile kurumunu özelinde değerlendirmiştir (Kongar, 1976). Araştırmada yapısal fonksiyonalist yaklaşım kullanılmakla birlikte yer yer Marxist kuramın kavramlarının da (alt yapı-üst yapı) kullanıldığı görülmektedir (Başak, 2005).
Türk sosyolojisinde 1980'lerden itibaren ana eğilimin siyasal- kültürel sorunlara, özellikle de laiklik, İslami yaşam biçimleri, örtünme, demokratikleşme, din-devlet-toplum ilişkilerine kaydığı görülmektedir. Bu bağlamda Şerif Mardin ve Nilüfer Göle'nin din ile modernleşme ilişkisini sorgulayan çalışmaları, çeşitli toplum kesimleri üzerinde de kayda değer yankılar uyandırmıştır (Şahin, 2017). 1990'lı ve 2000'li yıllarda sosyolojik araştırmaların odaklandığı kültürel çalışmalar kapsamında ele alınan toplumsal cinsiyet, kadın, feminizm, vb. odaklı çalışmalar ile kimlik ve farklılık ekseninde milliyet, etnisite ve din temalı sosyolojik araştırmaların yanı sıra kent ve mekân, medya (iletişim, bilişim), bilgi/epistemoloji, popüler kültür (müzik, sinema, plastik sanatlar vb.), gündelik yaşam pratikleri (alışveriş, tüketim, eğlence), göç, azınlıklar, çocukluk, çocuk suçluluğu, gençlik, yaşlılık gibi konularda yürütülen araştırmaların sayısında da yine bu dönemde belirgin bir artışın olduğu gözlenmektedir (Şahin, 2017). Bu yıllarda Birsen Gökçe "Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kuramlar" adlı çalışmasını yapmıştır. Bu çalışmasındaki amacı 90'lı yıllarda Türkiye'nin toplumsal yapısına ilişkin göstergeleri sayısal olarak belirlemek ve toplumsal yapının temel özelliklerini incelemektir. O, kültürel yapı-toplumsal yapı ayrımı yaptığı bu eserinde toplumsal yapıyı toplumu oluşturan öğelerin toplum bütünü içindeki yerler ve aralarındaki ilişkiler ve toplumun işleyişindeki düzenlilikler olarak tanımlar (Gökçe, 1996). İnsanların çeşitli gereksinimleri kurumlar tarafından karşılanmaktadır. Kurumlar, belli ortak değerleri ve davranış kalıplarını içeren ve toplumun temel gereksinimlerini karşılayan örgütlü toplumsal ilişkiler olarak tanımlanabilir. Bu bakımdan toplumdaki her kurumun bir işlevi vardır. Genel olarak belirtmek gerekirse, aile kurumu neslin sürmesini; ekonomik kurum,

üretim ve tüketim faaliyetlerinin sürdürülmesine; siyasal kurum toplumun güvenlik ve düzeninin sağlanmasına; din kurumu inanç sistemlerinin açıklanmasına ve uygulanmasına; eğitim kurumu kişilerin topluma hazırlanması işlevini yerine getirir. Sözü edilen bu beş kurumun birbiriyle olan etkileşimi, toplumsal yapı ağını oluşturmakta ve toplumsal yapıyı olumlu ve olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Söz konusu kurumların hepsini sosyal yapı içindeki etkisinin mutlak olmaktan ziyade göreli olduğunu da vurgulamak gerekir (Gökçe, 2007).

Beylü Dikeçligil, "Bir Analiz Modeli Denemesi 'Sosyal Yapı' ve 'Toplumsal Yapı'" adlı eseriyle yapıya ilişkin kuramları tartışan alternatif bir yapı analiz modeli oluşturmaya çalışmıştır. Literatürdeki tanımlamalar ve bu konuda yapılan çalışmalar, sosyal yapıyı kurumlar ekseninde açıklama anlayışının sosyologlar arasında yaygın olduğunu göstermiştir. Ancak toplumsal yapının analizi sadece kurumsal düzlemde kalmamalı, gruplar, organizasyonlar gibi mikro bir araya geliş formlarının analizlerini de kapsamalıdır. Bu anlayıştan hareketle Dikeçligil yapıyı; bir bütünü oluşturan parçaların veya unsurların birbirleri ile ve bütün ile olan etki-tepki ilişkileri, karşılıklı bağıntıları ve etkileşimleri olarak tanımlar. Ona göre kısa ve net bir ifade ile yapı, bir etkileşim örüntüsüdür ve yapıyı oluşturan beş özellik vardır (Dikeçligil, 1997).

- Aralarında herhangi bir ilişki bulunmayan parçalar veya unsurlar bir yapı oluşturamazlar.
- Bir yapı, parçalarına göre bütün; parçalar da kendi unsurlarına göre bir bütündür.
- Yapı ve parçaları aynı özelliğe, niteliğe sahiptir. Yapı, bir etkileşim örüntüsü olduğuna göre, parçalar da birer etkileşim örüntüleridir.
- Yapıda, parça bütünden büyük olamaz.
- Orhan Türkdoğan, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi toplumsal yapısını analiz ettiği "Osmanlı'dan Günümüze Türk Toplum Yapısı" adlı eserinde toplumun işlevsel ön gereklilikleri olarak ifade ettiği toplumsal yapının unsurlarını şu şekilde ifade eder (Türkdoğan, 2002);
- Bildirişim sistemi
- Üretim ve dağıtımla ilgili bir ekonomik sistem
- Yeni nesillerin toplumsallaşmaları için aile ve eğitim dâhil bir takım düzenlemeler
- Otorite sistemi ve iktidarın (yetkenin) bölüşülmesiyle ilgili sistem
- Toplumsal tutumun sürekliliğini sağlayan ve doğum, sünnet, evlilik, ölüm gibi kişisel olaylara sosyal bir değer kazandıran merasimler (ritüeller) sistemidir.

2000'li yıllarda Suna Başak tarafından "Türk Sosyolojisinde Yapı Araştırmaları"adlı makale de Türkiye'deki toplumsal yapı araştırması açısından önem arz etmektedir. Başak bu çalışmasında Türk sosyolojisinde yapı olgusuyla ilgili araştırmaları ana hatlarıyla ele almıştır. O, Türk sosyoloji literatüründe temel araştırmalar ve uygulamalı araştırmalar ayrımında, yapı çalışmalarında (nicel ve nitel araştırma bağlamında) yoğunlaşmanın nerede olduğu ve bu iki tip araştırmada sosyologların bakış açılarını belirleyen kuramsal yaklaşımların ne olduğunu tespit etmeye çalışmıştır (Başak, 2005).

Toplumsal yapı, toplumlarda var olan toplumsal kesimler ve kurumlar arasında bir ilişkiler bütününe işaret eder. Bu ilişkiler topluluğu üyelerinin davranışlarını biçimlendirir. Toplumsal yapı bu anlamda kültürden farklıdır. Bir toplumun kültürü o toplumda var olan inançlar ve sembolik temsilleri üzerinden şekillenir. Semboller ise toplumun üyeleri arasında fikir veya duyguları yansıtan kelimeler mimikler veya gösterimlerden oluşur (Kalaycıoğlu, 2012). Toplumsal yapı ancak yapıyı oluşturan unsurlar toplumsal kültüre bağlı olarak farklı toplumlarda farklı nitelikler kazanırlar. Dolayısıyla her toplumda farklı özellikler ve toplumsal yapıyı oluşturan öğeler arasında o kültüre özgü farklı ilişki biçimleri oluşur (Kalaycıoğlu, 2012). Toplumsal yapıyı oluşturan kurumları üç düzeyde anlamak gerekir. Birincisi küresel düzeydir; burada küresel düzeyde etkili ekonomik ve siyasi örgütlerden

bahsedilebilir. İkincisi ulusal düzey; bu da toplumu etkileyen eğitim iş yaşamı, toplumsal tabakalaşma, ekonomik ve siyasi kurumlar, din, iletişim gibi yapılardır. Üçüncü düzeyde ise daha çok lokal ve yerel düzeylerde biçimlenen aile ve hane halkları kent ve kır örgütleri gibi yapı öğeleridir (Kalaycıoğlu, 2012).

Türkiye'de toplumsal yapı araştırmaları önemli yer tutmaktadır. 1960'lardan beri toplumsal yapı çalışmalarının arttığını görmekteyiz. Türkiye'de toplumsal yapı araştırmalarında başat kuramsal yaklaşımlar Marxist ve yapısal fonksiyonalist yaklaşımlardır (Başak, 2005). Sosyolojide kuramsal tartışmalara göre toplumsal yapıyı tanımlarsak iki eğilim öne çıkar. Bunlardan birincisi, yapısal işlevselci kuramlara göre toplumsal yapı bireylerin kurumsallaşmış beklentilerini ve davranışlarını belirleyen normatif bir çerçeve oluşturur. İkincisi Marksist kuram ve çatışma görüşüne göre ise toplumsal yapı toplumda kaynakların dağılımına bağlı olarak oluşan toplumsal eşitsizlik ve egemen iktidar ilişkilerinin belirlediği kurumlar ve ilişkilerden oluşan bir bütündür (Başak, 2005).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Günümüzdeki toplumların yapısı karmaşıktır ve sürekli bir oluşum süreci içerisindedirler. Hem karmaşık yapıyı anlamak için hem de oluşma süreci içerisindeki bu yapıya ilişkin gerçekçi tahminlerde bulunmak, çok yönlü bakış açısına sahip olmanın yanı sıra o toplum yapısını çok iyi analiz etmeyi gerektirir. Toplum yapısının sadece makro analizler yapılarak incelenemeyeceğinin farkına varıldığı, günümüzde gruplar, organizasyonlar gibi mikro bir araya geliş formlarının analizlerini de kapsamalıdır.

Yapı kavramı sosyolojide ilk defa organizma-toplum benzerliğinden yola çıkarak kullanılmıştır. Yapı kavramının kullanımının yaygınlaşması 1950'lerde ve 1960'ların başlarında Amerikan sosyolojisinde yer alan yapısal-işlevselci yaklaşımlar ile olmuştur. Özellikle Parsons'ın görüşleri etkili olmuştur.

Türk sosyologları toplumsal yapıyı tanımlarken ya da toplumsal yapı analizi yaparlarken gerek etkilendikleri paradigmalardan gerekse Türk toplumunun içinde bulunduğu koşullardan veya sorunlarından yola çıkmışlardır. Özellikle sosyolojinin ilk geliştiği dönemlerde"aktarmacılık" anlayışı çerçevesinde gelişen ve Türk toplumunu muasır medeniyetler seviyesine ulaştırma hedefinde olan sosyoloji anlayışımızdan toplumsal yapı çalışmaları da nasibini almış ve bu minvalde gelişim seyri izlemiştir. Fransız, Alman, İngiliz, Amerikan sosyolojisinden aldıklarıyla kendi sosyolojisini inşa etmiştir.

Türkiye'de toplumsal yapı araştırmaları önemli yer tutmaktadır. Türk sosyolojisi açısından bir "kırılma", "dönüm noktası" olarak nitelendirilen 1940'lı yıllarda ilk defa sosyal yapı ve değişme alanında mikro sosyolojik saha araştırmaları yapılmıştır. Özellikle Behice Boran'ın 1945 yılında yaptığı "Toplumsal Yapı Araştırmaları (İki Köy Çeşidinin Mukayeseli Tetkiki)" adlı araştırması toplumsal yapı alanında bir ilktir. 1960'lardan beri toplumsal yapı çalışmaları artmıştır. Türkiye'de toplumsal yapı araştırmalarında başat kuramsal yaklaşımlar yapısal işlevselci ve Marxist yaklaşımlardır. Yapısal işlevselci kuramlara göre toplumsal yapı bireylerin kurumsallaşmış beklentilerini ve davranışlarını belirleyen normatif bir çerçeve oluştururken Marksist kuram ve çatışma görüşüne göre ise toplumsal yapı toplumda kaynakların dağılımına bağlı olarak oluşan toplumsal eşitsizlik ve egemen iktidar ilişkilerinin belirlediği kurumlar ve ilişkilerden oluşan bir bütündür.

Yapısal işlevselciparadigma toplumsal yapıyı açıklama noktasında en sık başvurulan yaklaşımlardan birisidir. Bu yaklaşıma göre toplumsal yapı temel kurumlar, ilişkiler ve bireylerden oluşan bir bütündür ve toplumsal yapıyı oluşturan öğelerin her birinin bir işlevi vardır. Buradaki kilit kavram kurum kavramıdır. İnsanların çeşitli gereksinimleri kurumlar tarafından karşılanmaktadır. Kurumlar, belli ortak değerleri ve davranış kalıplarını içeren ve toplumun temel gereksinimlerini karşılayan örgütlü toplumsal ilişkilerdir, toplumdaki her kurumun bir işlevi vardır. Sosyolojide toplum hayatında belirli ihtiyaçları karşılamak üzere

fonksiyonlara sahip olan temel kurumlar olarak daha çok aile, din, eğitim, siyaset, ekonomi ele alınmaktadır. Ancak bu listeyi bilim, sanat, spor, eğlence, sağlık, güvenlik diye uzatılabilir. Zira her birisi ve bu fonksiyonların dayandığı değer ve normlara ilişkin anlam kodları kuşaktan kuşağa, kısmen değişerek de olsa, aktarılmaktadır. Toplumsal yapıyı oluşturan kurumları küresel, ulusal ve lokal-yerel olmak üzere üç düzeyde anlamak gerekir. küresel düzey ekonomik ve siyasi örgütlerden; ulusal düzeyde toplumu etkileyen eğitim iş yaşamı, toplumsal tabakalaşma, ekonomik ve siyasi kurumlar, din, iletişim gibi yapılardan; lokal ve yerel düzeyde de aile ve hane halkları kent ve kır örgütleri gibi öğelerden oluşur.

Toplumsal yapı açıklamalarında işlevselci bakış açısının açısına katılmakla birlikte literatürde toplumsal yapıyı açıklama girişimleri sistem, kurum, ilişki vb. kavramlar üzerinden yapılmıştır. Nitekim en temelinde toplumsal yapı, toplumlarda var olan sınıflara, kurumlara, gruplara, bireylere ve bunlar arasındaki ilişkiler bütününe işaret eder. Toplumsal yapı gündelik yaşamdaki etkinliklerle hem şekillenir hem de yeniden şekillendiği için toplumsal yapı analizi yapılırken analiz makro boyutta kalmamalı mikro bakış açıları da bir araya getirilmelidir. Toplumsal yapılar; ekolojik, morfolojik, ekolojik ve demografik bir birliklerden oluşur; belli bir yeri ve biçimi olan, kendine has yerleşme şekli, kendine has özellikleri, nüfus kompozisyonu, belirli bir sosyal örgüt, bunlara bağlı bir sosyal değerler sistemi olarak ele alınabilirler. Aralarında parça-bütün ilişkisi, parça bütün arasında benzerlikler bulunan, bir parçalar arasında etkileşim örüntüsü olan toplumsal yapılar iç ve dış dinamikler etkilidir. Toplumsal yapıların analiz edilmesi ve yapıya ilişkin gerçekçi bilgilerin edinilmesi ve geleceğe ilişkin öngörüde bulunulabilmesi için göz onunda tutulması gereken en temel olgulardan birisi de toplumsal değişme olgusudur.

Sonuç olarak toplumsal yapı aynı fiziksel çevreyi paylaşan, belli bir morfolojik ve demografik özelliğe sahip, bir sınıflar, kurumlar, gruplar, bireyler ve bunlar arasındaki ilişkiler bütününden oluşur. Toplumsal yapının bir diğer özelliği de bu birliği oluşturan aktörlerarasında benzer değerler ve kültürler paylaşılmaktadır; içerisinde aile, ekonomi, eğitim, din gibi kurumları bulunmaktadır. Tüm bu özelliklerin yanı sıra toplumsal yapı, belli sınıf ve tabakalaşma sistemine sahip, zamanla iç ve dış dinamiklerin etkisiyle şekillenebilen bir birlikteliktir. Toplumsal yapının hem statik hem de dinamik yönü bulunmaktadır. Bu durumkentlerin toplumsal yapısı üzerinden açıklanabilir. Mesela kentlerin kendisine özgü, süreklilik arz eden statik bir yapısı vardır. Aynı zamanda kentlerin iç ve dış dinamiklerin (göçler gibi) etkisi ile sürekli değişen ve dönüşen dinamik yapısı da vardır. Bu açıdan bakıldığında toplumsal yapı analizi yapılırken hem statik yapıyı hem de dinamik yapıyı göz önünde bulunduran toplumsal yapı analiz modeli belirlenmelidir.

KAYNAKLAR

Alver, K. (2012). Türk Sosyolojisinde Kırılma ve Yeniden Yönelim: 1940'lı Yıllar Örneği. *Sosyal Bilimler Dergisi* , 184-194.

Başak, S. (2005). Türk Sosyolojisinde Yapı Araştırmaları. *Bilig* , 33-63.

Bilici, M. V. (2011). İngiltere'de Sosyolojinin Dünü ve Bugünü. *Sosyoloji Dergisi* , 63-88.

Boran, B. (1992). *Toplumsal Yapı Araştırmaları (İki Köy Çeşidinin Mukayeseli Tetkiki).* Sarmal Kitapevi.

Bozkurt, Ö. (1972). *Ayrımsal Sosyoloji ve Toplumsal Yapı.* Ankara: Sevinç Matbaası.

Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşıma Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni.* Ankara: Siyasal Kitabevi.

Çelebi, N. (2015). Sosyoloji Tarihimize Kısa Bir Bakış. *Sosyoloji Konferansları*, (s. 13-28).doi: 10.18368/IU/sk.62303

Dikeçligil, B. (1993). Kültür Kavramının Analizi veya Sosyo- Kültürel Gerçekliğin Yapısı Üzerine Bir İnceleme. *Yeni Türkiye* (15), 447-666.

Dinç, C.,& Baş, M. F. (2011). Alman Üniversitelerinde Sosyoloji Eğitimi. *Sosyoloji Dergisi*, 19-41.
Giddens, A. (2012). *Sosyoloji.* İstanbul: Kırmızı Yayınları.
Gökçe, B. (1996). *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar.* Ankara: Savaş Yayınevi.
Gökçe, B. (2007). *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar.* Ankara: Savaş Yayınevi.
Güzel, S. (2006). "Sosyal Yapı" ve "Toplumsal Yapı" Bileşkesinde Sosyo Kültürel Yapı Kavramı .*İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 83-94.
Kabakçı, E. (2011). Fransa'da Sosyolojinin Tarihi Gelişimi ve Fransız Üniversitelerinde Bugünkü Sosyoloji Müfredatı. *Sosyoloji Dergisi*, 43-61.
Kaçmazoğlu, H. B. (2015). Türkiye'de Sosyolojinin 100 Yıllık Birikimi Üzerine Bazı Tespitler. *Sosyoloji Konferansları*, (s. 29-55).doi: 10.18368/IU/sk.62830
Kalaycıoğlu, S. (2012). Toplumsal Yapı: Toplumsal Kurumlar, Gruplar ve Toplumsal Değişme. M. Zencirkıran içinde, *Dünden Bugüne Türkiye'nin Toplumsal Yapısı* (s. 3-18). Bursa: Dora Basım-Yayın.
Kıray, M. B. (2000). *Ereğli: Ağır Sanayiden Önce bir Sahil Kasabası.*İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
Kongar, E. (1976). *İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı.* İstanbul: Cem Yayınevi.
Miller, F. (1962). Amerikada Sınai Sosyoloji. (A. K. Bilgiseven, Çev.) *Sosyoloji Konferansları*, 11-22.
Nirun, N. (1991). *Sistematik Sosyoloji Yönünden Dinamik Bünye Analizi.* Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
Onart, A. (1973, Temmuz). Değişik Yönleriyle Yapısalcılık ve "Yapı" Kavramı. *Türk Dili*, s. 231-237.
Şahin, M. C. (2017). Türk Sosyolojisinin Kısa Tarihi: Dönemler, Şahıslar ve Ana Yönelimler. *İslâmi İlimler Dergisi*, 12, 7-41.
Türkdoğan, O. (2002). *Osmanlı'dan Günümüze Türk Toplum Yapısı.*İstanbul: Çamlıca Yayınları.
Wallace, R. A.,&Wolf, A. (2004). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları.* (L. Elburuz, & M. R. Ayaz, Çev.) İzmir: Punto Yayıncılık.
Yasa, İ. (1973). *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Temel Sorunları.* Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Yayınları.
Yıldırım, A.,& Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde nitel araştırma Yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

Social structure is one of the important concepts and subjects for sociology. Because the existence of the science of sociology is equivalent to the examination of a social structure. In other words, the first thing to do when considering a social issue, problem and case is to look at the social structure in the sample area. As is known, the structure of societies is complex and they are in the process of continuous change. To understand this complex structure and to make realistic predictions of this structure within the formation process, two features are required. The first is to have a multifaceted perspective. The second is to analyze the social structure very well. Both sociologists in the classical period and contemporary sociologists first studied social structure while addressing social issues. The studied social structures may be small or large structures. Sociologists who were the founders of sociology in the past trying to find the general laws of sociology have tried to identify the elements and features that make up the social structure at the same time. Before the concept of social structure, the

concept of structure was used for the first time in sociology based on the similarity of organism-society. The idea that societies are born, grown and killed like organisms is dominant. If the organism consists of certain parts and each part has a certain function, societies have certain parts and these parts have certain functions. The widespread use of the concept of structure was in the 1950s and early 1960s with structural-functionalist approaches in American sociology. Like Turkish sociology, the community analysis and social structure analysis developed by Turkish sociologists are also western-centric. During the first period of Turkish sociology, there is an understanding of transferring. Turkish sociologists have conveyed the understanding of sociology in the West. At the same time, sociology and social structure works is affected by our ideology which aims to bring the Turkish society to the level of contemporary civilizations. In this context, Turkish sociologists have built their own sociology by transferring them from French, German, English and American sociology. In Turkish sociology, social structure research has an important place. In the 1940s, which was defined as a break and a turning point in terms of Turkish sociology, sociological field researches were conducted in the field of social structure and change for the first time. In particular, Behice Boran 1945 survey of Social Structure Research was a first in the field of social structure. In the period of 1960-1980, Mübeccel Belik Kıray is one of the names of the people who are frequently mentioned with her works and sayings in the field of social structure. Her influence continues in today's sociological understanding. Social structure studies have increased since 1960s in Turkish sociology. The dominant theoretical approaches in social structure research in Turkey are structural functionalist and Marxist approaches. According to structural functionalist theories, social structure determines the institutionalized expectations and behaviors of individuals. On the other hand according to the view of Marxist theory and conflict, social structure is a whole composed of the social inequality and the relations between the institutions determined by sovereign power relations. The structural functionalist paradigm is one of the most commonly used approaches to explaining the social structure. According to this approach, the social structure is a whole consisting of basic institutions, relations and individuals, and each of the elements constituting the social structure has a function. The key concept here is the concept of the institution. The various needs of people are covered by the institutions.

In Turkish sociology, the structure-functionalist paradigm is generally seen in social structure explanations. However, the functionalist point of view is important, but insufficient. Ultimately, when social structure analysis is carried out because social structure is shaped and reshaped with activities in daily life, the social structure analysis should not remain macro scale and micro perspectives should be brought together. Social structures; it consists of ecological, morphological, ecological and demographic units. Their specific form of settlement, their specific characteristics, their composition of the population, a particular social organization can be considered as a system of social values.

In this study, the understanding of sociology in Turkey within the framework of social, political and economic processes are included. In terms of social structure analysis, the developments in Turkish sociology are given as a turning point. The social structure effect of these developments is included. In short, the concept of social structure has been tried to be understood and explained considering current social structure debates in Turkish sociology literature.

Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi / Ocak-Şubat-Mart-Nisan Cilt: 6 Sayı:1
Journal of International Multidisciplinary Academic Researches / January-February-March-April Volume: 6 Issue: 1 2019
www.joimar.com

İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARI VE İLETİŞİM BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

THE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' ATTITUDES TO TEACHING PROFESSION AND EVALUATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN COMMUNICATION SKILLS

Zeynep ÇAKMAK[1]

[1]İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

e-mail: zeynepcakmak1@stu.aydin.edu.tr

ÖZET

Tutumlar davranışlar ve ortaya çıkan sonuçlardan dolayı eğitim-öğretimde önemli bir yere sahip olmaktadır. Öğretmenlerin dersleri severek ve isteyerek işlemesi, öğrencilerin de olumlu tutum geliştirmesini sağlayacaktır. Dolayısıyla öğretmenlerin mesleki tutumlarının önemli olduğunu dikkate alırsak, bir öğretmenin mesleki tutumunun olumsuz olması durumunda öğrencilerde de olumsuz etkilere yol açacağı kaçınılmazdır. Genel olarak bakıldığında eğitim ortamları bir iletişim alanı olduğundan, bu araştırmada ilkokul öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarıyla iletişim becerileri arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Araştırma grubu 2018-2019 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilindeki resmi eğitim kurumlarında görev yapan 200 öğretmenden (Kadın=123, Erkek=77) oluşmaktadır. Verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği ve Öğretmen-Öğrenci İletişim Ölçeği kullanılmıştır. Veri analizi için, SPSS 23.0 veri analiz paket programı ile elektronik ortama aktarılıp ve yine aynı programla istatistiksel analizler yapılarak sıklık tabloları verilmiştir. Verilerin ölçülmesi için betimsel analizler (frekans, yüzde), t testi, korelasyon analizi ve karşılaştırmalarda Mann Whitney U tekniği yapılmıştır. Araştırma sonuçları, mesleğe yönelik olumsuz tutuma sahip olmadıklarının ve öğretmenlik mesleğini nispeten severek, isteyerek ve bilinçli şekilde seçtiklerinin göstergesi olabilmektedir. Yapılan t testine, mesleğe yönelik tutum ile öğretmen-öğrenci iletişim konuşma, dinleme, empati, mesaj ve sözsüz iletişim alt boyut yargılarına, öğretmenlerin verdikleri yanıtlara, mesleğe yönelik tutum ölçeğine göre, bulguların anlamlı bir sonuç verdiği gözlemlenmiştir. Sonuçlar literatür ışığında tartışılmış ve ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Tutum, öğretmen, öğretmenlik mesleği, iletişim, iletişim becerileri

ABSTRACT

Attitudes have an important place in education due to behaviors and results. Teachers will be able to improve their positive attitude and to develop a positive attitude. If the teachers do the courses with love and pleasure, it will make the students develop positive attitudes. Therefore, considering that teachers' professional attitudes are important, it is inevitable that if a teacher's professional attitude is negative, it will have negative effects on students. In general, the relationship between primary school teachers' attitudes towards teaching profession and communication skills has been evaluated in this study since educational environments are a field of communication. The research group consisted of 200 teachers (Female = 123, Male = 77) working in the official education institutions in Istanbul in 2018-2019 academic year. Personal Information Form, Attitude Scale towards Teaching Profession and Teacher-Student Communication Scale have been used for data collection. For data analysis, SPSS 23.0 was transferred to the electronic medium with the data analysis package program and statistical analyzes were made with the same program and frequency tables were given. Descriptive analyzes (frequency, percentage), t test, correlation analysis and comparisons were made by Mann Whitney U technique for the measurement of the data. The results of the research may indicate that they do not have a negative attitude towards the profession and they are willingly and consciously choose the teaching profession. According to the t-test, attitudes towards the profession and teacher-student communication, speech, listening, empathy, message and nonverbal communication sub-dimension judgments, teachers' responses, and attitudes towards the

profession showed that the findings yield a meaningful result. The results are discussed in literature review and recommendations have been developed according to the results.
Keywords: Attitude, teacher, teaching profession, communication, communication skills

JEL CODE: I20

GİRİŞ

Öğretmen; görevlerini ve bilgilerin nasıl öğretilebileceğini bilen, derslerini planlayabilen, ölçme ve değerlendirme faaliyetlerini işleten, öğretmen-öğrenci ilişkilerini idare eden, okul ve sosyal yaşamdaki konum ve sorumluluklarının farkında olan ve bunları yerine getirmeye çalışan bir meslek uzmanıdır. Öğretmenin en temel görevi; öğrenciye yaparak yaşayarak öğrenmeyi öğretmesi, etkili öğretim yöntem ve tekniklerini kullanarak derste vermek istediğini öğrencinin algılayabileceği şekilde verebilmesi, bilgi ve kavrama gibi alt düzeyde bilişsel boyutla beraber analiz ve sentez gibi üst düzey bilişsel seviyelere ağırlık verebilmesi, öğrencilere yol gösterici olabilmesi, öğrencilerin eleştirel düşünmesini sağlaması ve öğrenciye etkili çalışma ve etkili öğrenme yollarını gösterebilmesidir (Demirel, 2010).

Öğretmenlerin mesleki anlamda davranışlarını şekillendiren ve onlara yön veren en önemli olgulardan biri, mesleklerine yönelik geliştirmiş oldukları tutumlardır (Çeliköz ve Çetin, 2004). Çünkü bireylerin kendi mesleklerine gösterdikleri tutumlar, görevleri kapsamında başarı ölçüleri ve performansları açısından da etkilidir (Eren, 2001). Öğretmenin olumlu tutuma sahip olması durumunda mesleğinde herhangi bir kaygı durumu oluşmayacaktır. Öğretmenlik mesleğine saygı duyarak ve içselleştirerek yapılması durumunda bireyler başkalarının kendi işlerini düzenlemesi beklemeden öz kontrolü elinde bulundurarak ortaya çıkarılan ürünü ayarlayabilecektir. Öğretmenlerin mesleklerine duydukları olumlu tutum, mesleklerinin gereğini yerine getirmede ve profesyonel memnuniyet duymalarında önem kazanır (Ergin, 2010: 37). Tutum, öğretmenliği öğrenmede çok önemlidir. Öğretmenlik mesleğinde kişinin tutumu öğrenenleri de etkilemektedir (Erden, 2005). Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğiyle ilgili olumlu tutum göstermelerinin yanında, aynı zamanda gerekli yeterliliklere de sahip olmaları gereklidir. Bununla birlikte öğretmenlerin akademik becerileri, kişilik özellikleri gibi unsurlar da öğretmenlerin nitelikleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir (Çeliköz ve Çetin, 2004).

Sosyal bir kurum ve sistem olarak değerlendirilen eğitim alanında öğrenci, öğretmen, eğitici uzmanlar, gerekli teknolojiler, finansal kaynaklar vb. önemli bileşenlerdir (Celep, 2005). Eğitim sayesinde bireyler yaşama hazırlanırken aynı zamanda bilgi, yetenek ve tutum gerekliliğine ulaşmak için öğrencilere de yardımcı olunur. Okul içi ve dışında öğrenciler, okul yönetiminin kararları ile okuldaki deneyimlerinden de etkilenirler. Dolayısıyla öğretmenler, eğitim sürecinde önemli bir bileşen durumundadırlar. Ayrıca, gerek eğitsel gerekse örgütsel amaçlar ve içerikleri, öğretmen tutumlarına bağlı olmaktadır (Sönmez, 2003). Öğretmenin ilköğretim çağındaki öğrenciler için önemli bir model olduğu, öğrencilerin öğretmenlerin davranışlarıyla özdeşim kurarak tutum ve anlayış kazandıkları bilinmektedir (Çelik, 2011).

Yukarıda yer alan bilgilerden de anlaşılacağı gibi davranışların ve onun ortaya çıkardığı sonuçlardan dolayı tutumlar eğitim-öğretimde çok önemli bir yere sahiptir. Öğretmenin bir dersi severek ve isteyerek işlemesi öğrencilerin o derse karşı olumlu tutumlar beslemesini sağlayacak, doğal olarak da bu durum, öğrencilerin başarısını arttıracaktır. Bu sebeple geleceğin en büyük şekillendiricilerinden olan öğretmenlerin mesleki tutumları önemlidir (Demir ark., 2004). Öğretmenlerin mesleki tutumlarının yanında iletişim becerilerinin yüksek olması da eğitimin kalitesini ve verimliliğini etkilemektedir. Bilindiği gibi ilköğretim öğretmeninin, çocuğun ilk öğretmeni olmasının yanı sıra, gelecek hayatına da etki eden kişiler arasında bulunması, çocuğun eğitimindeki önemini daha fazla artırmaktadır. Okula yeni başlayan küçük yaştaki çocuklarla anlaşabilmek, onlara gerekli bilgi ve becerileri sağlayabilmek ve söz konusu süreçte aileler, okul personeli ve yöneticileri ile sağlıklı ilişkiler

kurulabilmesi için öğretmenlerin iletişim yeteneklerinin de gelişmesi gereklidir (Şişman, 2012). Ayrıca eğitim ortamlarının genel olarak bir iletişim ortamı olduğu ve öğretmenlerin, öğrenciler haricinde okul ve çevreyle iletişimin mesleki tutumlarını da etkilediği ifade edilebilir. Bu nedenle çocukların gelecek yaşamlarını etkileyen öğretmenlerin iletişim becerilerinin, mesleki sorunları çözme ve başarı kazanmada etkili olacağının düşünülmesi konunun seçilmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu kapsamda yapılan bu araştırmada ilkokul öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve iletişim becerileri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Bu bölümde evren ve örneklemi, verilerin toplanması, verilerin analizi ve bulgular başlıkları altında ilgili bilgilere yer verilmiştir. İlkokul Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ve İletişim Becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir alan araştırması yer almaktadır. Çalışmanın literatür kısmında tarama yöntemi kullanılmış ve kitap, makale, dergi, yerli ve yabancı yayınlarla internet ortamında elde edilen kaynaklardan yararlanılmıştır. Uygulama kısmında ise anket yöntemi kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Örneklem grubu 200 kişi öğretmen olarak rastgele belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları; kişisel bilgi formu, mesleğe yönelik tutum ölçeği ve öğretmen- çocuk iletişim ölçeklerinden oluşmaktadır. Veri toplama araçları aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Bu formda, yaş, cinsiyet, medeni durum, görevdeki unvan, görev yapılan yer, yöneticilerle olan ilişkileri, mesleki kıdem yılı, okul türü, gelir düzeyi, kazandığı ücretten memnuniyeti ile ilgili 9 tane kapalı uçlu soru bulunmaktadır.

Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği

Ölçek, Çetin (2006) tarafından geliştirilmiştir. Araştırma için geçerlilik ve güvenirlik çalışması yapılmış olan Çetin'in (2006) Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeğinden yararlanılmıştır. Ölçek 5'li likert şeklinde "Tamamen Katılırım", "Katılırım", "Kararsızım", "Katılmam", "Kesinlikle Katılmam" şeklinde derecelendirilmiştir. 34 maddelik ölçekte, öğretmenlik mesleğiyle ilgili üç temel yapı (sevgi, değer, uyum) yer almaktadır. Ölçeğin toplam alfa değeri ise 0,95'tir.

Tablo 1. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği Güvenilirlik Analizi

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.802	34

Ölçek Erbay, Ömeroğlu ve Çağdaş (2012) tarafından okul öncesi öğretmenlerin çocuklarla kurdukları iletişim becerilerini değerlendirebilmek amacı ile geliştirilmiştir. Ölçek 24 maddeden oluşmaktadır ve 5'li Likert Ölçeği cevapların puanlamasında kullanılmıştır. Her Zaman, Çoğunlukla, Bazen, Nadiren, Hiçbir Zaman değerlendirmeyi içermektedir. Ölçekte 4 tane ters madde yer almaktadır. Ölçek; konuşma, dinleme, empati, mesaj ve sözsüz iletişim olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Bu çalışmada ölçeğin tamamına ait güvenirlik katsayısı Cronbach alpha değerleri ile hesaplanarak 0.87 olarak bulunmuştur.

Öğretmen-Çocuk İletişim Ölçeği

Ölçek Erbay, Ömeroğlu ve Çağdaş (2012) tarafından okul öncesi öğretmenlerin çocuklarla kurdukları iletişim becerilerini değerlendirebilmek amacı ile geliştirilmiştir. Ölçek 24 maddeden oluşmaktadır ve 5'li Likert Ölçeği cevapların puanlamasında kullanılmıştır. Her Zaman, Çoğunlukla, Bazen, Nadiren, Hiçbir Zaman değerlendirmeyi içermektedir. Ölçekte 4 tane ters madde yer almaktadır. Ölçek; konuşma, dinleme, empati, mesaj ve sözsüz iletişim olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Bu çalışmada ölçeğin tamamına ait güvenirlik katsayısı Cronbach alpha değerleri ile hesaplanarak 0.87 olarak bulunmuştur.

Tablo 2. Öğretmen-Çocuk İletişim Ölçeği Güvenilirlik Analizi

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
.874	24

İstatistiksel Analiz

Araştırmada veri toplamak amacıyla anket yönteminden yararlanılmıştır. Anketlerden elde edilen veriler SPSS 23.0 veri analiz paket programı ile elektronik ortama aktarılıp ve yine aynı programla istatistiksel analizler yapılarak sıklık tabloları verilmiştir. Verilerin ölçülmesi için betimsel analizler (frekans, yüzde), t testi, korelasyon analizi ve karşılaştırmalarda Mann Whitney U tekniği yapılmıştır.

BULGULAR

Tablo 3. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Kişisel Bilgi Formu	Seçenekler	Frekans	Yüzde
1. Cinsiyetiniz:	1- Erkek	77	38,5
	2- Kadın	123	61,5
2. Yaşınız	1-18-25	23	11,5
	2- 26-30	88	44
	3- 31-35	75	37,5
	4- 36-40	14	7
	5- 41 ve üzeri	10	5
3. Sektör	1- Devlet Okulu	154	77
	2- Özel Okul	46	23
4. Mesleki kıdem yılınız	1- 1 yıl ve daha az	11	5,5
	2- 2-5 yıl	27	13,5
	3- 6-10 yıl	69	34,5
	4- 11-15 yıl	81	40,5
	5- 16-20 yıl	10	5
	6- 21 yıl ve üzeri	2	1
5. Medeni Durumunuz:	1- Bekar	58	29
	2- Evli	142	71
6. Görevdeki Unvanınız	1- Öğretmen	136	68
	2- Ücretli Öğretmen	47	23,5
	3- Stajyer Öğretmen	8	4
	4- Diğer	9	4,5
7. Görev Yaptığınız Yer	1- Merkez	98	49
	2- İlçe	63	31,5
	3- Kasaba -Belde	29	14,5
	4- Köy	10	5
8. Sınıfınızdaki Öğrenci Sayınız	1-10-15 kişi	23	11,5
	2- 16-20 kişi	37	18,5
	3- 21-25 kişi	49	24,5

Tablo 3'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin %61.5'inin kadın, %44'ünün 26-35 yaş grubunda olduğu, %77'sinin devlet okullarında görev yaptıkları, %40.5'inin 11-15 yıllık mesleki kıdeme sahip oldukları, %71'inin evli olduğu, %68.1'inin kadrolu çalıştığı, %49'unun il merkezinde görev yaptığı, %45.5'inin ise sınıf mevcudu 26 ve üzerinde olan sınıflarda görev yaptıkları tespit edilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Mesleğe Yönelik Tutum ve İletişim Becerilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Test Statistics[a]

	Mesleğe Yönelik Tutum-Konuşma Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Dinleme Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Empati Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Mesaj Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Sözsüz İletişim Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Öğretmen/Çocuk İletişim Ölçeği
Mann-Whitney U	1,50E+03	2,47E+03	1,49E+03	2,75E+03	1,74E+03	2,85E+03
Wilcoxon W	4,41E+03	4,07E+03	4,28E+03	5,36E+03	3,64E+03	4,33E+03
Z	-4,013	-2,973	-3,121	-0,881	-2,473	-1,027
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,000	0,004	0,001	0,002	0,001	0,000

a. Grouping Variable: cinsiyet

Mann-Whitney U, Wilcoxon W ve Z değerleri test istatistiğine göre. Asymp. Sig. (2-tailed) değeri iki yönlü (fark var-fark yok) hipotez testine ilişkin p değeri:

- Mesleğe Yönelik Tutum- Konuşma Alt Boyut karşılaştırmasının cinsiyet değişkeni ile negatif yönlü anlamlı bir ilişkisi vardır (p=0,00).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Dinleme Alt Boyut karşılaştırmasının cinsiyet değişkeni ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,004).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Empati Alt Boyut karşılaştırmasının cinsiyet ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,001).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Mesaj Alt Boyut karşılaştırmasının cinsiyet ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,002).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Sözsüz İletişim Alt Boyut karşılaştırmasının cinsiyet ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,001).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Öğretmen/Çocuk İletişim Ölçeği karşılaştırmasının cinsiyet ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,000).

Tablo 5. Öğretmenlerin Mesleğe Yönelik Tutum ve İletişim Becerilerinin Okul Türü Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Test Statistics[a]

	Mesleğe Yönelik Tutum-Konuşma Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Dinleme Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Empati Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Mesaj Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Sözsüz İletişim Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Öğretmen/Çocuk İletişim Ölçeği
Mann-Whitney U	1220,5	1099,5	1164,0	1212,0	1205,5	1050,5
Wilcoxon W	2040,5	3052,5	1984,0	3165,0	3158,5	1870,5
Z	-,134	-,964	-,521	-,195	-,249	-1,327
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,000	0,012	0,036	0,021	0,015	0,002

a. Grouping Variable: okul türü

Mann-Whitney U, Wilcoxon W ve Z değerleri test istatistiğine göre. Asymp. Sig. (2-tailed) değeri iki yönlü (fark var-fark yok) hipotez testine ilişkin p değeri:

- Mesleğe Yönelik Tutum- Konuşma Alt Boyut karşılaştırmasının okul türü değişkeni ile negatif yönlü anlamlı bir ilişkisi vardır (p=0,00).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Dinleme Alt Boyut karşılaştırmasının okul türü değişkeni ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,012).

- Mesleğe Yönelik Tutum- Empati Alt Boyut karşılaştırmasının okul türü ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,036).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Mesaj Alt Boyut karşılaştırmasının okul türü ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,021).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Sözsüz İletişim Alt Boyut karşılaştırmasının okul türü ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,015).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Öğretmen/Çocuk İletişim Ölçeği karşılaştırmasının okul türü ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,002).

Tablo 6. Öğretmenlerin Mesleğe Yönelik Tutum ve İletişim Becerilerinin Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Test Statistics[a]

	Mesleğe Yönelik Tutum-Konuşma Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Dinleme Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Empati Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Mesaj Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Sözsüz İletişim Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum-Öğretmen/Çocuk İletişim Ölçeği
Mann-Whitney U	369,0	251,0	386,5	364,5	327,5	364,0
Wilcoxon W	579,0	1154,0	596,5	574,5	537,5	574,0
Z	-,771	-2,548	-,505	-,852	-1,466	-,868
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,002	0,003	0,032	0,017	0,028	0,037

a. Grouping Variable: kıdem yılı

Mann-Whitney U, Wilcoxon W ve Z değerleri test istatistiğine göre. Asymp. Sig. (2-tailed) değeri iki yönlü (fark var-fark yok) hipotez testine ilişkin p değeri:

- Mesleğe Yönelik Tutum- Konuşma Alt Boyut karşılaştırmasının kıdem yılı değişkeni ile negatif yönlü anlamlı bir ilişkisi vardır (p=0,002).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Dinleme Alt Boyut karşılaştırmasının kıdem yılı değişkeni ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,003).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Empati Alt Boyut karşılaştırmasının kıdem yılı ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,032).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Mesaj Alt Boyut karşılaştırmasının kıdem yılı ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,017).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Sözsüz İletişim Alt Boyut karşılaştırmasının kıdem yılı ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,028).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Öğretmen/Çocuk İletişim Ölçeği karşılaştırmasının kıdem yılı ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,037).

Tablo 7. Öğretmenlerin Mesleğe Yönelik Tutum ve İletişim Becerilerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Test Statistics[a]						
	Mesleğe Yönelik Tutum- Konuşma Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum- Dinleme Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum- Empati Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum- Mesaj Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum- Sözsüz İletişim Alt Boyut	Mesleğe Yönelik Tutum- Öğretmen/Çocuk İletişim Ölçeği
Mann-Whitney U	626,0	666,0	692,5	619,0	707,5	686,0
Wilcoxon W	902,0	3012,0	968,5	895,0	983,5	962,0
Z	-1,428	-1,062	-,818	-1,509	-,716	-,896
Asymp. Sig. (2-tailed)	0,000	0,001	0,025	0,014	0,004	0,002

a. Grouping Variable: sınıftaki öğrenci sayısı

Mann-Whitney U, Wilcoxon W ve Z değerleri test istatistiğine göre. Asymp. Sig. (2-tailed) değeri iki yönlü (fark var-fark yok) hipotez testine ilişkin p değeri:

- Mesleğe Yönelik Tutum- Konuşma Alt Boyut karşılaştırmasının sınıftaki öğrenci sayısı değişkeni ile negatif yönlü anlamlı bir ilişkisi vardır (p=0,000).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Dinleme Alt Boyut karşılaştırmasının sınıftaki öğrenci sayısı değişkeni ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,001).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Empati Alt Boyut karşılaştırmasının sınıftaki öğrenci sayısı ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,025).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Mesaj Alt Boyut karşılaştırmasının sınıftaki öğrenci sayısı ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,014).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Sözsüz İletişim Alt Boyut karşılaştırmasının sınıftaki öğrenci sayısı ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,004).
- Mesleğe Yönelik Tutum- Öğretmen/Çocuk İletişim Ölçeği karşılaştırmasının sınıftaki öğrenci sayısı ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır (p=0,002).

Tablo 8. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği, Öğretmen-Çocuk İletişimi Ölçeği ve Demografik Özelliklere Ait Korelasyon Bulguları

	Ortalama	Std. Sapma	t	Korelasyon (F)	Anlamlılık (Sig- p-)
Mesleğe Yönelik Tutum- Öğretmen- Çocuk İletişim Ölçeği	0,108	0,428	4,137	0,442	0,000
Mesleğe Yönelik Tutum- Demografik Özellikler	0,059	0,703	1,387	0,567	0,001
Öğretmen- Çocuk İletişim Ölçeği- Demografik Özellikler	0,063	0,689	1,211	0,471	0,000

Yapılan korelasyon analizine göre;

- Mesleğe Yönelik Tutum- Öğretmen-Çocuk İletişim Ölçeği arasında anlamlı ilişki saptanmıştır (p=0,000).
- Mesleğe Yönelik Tutum-Demografik Özellikler arasında anlamlı ilişki saptanmıştır (p=0,001).
- Öğretmen- Çocuk İletişim Ölçeği-Demografik Özellikler arasında anlamlı ilişki saptanmıştır (p=0,000).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu araştıran pek çok ulusal ve uluslararası araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalarda cinsiyet, yaş, aile eğitim durumu, akademik başarı, öz yeterlilik, deneyim gibi değişkenlerin öğretmenlik mesleği ile ilgili ilişkisi incelenmiştir. Bu araştırmada ise öğretmenlerin mesleki tutumları ile iletişim becerileri arasındaki ilişki değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile bu mesleği tercih etmelerinde etkili olan faktörler arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre, öğretmenlik mesleğini severek ve isteyerek seçmiş olan adayların daha olumlu ve yüksek düzeyde öğretmenlik tutumlarına sahip oldukları söylenebilir. Sabır, özveri ve hassaslık gerektiren bu meslekte olumlu öğretmenlik tutumlarına sahip olabilmenin ilk koşulu öğretmenlik mesleğini sevip saygı duymaktır. Öğretmenler, mesleklerinin yıpranmış olduğunu düşünmelerine karşın vicdani boyutu önemli olan mesleklerin başında yer aldığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik sevgilerinde, mesleğe verdikleri değerde ve uyumda anlamlı bir farklılık görülmektedir.

Meslek yaşamlarının ilk yıllarında olan öğretmenlerin, eğitimlerinde yetersizlik düzeyleri onların çok sayıda sorun yaşamalarına yol açmaktadır. Öğretmenlerin bu tür sorunların üstesinden gelebilmelerinde algılama tarzları, bireysel farklılıkları ve kişilik özelliklerinin büyük önemi vardır (Erden, 2005). Dolayısıyla eğitim alanının genel bir iletişim ortamı olduğu ve öğretmenlerin, öğrenciler dışında okul çevresiyle iletişimlerinin mesleğe yönelik tutumlarını da etkileyebileceği değerlendirildiğinde, öğretmenlerin iletişim becerilerinin, meslek sorunlarıyla ilgili sorunları çözme ve başarılı olmalarında etkili olabilecekleri söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumlarıyla öğretmen-öğrenci iletişiminde konuşma, dinleme, empati, mesaj ve sözsüz iletişim alt boyutlarına ilişkin olarak anlamlı bulgular elde edilmiştir. Diğer taraftan, mesleğe yönelik tutumlar ve alt boyutlarının cinsiyet değişkeniyle negatif yönlü anlamlı bir ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla mesleğe ilişkin tutumların alt boyutlarının azalmasıyla birlikte öğretmen-öğrenci iletişiminin de azaldığı söylenebilir. Ayrıca Mann-Whitney U, Wilcoxon W ve Z değerleri test istatistiğine göre iki yönlü değer testine ilişkin p değerleri doğrultusunda, mesleğe yönelik tutumlarda iletişim alt boyutlarının okul türü değişkenine göre negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin varlığı söz konusudur. Bu bağlamda mesleki tutumlarla iletişim becerilerinin azalması okul türü değişkeninin de azaldığı görülür. Aynı durum kıdem yılı ve sınıftaki öğrenci sayısı için de geçerli olmaktadır. Mesleğe yönelik tutumlarla iletişim becerileri ile anlamlı ilişkinin varlığı, mesleki tutumların iletişim becerilerini de etkilediğin bir göstergesidir.

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, iletişim becerisinin insanlarla interaktif bir iletişimin söz konusu olduğu mesleklerde özellikle de öğretmenlik mesleğinde önemli bir rolü olduğu ifade edilebilir. Bu yetiye sahip olan öğretmenlerin kendilerine daha çok güvenmeleri, daha girişken, sosyal ve etkileşime açık olmaları dolayısıyla mesleğe yönelik tutumlarının da bu yönde etkilendiği söylenebilir. Öğretmenlik mesleğinde başarı gösterebilmek için yalnızca iletişim alanında yeterli olmak yetmemekte, bu mesleği sevgi ve istekle yapmak da büyük önem taşımaktadır. Nitekim Çeliköz ve Çetin (2004) öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik olumlu tutum geliştirdikleri takdirde, öğretmen olduklarında görevlerini eksiksiz yerine getireceklerini, araştırmacı ve yaratıcı düşünceyi geliştireceklerini, öğrencileri daha kolay motive edecekleri ve sözel ve sözel olmayan mesajlarını uyum içinde öğrencilere aktaracaklarını, zamanı etkili kullanacaklarını ve yeniliklere açık olacaklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmada elde edilen bulgular ve ilgili literatür ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

1. İletişim becerileri güçlü öğretmenlerin yetiştirilmesinde, öğretmenlerin gerek iletişim becerileri gerekse mesleğe ilişkin tutumlarının, özel eğitim programları ve faaliyetler oluşturularak artırılması ve desteklenmesi gerekir.
2. Yaşamın ilk aşamalarında yer alan çocuklarla anlaşabilmeleri ve onlara yararlı olabilmeleri için öğretmenlerin iletişim becerileri açısından desteklenmesi ve gelişimlerine fırsat verilmesi gerekir.
3. Öğretmenlik mesleğinin seçilmesinde hangi faktörlerin olduğunun belirlenmesi ve iletişim becerilerinin önemi göz önünde bulundurulduğunda sağlıklı bir meslek seçiminin yapılabilmesi için söz konusu değişkenlere iş doyumunun da eklenerek yeni sonuçlar ortaya çıkarılması yararlı olacaktır.
4. İletişim becerileri ve mesleki tutumların cinsiyet değişkeni açısından spesifik olarak değerlendirilmesinin de yararlı olduğu düşünülmektedir.
5. Okul yöneticileri gerektiğinde, öğretmenlere yönelik eğitsel seminerler düzenleyerek eğitici iletişim tarzını da etkin kullanmaları sağlanabilir.
6. Öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının gerisinde yer alan nedenler görüşme gibi nitel araştırma yöntemleri ile desteklenebilir. Görüşmeler sonucunda öğretmen adaylarının tutumlarını etkileyen faktörler belirlenebilir, beklentileri ortaya çıkarılabilir. Böylelikle daha derinlemesine bir çalışma yapılabilir.
7. Öğretmenlik mesleğine ilişkin kişisel özellikleri en uygun olan adayların veli-okul işbirliği ile mesleğe yöneltilerek öğretmenliğe yetenekli ve istekli bireyler yetişmesi sağlanabilir.
8. Öğretmenlik mesleği özveri isteyen, yıpratıcı ve zor bir meslektir. Toplumumuzda son zamanlarda oluşan "hiç değilse öğretmen olsun" düşüncesi, hem öğretmenlik mesleğinin değerini düşürmekte hem de isteksiz, mesleki becerisi olmayan öğrencilerin baskıyla öğretmen olmalarına neden olmaktadır. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları yüksek olan ve öğretmenlik mesleğine yatkın kişisel özelliklere sahip olan bireyler yetiştirildiğinde hem daha kaliteli bir eğitim sağlanmış olacak hem de bireylerin kendini gerçekleştirme düzeyleri artacaktır.

KAYNAKLAR

Çelik, S. (2011). *Öğretmen tutumları ile ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

Çeliköz, N., & Çetin, F. (2004). Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi, 162* (1), 139-157.

Çetin, Ş. (2006). Öğretmenlik mesleği tutum ölçeğinin geliştirilmesi (geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, 18*(1), 28-37.

Demir, İ., Kılıçarslan, A., Köksal, A., Setrelin, Ç., & Şenel, H.G. (2004). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 15, 99-109.

Demirel, Ö. (2010). *Eğitim sözlüğü*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Erbay, F., Ömeroğlu, E., & Çağdaş, A. (2012). Öğretmen-çocuk iletişimi ölçeğinin geliştirilmesi ve geçerlik güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, 12*(4), 3165-3172.

Eren, E. (2010). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Erden, M. (2005). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Sönmez, V. (2013). *Eğitim bilimine giri*ş. Ankara: Anı Yayınları.

Şişman, M. (2012). *Eğitimde mükemmellik anlayışı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

That the communication skills of the teachers affecting the future lives of children will be effective in solving professional problems and achieving success holds an important role in selecting the subject. In this aspect, the current study aimed to investigate the relationship between primary school teachers' attitudes towards teaching profession and communication skills. A total of 200 teachers participated in the study. In the process of data collection, "Attitude Scale towards Teaching Profession" and "Teacher-Child Communication Scale" were performed. Questionnaire method was used for the collection of data. The data gathered from the questionnaires were transferred to the electronic environment with the SPSS 23.0 data analysis package program and statistical analyzes were performed by the same program and frequency tables were presented. Descriptive analysis (frequency, percentage), t test, correlation analysis and Mann Whitney U technique were used in comparisons to measure the data.

A high, positive and significant relationship was found between the attitudes of the teachers participating in the study towards the teaching profession and factors influencing the preference of the profession. According to these results, it is possible to say that prospective teachers who have chosen the teaching profession fondly and willingly have more positive and higher levels of attitudes towards teaching. The first condition of having positive teaching attitudes in this profession which requires patience, devotion and sensitivity is to love and respect the teaching profession. Although teachers suppose that the profession is worn out, they state that teaching profession is at the top of the professions whose conscientious dimension is important. There is a significant difference in the teachers' love for the teaching profession, the value and the harmony they give to the profession.

The level of education inadequacy of the teachers who are in their early years of professional life causes them to have many problems. Perception styles, individual differences and personality traits are of great importance for teachers to overcome these problems (Erden, 2005). Therefore, when it is evaluated that the field of education is a general communication environment and teachers 'communication with the school environment may affect their attitudes towards the profession, it is possible to say that teachers' communication skills can be effective in solving and successful problems related to professional problems.

According to the results of the study, significant findings were gathered regarding the sub-dimensions of speaking, listening, empathy, message and nonverbal communication in teacher-student communication with the attitudes of teachers towards their profession. On the other hand, attitudes towards the profession and its sub-dimensions were found to have a significant negative correlation with the variable of gender. Therefore, it is possible to say that teacher-student communication decreases with decreasing sub-dimensions of attitudes related to the profession as well. In addition, according to the Mann-Whitney U, Wilcoxon W and Z figures test statistic p-values related to the two-way value test, there is a negative correlation between the sub-dimensions of communication attitudes towards the profession according to the type of school. In this aspect, it is observed that the decrease in professional attitudes and communication skills causes to decrease in the variable of school type. The same condition is valid for the same seniority year and the number of students in the class. The existence of a significant relationship with the attitudes towards the profession and communication skills is also an indication that professional attitudes affect the communication skills.

When the results of the study are evaluated, it can be stated that communication skills play an important role in professions where there is an interactive communication with people, especially in the teaching profession. It can be said that the teachers having this ability are more confident, more sociable, social and open to interaction and their attitudes towards the profession are affected in this way. To be successful in the teaching profession, it is not only enough to be sufficient in the field of communication, but it is also important to do this

profession with love and desire. As a matter of fact, Çeliköz and Çetin (2004) state if prospective teachers develop positive attitudes towards their profession, they will fulfill their duties completely when they become teachers, will develop investigative and creative thinking, motivate students more easily and transfer their verbal and nonverbal messages to students in harmony, use time effectively and be open to innovation.

In the light of the findings and literature related, the following suggestions can be done;

1. In the training of teachers with strong communication skills, teachers' attitudes towards both the communication skills and the profession are supposed to be increased and supported by creating special training programs and activities.
2. Teachers should be supported in terms of their communication skills and given the opportunity to develop in order to be able to deal with and benefit from the children in the early stages of life.
3. In determination of which factors are in the preference of the teaching profession and considering the importance of communication skills, it will be useful to produce new results by adding job satisfaction to these variables in order to prefer a healthy profession.
4. It is also considered fruitful to evaluate communication skills and professional attitudes specifically in terms of gender variable.
5. School administrators can organize educational seminars when needed for teachers to ensure effective use of educational communication style.
6. The reasons behind teachers' attitudes towards teaching profession can be supported by qualitative research methods such as interview. As a result of the interviews, factors affecting the attitudes of prospective teachers can be identified and their expectations can be revealed. Thus, a more intensive study can be performed.
7. Prospective teachers with the most appropriate personal characteristics related to the teaching profession can be directed to the profession through parent-school cooperation to enable talented and willing individuals to be trained.
8. The teaching profession is a demanding, backbreaking and difficult profession. The idea of "at least become a teacher", which has recently emerged in our society, both decreases the value of the teaching profession and causes the reluctant, unskilled students to become teachers by pressure. When teachers having high attitudes towards teaching profession and having personal characteristics prone to teaching profession are trained, a higher quality education will be provided and individuals' self-realization levels will also increase.